

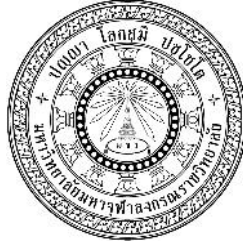

แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ : กรณีศึกษา
ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน
A STRENGTHENING SOCIAL PEACE ACCORDING TO THE FIVE PRECEPTS.
: A CASE STUDY OF PHRA BAT HUAI TOM COMMUNITY, LAMPHUN
PROVINCE

นายคณิศร กิตติกรปรีดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา สันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

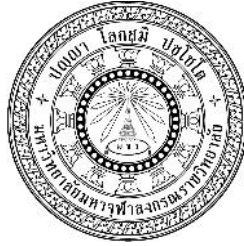
แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ : กรณีศึกษา
ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน

นายคณิศร กิตติกรปริดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา สันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Strengthening Social Peace According to the Five Precepts
: A Case Study of Phra Bat Huai Tom Community, Lamphun Province

Mr. Kanisorn Kittikronpreeda

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

C.E. 2015

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษา ชุมชนพระบาทห้วยต้ม
จังหวัดลำพูน” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา

.....
(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

..... ประธานกรรมการ

(พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

..... กรรมการ

(ดร.อุทัย สติมัน)

..... กรรมการ

(ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

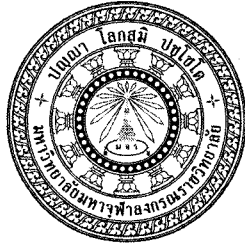
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ประธานกรรมการ

ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์ กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

.....

(นายคณิศร กิตติกรปรีดา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษา ชุมชนพระบาทห้วยต้ม
จังหวัดลำพูน” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาดวงเด่น รัฐญาโณ, ดร.)

กรรมการ

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายคณิศร กิตติกรปรีดา)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี อันเนื่องมาจากบุคคลสำคัญต่าง ๆ ได้ให้คำแนะนำ แนวทาง หลักการ รูปแบบ ในการศึกษาค้นคว้า พร้อมทั้งกระตุ้นเตือนใจให้ผู้วิจัยเกิด กำลังใจและพากเพียรพยายาม จนสำเร็จได้ ผู้วิจัยขอกล่าวอนุโมทนาขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กราบอนุโมทนาขอบพระคุณท่านพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ,ดร. ซึ่งเป็นประธาน กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ชี้แนะแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ อันมีประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัย พร้อมทั้งเป็นกำลังใจในการทำงานมาโดยตลอด ขออนุโมทนา ขอบคุณ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ ซึ่งเป็นอาจารย์กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แนะนำในด้าน หลักการที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยอย่างยิ่ง กราบขออนุโมทนาขอบพระคุณ

ขออนุโมทนาขอบพระคุณ พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ดร. และ ดร.พูนสุข มาศรีรังสรรค์ ที่ได้แนะนำ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นสำคัญของงานวิจัย เสนอแนะในด้านการปรับเนื้อหางานวิจัย เป็นการเติมเต็มงานวิจัยขึ้นนี้ ให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ ของงานวิจัยได้สมบูรณ์ชัดเจนยิ่งขึ้น ขออนุโมทนาคุณอาจารย์เจ้าหน้าที่สันติศึกษาทุกท่าน พร้อมทั้ง เพื่อน ๆ พี่น้อง ครอบครัว วิศวกรสันติภาพทุกรูป ทุกท่าน ที่คอยส่งเสริมสนับสนุน ร่วมเป็นกำลังใจ เป็นแรงจูงใจผลักดันให้ผู้วิจัยพยายามทำงานวิจัยให้สำเร็จ

ขอขอบพระคุณกับอาจารย์ทรงธรรม ชัยศิริ พร้อมทั้งคณะมัคคุเทศน์น้อย โรงเรียนบ้านพระบาทห้วยต้ม ที่ช่วยแนะนำ นำทาง และให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่คอยช่วยเหลือ อุปถัมภ์ อำนวยความสะดวก และขอขอบพระคุณกับ คุณอาทิตยาพร ระวีงการ ที่ช่วยเหลือ สนับสนุนงานสัมภาษณ์ การเดินทาง และ ครอบครัวที่ให้กำลังใจ พร้อมกับสนับสนุนช่วยเหลือ งานวิจัยนี้มาโดยตลอด สุดท้ายนี้ ขออานิสงส์จากงานวิจัยขึ้นนี้ จงเป็นพยานุภาพเกิดประโยชน์แก่อุทิศ ต่อสรรพชีวิตทั้งหลาย ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุขตลอดไป

คุณิศร กิตติกรปริดา

...../...../.....

ชื่อวิทยานิพนธ์	: แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษา ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน
ผู้วิจัย	: นายคณิตกร กิตติกรปริดา
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติศึกษา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., ป.ธ.๖, พธ.บ., ศศ.ม., พธ.ด. : ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์, บธ.บ., ศศ.ม., พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท (๒) เพื่อศึกษาสภาพและบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตามหลักศีล ๕ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนามโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๗ คน ผลการศึกษาพบว่า

๑) ศีล ๕ เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันทั้ง ทางกาย ทางวาจา ทางใจ นอกจากมนุษย์ควรรักษาศีล ๕ ยังควรสรรเสริญการมีศีล ๕ พร้อมกับชักชวนให้ผู้อยู่รอบข้างรักษาศีล ๕

๒) ประชาชนในชุมชนพระบาทห้วยต้มมีการรักษาศีล ๕ เพราะศรัทธาคำสอนของครูบา ชัยวงศ์ชา และได้นำมาเขียนเป็นกฎบ้านจำนวน ๖ ข้อ ซึ่งสามารถสร้างความปรองดอง และความสามัคคีในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข อย่างยั่งยืน

๓) แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ ของพระบาทห้วยต้ม พบว่ามีเกณฑ์คุณลักษณะเครื่องบ่งชี้อยู่ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ทางด้านกายภาพ คือ การวางระบบและการนำกฎ กติกา ข้อตกลงชุมชนมาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีความเข้มแข็ง มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่เสียสละและเป็นจิตอาสาที่มีคุณธรรม ๒) ทางด้านพฤติกรรม คือ การสร้างเสริมและตอกย้ำให้ชุมชนรักษาศีล ๕ ให้อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตและสร้างวัฒนธรรมคนมีศีลมีธรรม ๓) ทางด้านจิตใจ คือ การมีผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่เป็นต้นแบบและเป็นกัลยาณมิตร มีพลังเข้มแข็ง สามารถสร้างศรัทธา และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนได้ ทั้งหมดนี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยง เป็นชุมชนสันติสุขในเชิงพุทธบูรณาการเป็นสะพานพร้อมที่จะทอดสายสัมพันธ์และเชื่อมประสานสังคมให้สามัคคี มีสันติภาพและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข

Thesis Title : A Strengthening Social Peace According to the Five Precepts:
A Case Study of Phra Bat Huai Tom Community, Lamphun
Province

Researcher : Mr. Kanisorn Kittikronpreeda

Degree : Master of Arts (Peace Studies)

Thesis Supervisory Committee
: Assoc. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahāso (Nitibunyakorn)
Pali VI, B.A. M.A. Ph.D. (Buddhist Studies)
: Dr. Khantong Wattanapradith, B.B.A., M.A.,
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 19 March 2016

ABSTRACT

This thesis is of 3 objectives: 1) to study the Five Precepts in Theravada Buddhism; 2) to study contextual conditions of living together peacefully in Phra Bat Huai Tom Community; and 3) to analytically study the way to strengthen social peace of Phra Bat Huai Tom Community according to the Five Precepts; which its tool is qualitative research with an in-depth interview of 7 key performants.

From the study, it is found the followings:

1) Five Precepts are the basic factors in leading human lives to be able to live together peacefully without hurting one another by ways of body, speech and words; humans, exceeding from watching or having the Five Precepts, they should also praise having them and convince surrounding people to have them as well.

2) People in Phra Bat Huai Tom Community who perform the Five Precepts because they have faith in the teaching of Krueba Chaiwongsa and have brought them to be written as the Six Household Rules which could build harmony and unity in the community leading sustainable peace to it.

3) The way to strengthen social peace according to the Five Precepts of Phra Bat Huai Tom Community has 3 indicators: 1) in bodily aspect, it is a system set up and the bringing of rules and regulations and agreement of the community to systemically manage with strength in having village committee who sacrifice themselves and act as virtuous volunteers; 2) in behavioral aspect, it is to enhance and emphasize the community to perform the Five Precepts in the way of leading lives and building the culture of morally good people; and 3) in mindful aspect, it is having a spiritual leader who is both role-model and good friend, having strong energy, able to motivate faith and being mindfully depended by community people.

These are all connected causing peaceful community in the perspective of Buddhist integration as a ready bridge to harmonize social peace and unity for living together peacefully.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเรื่องศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท	๕
๒.๑.๑ ประวัติและพัฒนาการของศีล ๕	๕
๒.๑.๒ คุณลักษณะและความหมายของศีล ๕	๘
๒.๑.๓ คุณค่าของศีล ๕ กับการพัฒนาตน	๑๐
๒.๑.๔ องค์ประกอบของศีล ๕ และ	
เกณฑ์ชี้วัดการล่วงละเมิดศีล	๑๓
๒.๒ แนวคิดเรื่องสันติภาพและสังคมสันติสุข	๑๘
๒.๒.๑ ความหมายของสันติภาพ	๑๘
๒.๒.๓ สันติภาพกับอุดมคติ	๒๑
๒.๒.๔ แนวคิดและองค์ประกอบของ	๒๖
สังคมสันติสุข	
๒.๒.๕ ทิศนะเกี่ยวกับสังคมสันติสุข	๒๘
ของนักวิชาการ	
๒.๒.๖ การสร้างสันติภาพและสันติผ่าน	๓๓
งานพัฒนาชุมชน	
๒.๓ บริบทความเป็นมาและวิถีการอยู่ร่วมกันของ	๓๘
ชุมชนพระบาทห้วยต้ม	
๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชน	๓๘
๒.๓.๒ กลุ่มประชากร อาชีพ และ	๔๐

	วิถีชีวิตของประชากร	
	๒.๓.๓ กิจกรรมและ โครงการของชุมชน	๔๑
	๒.๓.๔ แนวคิดและอุดมการณ์ของชุมชน	๔๑
	พระบาทห้วยต้ม	
	๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๓
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๔๘
	๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)	๔๘
	๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๙
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๐
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๑
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	
	๔.๑ ศิล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท	๕๓
	๔.๒ สภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของ ชุมชนพระบาทห้วยต้มจ.ลำพูน	๕๗
	๔.๒.๑ ก้าวแรกจุดประกายการรักษาศิลปด้วย ผู้นำที่ทรงธรรม (ทำ)	๕๗
	๔.๒.๒ การถ่ายทอดสืบสานวัฒนธรรมศิลป ๕ ของหมู่บ้านหยั่งรากสู่จิตวิญญาณชุมชน	๖๐
	๔.๒.๓ จากศิลป ๕ พัฒนามาเป็นภูบ้าน ๖ ข้อ	๖๒
	๔.๒.๔ ทานมั่งสวัริติและสร้างวัฒนธรรม การแบ่งปัน	๖๒
	๔.๒.๕ การมีวัฒนธรรมชุมชนสันติสุข	๖๓
	๔.๓ วิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตามหลักศิลป ๕	๗๐
	๔.๔ สรุป	๗๓
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ	
	๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๔
	๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๗
บรรณานุกรม		
	ผนวก ก หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ เครื่องมือวิจัย	๘๖
	ผนวก ข รายงานผู้ให้สัมภาษณ์	
	ผนวก ค หนังสือขอสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๙๕
ประวัติผู้วิจัย		๑๐๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๑๗/๔๕๓. หมายถึง สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์ เล่มที่ ๑๒ ข้อที่ ๔๑๗ หน้าที่ ๔๕๓

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย)

สุตตันตปิฎก

ที.ปา	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.วิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	วิมานวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อิติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะอรรถกถา	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

ในขณะนี้ประเทศไทยเกิดความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๘ เป็นต้นมา สังคมแบ่งขั้วแยกข้างกันอย่างเห็นได้ชัดเพราะทุกฝ่ายต้องการอำนาจจนลืมถึงความเดือดร้อนของประชาชน จนกระทั่งความขัดแย้งนั้นขยายตัวไปถึงในระดับครอบครัวเกิดสภาพสังคมที่ไม่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันแม้แต่คนที่เคยรู้จักกันความขัดแย้งนี้แม้จะไม่มีอาการแสดงออกที่ชัดเจนก็ตามแต่ก็ทำให้เกิดความหวาดระแวงกัน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เกิดจากชนชั้นนำปลุกกระดมคนชั้นล่างขึ้นมาช่วยกันเพื่อสนับสนุนพวกของตน^๑ ท่ามกลางความขัดแย้งของภาคประชาชนที่ถูกแบ่งแยก เป็น ๒ ฝ่ายก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากันและในที่สุดก็เกิดการรัฐประหาร นายกรัฐมนตรีประกาศใช้กฎอัยการศึกเหตุการณ์จึงสงบลงแต่เชื่อว่าเกิดสันติภาพเพราะความขัดแย้งนั้นถูกกดลงด้วยกฎหมายที่เด็ดขาดซึ่งรอวันประทุขึ้นมาอีกครั้ง^๒ การเกิดสันติภาพนั้นมิใช่ใช้กำลังซึ่งเป็นการนำมาซึ่งความขัดแย้งในภายหลังแต่สันติภาพ เป็นภาวะที่คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยปราศจากความรุนแรงต่อกัน เป็นสภาพที่มีระเบียบข้อบังคับที่ทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะปฏิบัติและเป็นการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง เป็นความสงบที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาแล้วก็ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา^๓ นอกจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ในระดับชุมชนยังมีความขัดแย้งแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นเพราะประชาชนขาดศีลธรรม แม้ว่าการกระทำผิดศีลธรรมบางอย่างอาจเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม จนนำไปสู่การเกิดความแตกแยก การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติด และอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดจิตสำนึกด้าน ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม^๔ การศึกษาศีล ๕ จึงมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างสรรค์โดยเป็นรากฐานจริยธรรมทางสังคมที่จะส่งผลให้สันติ

^๑ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.th.wikipedia.org/wiki/>. [๓ ธ.ค.๒๕๕๘].

^๒ ธนชาติ ประทุมสวัสดิ์, “บทวิเคราะห์ระบอบการเมืองการปกครองไทย ระหว่าง ประชาธิปไตย กับ อามาดยาธิปไตย”, *บทความนำเสนอ คสช.*, ๒๕๕๗, หน้า ๓ - ๒๔.

^๓ ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล, “แนวทางการสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากมุมมองพระพุทธศาสนา”, *สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^๔ พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, *ต้นแบบชุมชนสันติสุข*, เอกสารประกอบการเรียนการสอนบัณฑิตศึกษา (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘). (อัตสำเนา).

เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ สามารถให้ผลทั้งสันติภายในและภายนอก ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ จะดำรงอยู่ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติ ความจริงใจ และการเคารพในสิ่งที่เป็นระเบียบ ข้อบังคับ จารีตประเพณี^๕ ตามพระดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญญ) ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีนโยบายหมู่บ้านศีล ๕ เพื่อจะได้ลดความขัดแย้งในระดับครอบครัว ชุมชน เพื่อเป็นพื้นฐานของความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^๖ ซึ่งในพระไตรปิฎกกล่าวถึงเรื่องศีลไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย โทษของคนทุศีล เพราะศีลวิบัติ คือ ผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ ในธรรมวินัยนี้ ย่อมถึงความเสื่อมโทศรพภัยอย่างมากอันมีความประมาท. . .ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ของคนมีศีล เพราะความถึงพร้อมด้วยศีล คือ คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ในธรรมวินัยนี้ย่อมถึงกองโภคทรัพย์มากมาย อันมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ”^๗ ดังเช่น นางอุตตราอุบาสิกา กล่าวกับพระโมคคัลลานะ ว่าในการรักษาศีลนั้น ย่อมทำให้เกิดแต่สุขได้ไปเกิดในอุตตราวิมานซึ่งว่าด้วยผลบุญที่ทำให้ไปเกิดในอุตตราวิมานคือการรักษาศีลทั้ง ๕ นั้นย่อมไปเกิดในวิมานพบแต่สิ่งดีงามผิวพรรณผ่องใสก็เพราะ “ดิฉันยินดีในศีล ๕ ฉลาดในอริยสัจเป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่าโคดมผู้มีพระจักขุมิพระยศ. . .”^๘ กล่าวได้ว่า ศีล ๕ เป็นหลักปฏิบัติของผู้ที่ประกาศตนว่าเป็นพุทธสาวกในพระพุทธศาสนาและถือว่าเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานที่ต่ำที่สุดของความเป็นมนุษย์ในการประพฤติปฏิบัติและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม

สำหรับชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน เป็นชุมชนชาวเขาเผ่าปกากะยอซึ่งมีวิถีชีวิตแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ซึ่งได้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางของครูบาชัยวงศา มาตลอดกว่า ๔๐ ปี ทุกครัวเรือนจะรับประทานมังสวิรัต ทุกวันพระจะหยุดกิจกรรมทั้งหมดบ้านเพื่อเข้าวัดทำบุญฟังเทศน์นำหลักการศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวันทุกครัวเรือน ซึ่งสร้างความสงบสุขให้แก่ชุมชนไม่มีสิ่งแยบยลในหมู่บ้านซึ่งเป็นผลให้ประชาชนในชุมชนมีชีวิตอยู่อย่างสันติสุขมากกว่า ๔๐ ปี^๙ นับว่าเป็นชุมชนที่สามารถนำมาศึกษาเพื่อถอดบทเรียนแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขโดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะจากเหตุการณ์การใช้ความรุนแรงและความขัดแย้งที่ปรากฏในสังคมซึ่งประกาศตนว่าประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศเป็นชาวพุทธ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการรักษาศีล ๕ จำเป็นต่อความความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างสันติโดยเป็นรากฐานจริยธรรมทางสังคมที่จะส่งผลให้สันติภาพเกิดขึ้นและดำรงอยู่สามารถให้ผลดีทั้งสันติภายในและสันติ

^๕ พระมหาวรานนท์ ฐิตานนโท (นวลคำ), “ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพในสังคม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^๖ กระทั่งชาวออนไลน์, “ได้พระดี มีความเป็นผู้นำ ก็ดีแบบนี้”, *หนังสือพิมพ์เดลินิวส์*, ศาสนาพุทธจังหวัดลำพูน, กระทั่งข่าว [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.bit.ly/เพจข่าวดี>, [๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘].

^๗ ่อง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๒๑๓/๓๕๕-๓๕๖.

^๘ ชู.วิ.(ไทย) ๒๖/๑๒๖-๑๓๒/๒๒.

^๙ พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, *ต้นแบบชุมชนสันติสุข*, เอกสารประกอบการเรียนการสอนบัณฑิตศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), (อัสสัมชัญ).

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์ทำการศึกษารณิพระบาทห้วยต้ม ซึ่งสามารถปฏิบัติได้อย่างเรียกว่าทุกครัวเรือนอย่างยาวนานกว่า ๔๐ ปี ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าติดตามศึกษา และนำมาเป็นต้นแบบในนำหลักศีล ๕ มาใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตามหลักศีล ๕

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ แนวคิดหลักศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทมีคำสอนและแนวทางในการปฏิบัติอย่างไร

๑.๓.๒ ชุมชนพระบาทห้วยต้มอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้นมีหลักอะไรในการนำมาใช้ปฏิบัติ

๑.๓.๓ การนำศีล ๕ มาใช้เป็นแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีแนวทางเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาแนวคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และแนวคิดเรื่องสันติภาพตามศาสตร์สมัยใหม่ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการปฏิบัติเสริมสร้างสังคมสันติสุขในหมู่บ้านชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน และวิเคราะห์ให้เห็นรูปแบบแนวทางปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ซึ่งการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการค้นคว้าคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพใน เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการลงพื้นที่ภาคสนามผู้วิจัยศึกษาในเขตพื้นที่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน ซึ่งเป็นชาวปาปาเกอญอ มี ๑๐ ชุมชน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเวลา ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลา ๘ เดือน ในการศึกษา โดยเริ่มจากเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘ จนถึง เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประชาชนในพื้นที่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน จำนวน ๗ ท่าน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **สังคมสันติสุข** หมายถึง สังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน ทั้งมีความสามัคคีปรองดอง และร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเป็นอย่างดี ไม่มีการขัดแย้งเกิดขึ้น และภาวะที่ประชาชนในชุมชน มีความเป็นอยู่ ดำเนินชีวิตด้วยความสุขที่เกิดจากความสงบทั้งในบริบทของจิตใจเป็นพื้นฐาน และการได้รับความสะดวกสบายตามกำลังที่จะได้รับโดยมีความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตามแนวทางพุทธสันติวิธี คือ วิธีการ และเครื่องมือ ที่ก่อให้เกิด ความสงบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นผลจากการ รู้ - ตื่น - และเบิกบาน ซึ่งจะก่อให้เกิดสันติสุข คือ การไม่ทะเลาะวิวาทกัน มีความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือกันและกัน มีกฎเกณฑ์ที่ร่วมปฏิบัติกันมา มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ประกอบอาชีพโดยสุจริต อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๑.๕.๒ **ศีล ๕** หมายถึง หลักแห่งความประพฤติที่ควรรักษาอยู่เป็นประจำ อันเป็นความประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่วด้วยการตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน การให้ความรักความอบอุ่นแนะนำในสิ่งที่ดีมากกว่าการนำกฎระเบียบมาบังคับตามแนวทางนิติศาสตร์ ได้แก่ (๑) เว้นจากการปลงชีวิตสัตว์ที่มีชีวิต การทรมานสัตว์หรือสิ่งมีชีวิต การชนไก่ ชนวัว การทำให้เจ็บ การทำให้พิการ และอื่นๆ (๒) เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ การมีสัมมาอาชีพที่สุจริต ไม่รับของโจร ถือเอาสิ่งของคนอื่น ฉ้อโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง เบียดเบียนกัน รับสินบน และอื่นๆ (๓) เว้นจากการประพฤติดีกในกาม ประพฤติล่วงในสมณะ ชี พรหมณ์ ในทางประเวณี การล่วงในลูก ภรรยาผู้อื่น รวมถึงการสนับสนุนให้กระทำความผิดในสิ่งที่กล่าวข้างต้นแล้ว (๔) เว้นจากการพูดเท็จ พูดให้สังคมแตกแยก พูดก้าวล่วงผู้อื่นหรือแม้แต่การทำให้สังคมแตกแยก ชอบสาบานหรือการพูดปิด จงใจกล่าวล่วงเกินความจริงหรือกล่าวล่วงเพื่อให้คิดและเข้าใจผิดต่อตนเองและผู้อื่น พูดรับปากและคืนคำ ไม่ทำตามคำพูด (๕) เว้นจากของเมาคือสุราและอบายมุขต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดอบายมุขนี้ทั้ง จำหน่ายจ่ายแจก แนะนำ ดำเนินการให้

๑.๕.๓ **แนวทาง** คือ แนวทางที่ปฏิบัติ เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินการ เช่น แนวทางการสร้างสังคม แนวทางการปฏิบัติงาน แนวทางพุทธศาสนา หรือ แนวทางการดำเนินงาน

๑.๕.๔ **เสริมสร้าง** คือ การอบรม ส่งเสริม พัฒนา ทำให้ของที่มีอยู่แล้ว มีมากขึ้น การเพิ่มของที่มีอยู่แล้ว ให้มีมากขึ้น หรือ ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง หรือ ความสามารถในการแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนได้ด้วยตนเอง

๑.๕.๕ **ชุมชนพระบาทห้วยต้ม** หมายถึง ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบแนวคิด หลักศีล ๕ ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖.๒ ทำให้ทราบแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในชุมชนพระบาทห้วยต้ม

๑.๖.๓ ทำให้ทราบการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมโดยมีศีล ๕ เป็นพื้นฐานนั้น จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับศีล ๕ ในพระพุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบกับการทำความเข้าใจถึงหลักสันติภาพซึ่งเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ และการศึกษาทำความเข้าใจสภาพบริบทชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่สามารถนำศีล ๕ มาเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ดังนั้นบทนี้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาประเด็นต่างๆ ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเรื่องศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๒ แนวคิดเรื่องสันติภาพ

๒.๓ สภาพบริบทของชุมชนกรณีศึกษา พระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเรื่องศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท

๒.๑.๑ ประวัติและพัฒนาการของศีล ๕

ศีล เป็นเรื่องของความรู้จักควบคุมระวังความประพฤติจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องขัดเกลาและพัฒนาตนเองตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ศีลยังถูกนำมาเป็นการกำหนดระเบียบวินัยในสังคม อย่างเช่น ศีล ๕ ถูกนำมาเป็นข้อบัญญัติบรรทัดฐานทางกฎหมายและการวางกติกาในการทำโทษหากมีการล่วงละเมิด เช่น การทำร้ายร่างกาย การฆ่า การลักทรัพย์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดคำสอนเรื่องศีล ๕ มิใช่เป็นคำสอนเฉพาะในพระพุทธศาสนา แต่เป็นคำสอนที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการอยู่อยู่ร่วมกันและการจัดระเบียบสังคม รวมถึงการปกครองสังคม ซึ่งมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาล ดังปรากฏเรื่องเล่าในจกัวัตติสูตร ระบุว่า พระเจ้าจักรพรรดิ นอกจากจะเป็นผู้มีศีลแล้ว ยังอาศัยศีลเป็นหลักปกครอง ในพระสูตรกล่าวถึง จักรแก้วที่เป็นทิพย์ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องแสดงอำนาจของผู้มีบารมี เมื่อจักรแก้วโคจรไปหยุดที่เมืองใด แทนที่จะยึดครองทรัพย์ของเจ้าเมืองเหล่านั้น แต่กลับพระราชทานคำสอน ให้เจ้าเมืองเหล่านั้น รักษาศีล ๕ ดังความปรากฏในพระสูตรดังนี้ “ พวกท่านไม่พึงฆ่าสัตว์ ไม่พึงถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ไม่พึงประพฤติผิดในกาม ไม่พึงพูดคำเท็จ ไม่พึงดื่มน้ำเมา และจงครองราชย์สมบัติไปตามเดิมเถิด”^๑ หลักในการปกครองด้วยศีลนี้ ทำให้ความรู้สึกรักของเมืองที่ตกอยู่ใต้การปกครองต่างก็รู้สึกนอบน้อมในธรรมที่กล่าว และ

^๑ ที.ปา.(ไทย) ๑๑ /๘๕/๖๓-๖๔.

ไม่กระต้างกระเดื่องในการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิพระองค์นั้น สะท้อนให้เห็นว่า ศิล เป็นเรื่อง ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระบบสังคม การปกครองด้วยธรรม โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงต่อกัน

ทั้งนี้ ต้นเหตุของการเบียดเบียนกันในสังคมมนุษย์มีเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นเหตุที่มาที่ไป จุดประเด็นเริ่มต้นที่มนุษย์ล่วงละเมิดศีล เป็นเรื่องเล่าใน “อัครัญญสูตร” ที่แสดงถึงความเป็นมาของ มนุษย์ในยุคต้นๆ ตั้งแต่ยังไม่มีกายหยาบ จนความอยากที่จะล้มลงง้วนดิน ทำให้เกิดเป็นกายหยาบ ขึ้นและพัฒนาเป็นมนุษย์เพศหญิงเพศชาย ซึ่งสังคมในยุคต้นนั้นยังมีความสงบเรียบร้อย ต่อมาเมื่อ ความไม่รู้จักพอบมาครอบงำจิตใจมนุษย์ประกอบกับอาหารที่ใช้ดำรงชีพเริ่มหายาก ทำให้เกิด กระบวนการที่เห็นแก่ตัวต่างก็เริ่มเก็บกักตนอาหาร ปัญหาการเบียดเบียนกันของมนุษย์จึงเริ่มขึ้นนับ จากบัดนั้น เกิดการเบียดเบียนโดยมีพฤติกรรมการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ นำไปสู่การใช้ ความรุนแรงทางวาจาอันเป็นเหตุให้เกิดการครหาต่อว่า จึงทำให้มีการพูดเท็จเกิดขึ้นเพื่อปกป้อง ความผิดของตน ในที่สุดเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งทนไม่ได้จึงมีการใช้ความรุนแรงถึงขั้นหยาบอาชญาทำร้ายกัน ปัญหาการเบียดเบียนกันของมนุษย์ทำให้สังคมเดือดร้อนและวุ่นวาย มนุษย์จึงได้เริ่มแก้ปัญหาด้วย การหาผู้นำที่มีความประพฤติน่ายกย่อง คอยติเตียนผู้ที่ประพฤติบาป กรรมชั่ว และทำการขับไล่ออก จากกลุ่ม

แนวทางในการกำหนดกติกาในการอยู่ร่วมกันผู้นำได้หยิบยกเรื่อง ศิล มาเป็นเครื่อง กำหนดกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นเกิดความสงบสุขเรียบร้อย นอกจากนี้ ในอัครัญญสูตร ยังได้สะท้อนให้เห็นการจัดระเบียบสังคมด้วยวรรณะที่มีใช่เป็นเรื่องของอำนาจใดๆ มาจัดสรร แต่เป็นเรื่องของโครงสร้างหน้าที่ที่มีต่อกัน ดังเช่น วรรณะกษัตริย์กำเนิดขึ้นเป็นวรรณะแรก จากนั้นวรรณะอื่นๆ เริ่มตามมา^๒ กล่าวได้ว่า ในยุคนั้นการประกอบอาชีพ นับว่าเป็นเครื่องบอก สถานะหรือวรรณะของบุคคลนั้นในสังคม เป็นคำเรียกกลุ่มคนที่ทำหน้าที่ทางสังคมที่แตกต่างกันไป แสดงให้เห็นว่าในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ศิล คือ หลักปฏิบัติที่พึงมีในการอยู่ร่วมกัน และเป็นเกณฑ์ชี้ วัดระดับความบริสุทธิ์ของบุคคล และการยกย่องบุคคลใดนั้นพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเรื่องศีล หรือข้อประพฤติปฏิบัติที่ฝึกฝนตนเองให้ห่างไกลจากคำว่าเบียดเบียนและการวางตนให้สงบ ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงไม่ได้วัดคุณค่าความเป็นมนุษย์จากชาติกำเนิดหรือวรรณะ แต่อยู่ที่การกระทำใน การที่ไม่ล่วงบาปกรรมทั้งปวง ด้วยการประพฤติกายสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคม ยกย่องและสรรเสริญ ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม การไม่พูดเท็จ ไม่พูด คำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น ไม่มีจิตพยาบาท ไม่เห็นผิด ทั้งหมดเรียกว่าธรรม ขาว หรือ อริยธรรม^๓

นอกจากนี้ในพระสูตร ระบุว่า आयุมมนุษย์ลดน้อยถอยลงเพราะความเสื่อมทางศีลธรรม หากผู้นำปล่อยให้ประชาชนยากจน ศิลของประชาชนจะเริ่มเสื่อมลงทำให้เกิดการล่วงละเมิดศีลเป็น ลำดับ ในพระสูตรระบุว่า เมื่อประชาชนอดอยาก ปัญหาการขโมยก็เกิดขึ้น นำไปสู่การทำโทษจาก ผู้นำด้วยการประหารชีวิต ซึ่งในอดีตไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้การใช้อาวุธทำร้ายกันและการฆ่าเริ่ม แพร่หลายไปในสังคม การพูดโกหกก็ปรากฏขึ้น จากนั้นการพูดส่อเสียด พูดเพื่อเจ้อ ความเพ่งเล็ง

^๒ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๑๙-๑๓๑/๘๘-๘๗.

^๓ ดูรายละเอียดใน ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๑๕/๘๕-๘๖.

อยากได้ของผู้อื่น การพยาบาทคิดร้าย และความเห็นผิด ทำให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมาและอายุของมนุษย์ลดเหลือเพียง ๑๐๐ ปี^๔

ศีล ๕ ในพระสูตรที่กล่าวมาแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นว่าในฐานะชาวพุทธ ควรตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ ซึ่งมีใช้แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม และเป็นกุศลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย หากว่าสังคมหมู่ใดก็ตามมีผู้ผิดศีลไม่ว่าจะเป็นข้อใดก็ตามย่อมสร้างความเบียดเบียนซึ่งกันและกันในสังคมให้ขยายออกไปได้มากขึ้นและเมื่อวิเคราะห์เรื่องเล่าในอัครคัมภีร์สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ศีล ๕ ในระดับบุคคลนั้นข้อที่กินนทาน เป็นจุดเริ่มต้นของการผิดศีล ทำให้เกิดการละเมิดศีลข้ออื่นตามมา ทั้งนี้อาจเป็นเหตุเพราะการบริโภคที่ไม่รู้จักพอของมนุษย์ ประกอบกับเมื่อทรัพยากรในโลกมีอยู่จำกัด ไม่เพียงพอหรือขาดแคลน การลักขโมยย่อมปรากฏให้เห็นจากความเห็นแก่ตัวและสัญชาตญาณในการเอาตัวรอดของมนุษย์ที่ยังตกอยู่ภายใต้กิเลสและตัณหา

ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้นำในสังคมที่ควรนำเรื่องนี้มาตระหนักและวางแผนเพื่อให้ประชาชนสามารถกินดี อยู่ดี แก้ปัญหาปากท้องให้ได้เสียก่อน ศีล ๕ จึงนำมาซึ่งความสงบสันติสุขให้กับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ และยังนำความสันติมาสู่สังคมนั้นๆ ให้ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันไม่ว่าทางกาย ทางวาจา หรือ ทางใจ เป็นสันติวิธีที่เริ่มต้นได้จากที่ตัวเรา สังคมที่สันติสุขด้วยศีล ๕ นั้นมิใช่สังคมแห่งความฝันแต่เป็นสังคมที่สามารถเป็นจริงได้หากว่าเริ่มต้นที่ผู้นำในสังคมต่างๆ นำศีล ๕ มาใช้กับชีวิตตนและส่งเสริมคนรอบข้างให้มีศีลด้วย

นอกจากนี้เรื่องเล่าในพระสูตร ยังสะท้อนให้เห็นว่า ศีล ๕ เป็นหลักปฏิบัติที่มีมาก่อนพุทธศาสนาถือกำเนิดขึ้น ทั้งนี้สังคมอินเดียโบราณหรือชมพูทวีปนั้นมีนักบวชผู้แสวงหาความสุข หาทงสันติและหลุดพ้นมากมายและใช้หลักศีล ๕ จนถือว่าเป็นศีลของเหล่านักบวช ประชาชนทั่วไปเพื่อความสงบสุขและสันติของชีวิตและสังคม ไม่แต่เท่านั้นในฝั่งของตะวันตกศาสนาของทางฝั่งตะวันตกก็มีศาสนาที่เก่าแก่ และพัฒนาควบคู่มาพร้อมกับฝั่งตะวันออก และมีการนำศีล ๕ มาปฏิบัติเช่นกันดังในบัญญัติ ๑๐ ประการ ของศาสนาคริสต์ ที่กล่าวถึงเรื่องในศีล ๕ เช่นเดียวกับฝั่งตะวันออก^๕ นอกจากนี้ยังมีศาสนาอิสลามซึ่งเปรียบประดุจศาสนาคู่แข่งของศาสนาคริสต์ ซึ่งได้กล่าวถึงหลักศีล ๕ และนำมาใช้ในการนำทางศาสนิกชนเป็นแนวปฏิบัติเช่นเดียวกันกับฝั่งตะวันออก^๖

^๔ ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๘๘-๑๐๒/๖๕-๗๓.

^๕ คริสตศาสนธรรมอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารออนไลน์ , **หลักธรรมคำสอนคาทอลิก**, หลักคำสอนบัญญัติ ๑๐ ประการ, www.kamsonbkk.com, หนังสือ หลักธรรมคำสอนคาทอลิก (คุณพ่อวุฒิเลิศ แห่ล้อม).

^๖ Ajmal Gismad Pathan, **ศีลห้ากับคำสอนศาสนาอิสลาม**, [ออนไลน์] มุสลิมเชียงใหม่ดอทคอมเน็ต, แหล่งที่มา: <http://www.facebook.com/groups/178791372171331/doc/231762370207564/>, [๒๔ ก.ย. ๒๕๕๘].

๒.๑.๒ คุณลักษณะและความหมายของศีล ๕

ศีล ๕ มีลักษณะเป็นหลักปฏิบัติของมนุษย์ และไม่ทราบว่าจะเกิดมาตั้งแต่เมื่อใด แต่เป็นหลักปฏิบัติและแนวคิดที่เป็นสากลมีคุณลักษณะเป็นเอกลักษณ์ ที่ครอบคลุมหลักปฏิบัติต่าง ๆ ของศาสนาทุกศาสนา และมาแตกแขนงหรือเพิ่มเติมให้มากขึ้น ดังเช่นที่เห็นกันง่าย ๆ และแตกจากหลักศีล ๕ คือ ศีลที่พระพุทธเจ้าบัญญัติใน ปาราชิก ๔ ถ้าศึกษาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่าเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งเช่นกัน

นอกจากหลัก ปาราชิก ๔ ที่เชื่อมโยงกับศีล ๕ อย่างลึกซึ้งแล้ว ถ้าไปดูเรื่องเกี่ยวกับที่พระพุทธองค์เน้นย้ำในระดับที่ลึกซึ้ง และเชื่อมโยงกับศีล ๕ ก็คือ อกรณียกิจ ๔ ทรงห้ามผู้ที่เข้ามาบวชเป็นภิกษุในศาสนาของพระองค์อีกด้วย ในลักษณะเดียวกันในศีลแห่งอุโบสถศีล คือ ศีล ๘ ก็ยังเชื่อมโยงต่อยอดกันไปกับศีล ๕ อย่างตรงไปตรงมาเลยทีเดียว ซึ่งจะสังเกตได้ถึงแนวคิด และวิธีปฏิบัติของพระพุทธองค์ว่าทรงยึดหลักของศีล ๕ มาแตกแขนงออกไปเป็นข้อบัญญัติอื่นๆ และ ศีลแห่ง ทศศีล หรือ ศีล ๑๐ ที่ตรัสให้สามเณรปฏิบัติก็ต่อยอดมาจาก ศีล ๕ และไม่เท่านั้นในศีล ๑๐ นี้ สามเณรวิในสมัยพระพุทธองค์ผู้ที่จะบวชเป็นภิกษุณี จะต้องบวชเป็นสามเณรรี ๒ ปี และจะต้องรักษาศีลข้อที่ ๑ ถึง ข้อ ๖ อย่างเคร่งครัดห้ามขาดเด็ดขาดในระยะเวลา ๒ ปี มิเช่นนั้นจะไม่สามารถบวชเป็นภิกษุณีได้^๗ กล่าวได้ว่า ศีล ๕ เป็นพื้นฐานที่มีคุณลักษณะสำคัญซึ่งพระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้ในการวางกรอบของพระวินัยต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา หลักใหญ่ใจความของความประพฤติคือ การไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของศีล อย่างไรก็ตาม ศีลในพระพุทธศาสนา นอกจากมีคุณลักษณะสำคัญในทางพระวินัยแล้ว ในแง่ของการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขา ศีล ถือว่าเป็นพื้นฐานก้าวแรกที่สำคัญ ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีการให้ความหมายของศีลไว้ ดังนี้

ในปฏิสัมภิทามรรค ศีล คือ เจตนาเป็นศีล เจตสิกเป็นศีล ความสำรวมเป็นศีล ความไม่ล่วงละเมิดเป็นศีล^๘ และอรรถกถาจารย์ ให้ความหมาย ศีล คือ ธรรมทั้งหลายมีเจตนา เป็นต้นของบุคคลผู้งดเว้นจากปาณาติบาต เป็นต้น ของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตตปฏิบัติอยู่ก็ดี^๙ ศีล จึงหมายถึงความปกติ คือความทรงอยู่อย่างเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนกัน และ ศีล คือ ความรองรับภาวะ หมายถึง สามารถเป็นฐานรองรับกุศลธรรมทั้งหลาย^{๑๐} และ ยังได้กล่าวถึงศีล ตามความหมายของลักษณะ รส อากาที่ปรากฏ และปทัฏฐานของศีล ดังนี้

ศีล มีลักษณะ คือ ความปกติ ความทรงอยู่อย่างเรียบร้อย และความรองรับ แม้ว่าศีลจะต่างกัน โดยประเภทเป็นอันมาก

ศีล มีรส คือ กิจ ได้แก่การขจัดเสียซึ่งความเป็นผู้ทุศีล และ เป็นสมบัติ ได้แก่ คุณคือความหาโทษมิได้

^๗ ธีรวัส บำเพ็ญบุญบารมี, **หลักฐานเรื่องศีล**, (กรุงเทพมหานคร: มุสณีนิพนธ์นิพนธ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๕.

^๘ ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๓๙/๖๐.

^๙ พระพุทธโฆษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า, ๙.

^{๑๐} ศีล บางอาจารย์พรรณณาแปลตามความหมายศัพท์ หมายความว่า ยอด , เย็น (ฉบับพม่า บาลีเป็นสิริภูริ สีสตโต, สีสตภูริ สีสตโต แปลตามนี้) อ้างใน พุทธโฆษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, หน้า ๑๑.

ศีล มีอาการปรากฏ คือ มีความสะอาดกาย ความสะอาดวาจา ความสะอาดใจ ถึงภาวะอันจะพึงถึงได้

ศีล มีปฏิฐาน คือ หิริและโอตตปเป เป็นเหตุให้ใกล้ของศีล เป็นความจริง เมื่อหิริและโอตตปเปมิได้อยู่ ศีลจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ เมื่อหิริและโอตตปเปไม่มี ศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้^{๑๑}

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ ศีล คือข้อบัญญัติทางพระพุทธศาสนาที่กำหนดการปฏิบัติกายและวาจา เช่น ศีล ๕ ศีล ๘, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย เป็นธรรมข้อ ๑ ในทศพิธราชธรรม^{๑๒}

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ให้ความหมายของ ศีล คือ ความประพฤติ ทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้ เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาทามปกติ ตามวินัย, ปกติ, มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติ ในการละเว้นความชั่ว, ข้อปฏิบัติ ในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางทางกายวาจา อาชีพ”^{๑๓}

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๔} สรุปความหมายของ ศีล มีลักษณะสำคัญ คือ

๑) ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งามโดยลำดับจนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต

๒) ทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบเรียบร้อย สมาชิกต่างดำรงอยู่ด้วยดี และมุ่งหน้าปฏิบัติกิจของตนๆโดยสะดวก

๓) ฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ทำให้กิเลสเบาบางลง ด้วยการควบคุมยับยั้งสังวร ปรักการ แสดงออกทางกายวาจาให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันด้วยดีนั้น อันเป็นขั้นต้นของการพัฒนาชีวิตของตนให้พร้อมที่จะเป็นที่รองรับของกุศลธรรมทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่งคือเป็นพื้นฐานของสมาธิ หรือการฝึกปรือคุณธรรมทางจิตใจที่สูงขึ้นไป

ศีล จึงหมายถึง ความประพฤติที่ตั้งาม สะอาด ทั้งกาย และวาจา อันมาจากใจที่สูงเป็นกุศล และศีลนับว่าเป็นวินัยในสังคมเป็นเครื่องมือฝึกฝนให้รู้จักยับยั้งชั่งใจในการที่จะควบคุมตนทั้งกาย วาจา ใจ ไม่ให้เบียดเบียนกัน และรู้จักละอายต่อความชั่วที่นำความเดือดร้อนมาให้กับตนเองและผู้อื่น ทำให้เกิดชีวิตที่สงบเรียบร้อยอยู่ในสังคมด้วยดี ทำให้สังคมสันติสุข เป็นศีลที่เจริญด้วยปัญญาทำให้เป็นการพัฒนาตนทั้งด้านกายและใจให้ดียิ่งๆขึ้น จนไปสู่จุดหมายสูงสุดในชีวิต

^{๑๑} พุทธโฆษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), หน้า ๑๒.

^{๑๒} **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๐๓.

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บ.สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๓๙๑.

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**,พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒๐.

๒.๑.๓ คุณค่าของศีล ๕ กับการพัฒนาตน

เมื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของศีล ๕ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สามารถกล่าวได้ว่า ศีล ๕ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมและเกื้อหนุนมนุษย์ในการพัฒนาตนเอง แต่อย่างไรก็ตามศีล ๕ ไม่ได้อาศัยอยู่เพียงลำพังต้องอาศัยองค์ธรรมอื่นเกื้อหนุนประกอบจึงทำให้ศีล ๕ มีคุณค่าและมีจุดหมายดำเนินไปบนเส้นทางเพื่อก้าวสู่การเป็นอริย นั่นหมายถึงการรักษาศีลที่นำไปสู่การบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักธรรมที่เสริมและเป็นปัจจัยให้การรักษาศีลเป็นไปเพื่อการพัฒนาตน กล่าวคือ

๑) ศีล ๕ ที่นำไปเพื่อการตั้งความเห็นให้ตรง

ศีลที่บริสุทธิ์ดี เป็นเบื้องต้นในกุศลธรรมทั้งหลายในพระพุทธศาสนา ต้องอาศัยความเห็นที่ตรง จึงจะเรียกว่าเป็นศีลบริสุทธิ์ ควรแก่การเจริญภาวนา(สติปัญญา ๔)^{๑๕} ความเห็นที่ตรงในที่นี้ หมายถึง สัมมาทิฐิ ซึ่งแปลว่า ความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง มี ๒ แนวทาง ในทางโลก หมายถึง ความเห็นถูกต้องตามคลองธรรม ในทางธรรม(โลกุตระ) หมายถึงเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง คือเห็นสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเป็นไปตามเหตุปัจจัย เห็นความจริงในอริยสัจ ๔^{๑๖} ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการรักษาศีลหรือเจตนาที่จะเว้นจากบาป อกุศล ความเชื่อในเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว จะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตามมา

ศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำหรับปุถุชนผู้ที่จะเรียนรู้ฝึกหัดตนในเรื่องศีล โดยเริ่มจากการตั้งความเห็นให้ถูกต้อง การเชื่อผลของความดีและผลของความชั่วเป็นความเห็นถูกในทางโลก ยังไม่ก้าวสู่ความเห็นถูกทางธรรม การรู้เห็นตามความเป็นจริง ประจักษ์ได้ด้วยตนเอง สามารถฝึกพัฒนาศีลให้เป็นเครื่องขัดเกลากิเลสตนก้าวสู่การเป็นอริยบุคคลขั้นต้นอย่างพระโสดาบัน แต่ไม่ว่าจะเป็นเห็นถูกแบบทางโลกหรือทางธรรม การรักษาศีลก็ยังคงอาศัยการตั้งหลักคิดการตั้งความเห็นที่ตรงเสียก่อน สมดังคำสอนของพระพุทธเจ้า “ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยใจ” ดังนั้นการรักษาศีล ๕ จึงต้องอาศัยความเห็นที่ถูกต้อง เห็นว่าคนเราทุกคนรักตนเอง คนอื่นเขาก็รักตนเอง เช่นกัน เรารักความสุข เกลียดความทุกข์ ผู้อื่นก็ปรารถนาเช่นเดียวกัน เมื่อความเห็นเป็นได้ดังนี้ทำให้เราไม่อยากเบียดเบียนทำร้ายกันเพราะเราเองก็ไม่ปรารถนาซึ่งการเบียดเบียน

๒) ศีล ๕ เพื่อการฝึกฝนให้เกิดพลังใจที่เข้มแข็ง

การจะชำระศีลให้บริสุทธิ์ (ศีลวิสุทธิ) นั้นต้องอาศัยการน้อมใจเชื่อ (สัทินทรีย์) ทำให้ระวังความไม่มีศรัทธา, อาศัยความเพียร (วิริยินทรีย์) ทำให้ระวังความเกียจคร้าน, อาศัยสติหรือความตั้งใจมั่น(สตินทรีย์) ทำให้ไม่ประมาท, อาศัยสมาธิ (สมาธิในทรีย์)ทำให้ไม่ฟุ้งซ่าน(อุทัจจะ), อาศัยปัญญา (ปัญญินทรีย์)ทำให้ปราศจากอวิชชา ทั้งหมดนี้เรียกว่า อินทรีย์ ๕^{๑๗} จะเห็นได้ว่าเมื่อกล่าวถึงศรัทธา พระพุทธศาสนาไม่ได้นำมาเดี่ยวๆต้องอาศัยหลักธรรมอื่นประกอบด้วยและที่สำคัญขาดไม่ได้คือเรื่องของปัญญา พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้เห็นถึงศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุผล(อากรวตีสัทธา)^{๑๘}

^{๑๕} ส.ม.(ไทย) ๑๙/๓๖๙/๒๑๒-๒๑๓., ส.ม. (ไทย) ๑๙/๓๘๑/๒๓๖-๒๓๗.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๖๑๓-๖๑๔.

^{๑๗} ชุ.ป.(ไทย) ๓๑/๒๐๐/๓๒๕-๓๒๖.

^{๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๖๕๒-๖๕๓.

ทั้งนี้ก็จะเกิดขึ้นได้โดยมีหลักคิดแบบกาลามสูตร สอนให้พิจารณาด้วยตนเอง อะไรเป็นกุศล อกุศล หากเป็นไปเพื่อไม่ใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความทุกข์ ให้พึงละเสีย และให้พึงปฏิบัติในสิ่งที่เป็นกุศล เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ศรัทธาในที่นี้ไม่ใช่ตัวบุคคลแต่เป็นศรัทธาในธรรมโดยคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อให้เกิดปัญญา

๓) ศิล ๕ เพื่อการฝึกจิตให้มั่นคงยิ่ง

คำสอนในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหนึ่งที่เกื้อหนุนทำให้ศีลที่รักษาดีแล้วคงอยู่ต่อไปให้มาก ได้แก่ ฉันทะ พระพุทธเจ้าทรงเปรียบว่า “ภิกษุทั้งหลาย การงานที่พึงทำด้วย กำลังทั้งหมด บุคคลต้องอาศัยแผ่นดิน ดำรงอยู่บนแผ่นดิน จึงทำได้ แม้ฉันทะ ภิกษุก็ฉันทนั้นเหมือนกัน อาศัยศีล ดำรงอยู่ในศีลแล้ว เจริญสัมมัตถฐาน ๔ ประการ”^{๑๙} ได้แก่

๑) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

๒) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

๓) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

๔) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภัยโยงภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

ฉันทะ ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง กุศลธรรมฉันทะ^{๒๐} คือความพอใจ ความชอบ ความอยากสิ่งที่ดีงาม เป็นไปเพื่อความดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจ เป็นสิ่งที่เป็นผลดีเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและคนอื่น นอกจากนี้ฉันทะยังนำไปสู่การอุทิศ^{๒๑} เหตุที่กุศลธรรมฉันทะจะมีได้นั้นก็อาศัย สัทธินทรีย์ หรือศรัทธา^{๒๒} และฉันทะจะมีมากขึ้นเมื่อได้รับการเสริมแรงด้วยความเพียร, ความมีสติ, ความมีสมาธิ และเป็นไปด้วยปัญญา

๔) ศิล ๕ เพื่อกระตุ้นเตือนให้ละอายบาป

ศีล เป็นเรื่องของการรักษา กาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ไม่ใช่แต่การแสดงออกภายนอกเท่านั้น สิ่งที่อยู่ลึกกว่าก็คือเรื่องของจิตใจ การระลึกถึงความผิดบาปมีตัวเราเท่านั้นที่จะรู้ดี หลักธรรมหนึ่งที่เป็นเครื่องก้ำกัณฑ์ให้การรักษาศีลสามารถมีได้ตลอด คือ หิริ (ความละอายต่อกายทุจริต วิจิตทุจริต มโนทุจริต หรือละอายต่อบาปอกุศลทั้งปวง) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อบาปอกุศลที่เกิดจากกายทุจริต วิจิตทุจริต มโนทุจริต)^{๒๓}

^{๑๙} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๖๗๓-๖๘๔/๖๙๓., ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๕๑.

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๔๙๓.

^{๒๑} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๓/๒๑๒., ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๓๔/๕๔๔.

^{๒๒} ชู.ป. (ไทย) ๓๑/๒๐๑/๓๒๖.

^{๒๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๕/๒๘.

๕) ศิล ๕ เพื่อการสร้างมิตรภาพให้ยั่งยืน

เรื่องของการคบค้าสมาคม พระพุทธเจ้าตรัสถึงการคบหาสมาคม ของผู้มีศีลยอมคบค้ากับผู้มีศีล ส่วนผู้ทุศีล ก็มักจะคบหากับผู้ทุศีล ตัวอย่างในพระสูตร สำหรับผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ก็จะคบหาผู้ที่ไม่ฆ่าสัตว์ ผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ ก็จะคบหากับผู้ที่ไม่ลักทรัพย์ ผู้ที่พูดเท็จก็จะคบหากับผู้ที่ไม่กล่าวเท็จ และผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและอันเป็นเหตุแห่งความ ก็จะไม่คบหากับผู้ที่ไม่ดื่มสุราเมรัยเช่นเดียวกัน^{๒๔} แสดงให้เห็นถึงหากจะรักษาศีลก็ต้องรู้จักเลือกคบหาสมาคมกับผู้มีศีลเช่นเดียวกันเพื่อเป็นแรงสนับสนุนและเอื้อต่อการรักษาศีล ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราจะรักษาศีล ๕ แต่ยังคงคบค้าสมาคม สังสรรค์กับผู้ไม่มีศีล มีโอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เราจะผิดศีลได้ หากว่าอินทรีย์ ๕ ไม่แกร่งกล้าพอ ในทางตรงข้ามหากเราพาตัวเองไปคบหาสมาคมกับผู้มีศีล แม้ศีลที่รักษาดีแล้วก็ยังแต่จะดียิ่งขึ้นเพราะพลังแห่งกัลยาณมิตรเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้ง่ายยิ่งขึ้น

๖) ศิล ๕ เพื่อการครองคู่ที่เป็นสุข

เมื่อกล่าวถึงผู้มีศีลจะมีคำกล่าวว่ามีกัลยาณธรรม มีให้เห็นในหลายๆพระสูตร ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้เจาะจงว่าต้องเป็นศีล ๕ เท่านั้น แต่ในปฐมสังวาสสูตร^{๒๕} เป็นเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของสามีและภรรยาที่มีศีล และไม่มีศีล ๔ จำพวก แสดงให้เห็นว่าศีล ๕ คู่กับคำว่า กัลยาณธรรม (ในพระสูตรไม่ได้ปรากฏคำว่าศีล ๕ แต่เนื้อหาที่นำมาแสดงเป็นแนวปฏิบัติในศีล ๕) ซึ่งกัลยาณธรรม นั้น อรรถกถาจารย์ ได้อธิบายไว้ว่าเป็นไวพจน์ของ เบญจธรรม หรือ ธรรม ๕ ประการ หมายถึงธรรมดี หรือธรรมที่สะอาด เพราะกำจัดธรรมที่ไม่สะอาดมีรากะเป็นต้น ได้แก่ (๑) เมตตากฎา (๒) สัมมาอาชีวะ (๓) กามสังวร (สำรวมในกาม) (๔) สัจจะ (๕) สติ-สัมปชัญญะ บางแห่งว่าแปลกไปบางข้อ คือ (๒) ทาน (๓) สหการสันโดษ(พอใจเฉพาะภรรยาของตน) (๕) อับปมาทะ (ความไม่ประมาท) และธรรม ๕ ประการนี้ควรประพฤติกู้กันไปกับการรักษาเบญจศีล^{๒๖}

สรุป คุณค่าของศีล ๕ แท้จริงคือ การแสดงถึงสัญลักษณ์หรือคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ และมนุษย์เกิดมามีศีลซึ่งมนุษย์ยอมมีศีล ๕ สมบูรณ์และรักษาศีลที่สมบูรณ์ได้ด้วย การกำหนดใจไม่ให้ปรารถนาที่จะเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เกิดความทุกข์ ดังคำที่พระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุรูปใหม่ ๕๐๐ รูป ถึงศีล ซึ่งในขณะนั้นมีภิกษุรูปหนึ่งขอลาสิกขาเพราะไม่สามารถรักษาศีลได้เพราะมีมากเกินไป พระพุทธองค์ตรัสตอบแก่ภิกษุรูปนั้นถึงการรักษาศีลแม้เพียงข้อเดียวก็เพียงพอ พระพุทธองค์จึงตรัสให้พระภิกษุรูปนั้นรักษาศีลเพียงข้อเดียวคือ “รักษาใจ” ซึ่งในกาลครั้งนั้นพระภิกษุรูปนั้นก็สำเร็จเป็นพระอริยบุคคล

^{๒๔} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๐๘-๑๐๙/๒๐๑-๒๐๒.

^{๒๕} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๕๓/๘๘-๙๐.

^{๒๖} คุรยละเอียดใน อัง.ทุก.อ. ๒/๔๙/๕๕., อัง.จตุกก.อ. ๒/๗๘/๓๖๑.

๒.๑.๔ องค์ประกอบของศีล ๕ และเกณฑ์ชีวิตการล่วงละเมิดศีล ๕

ศีล ๕ เป็นพื้นฐานในการประพฤติทางกาย วาจา และทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๒๗} นำพามนุษย์ไปสู่ความสุขที่แท้คือการไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ศีล ๕ จึงไม่ใช่แต่เพียงความประพฤติที่ดีงามของบุคคล แต่ยังเป็นเรื่องที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ดีงามในสังคมด้วยการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ เพราะเป็นไปเพื่อทำตนเอง และสังคมให้สงบสุข^{๒๘} แต่ทั้งนี้ก็ยังพบว่าในสังคมมีผู้ล่วงละเมิดศีล ๕ ทั้งที่รู้และทั้งที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำผิดศีลเพราะไม่เคยศึกษาว่าศีลแต่ละข้อนั้นมีเกณฑ์อย่างไรที่เรียกว่าละเมิดศีล ซึ่งมีผู้วิจัยจะได้ศึกษาและรวบรวมไว้นำเสนอได้ดังนี้^{๒๙}

๑) ปาณาติบาตา เวรมณี (การเว้นจากการฆ่าสัตว์)^{๓๐} คือ ไม่ทำลายชีวิต ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย^{๓๑} หลักในการสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องของการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต พระองค์จะสอนให้เห็นถึงคุณค่าของชีวิต มนุษย์ทุกคนต่างก็รักชีวิตตน ประารถนาความสุข ปฏิเสธความทุกข์ที่จะเข้ามา เราไม่ปรารถนาที่จะถูกเบียดเบียนชีวิตหรือพบกับความทุกข์จากผู้อื่น ในทางตรงข้ามผู้อื่นก็ไม่ปรารถนาสิ่งเหล่านี้เช่นเดียวกับเรา เมื่อจะทำการสิ่งใดพึงนึกเสมอว่าสิ่งใดที่ตัวเราไม่ชื่นชอบ ไม่พอใจ ถึงคนอื่นเขาก็ไม่ชื่นชอบ ไม่พอใจเหมือนกัน หากพิจารณาได้ดังนี้ก็สามารถที่จะเว้นจากปาณาติบาตและอยากชักชวนให้ผู้อื่นงดเว้นเช่นกันและพากันกล่าวสรรเสริญคุณแห่งการงดเว้นปาณาติบาต ทำให้ความประพฤติทางกายของผู้นั้นบริสุทธิ์^{๓๒}

เกณฑ์ตัดสินการล่วงละเมิดศีลนั้น อรรถกถาจารย์ได้วางเกณฑ์ไว้ ๕ ข้อ การจะพิจารณาว่าผิดศีลข้อนี้หรือไม่นั้น ต้องมีครบองค์ประกอบทั้ง ๕ จึงจะตัดสินได้ว่าผิดศีล องค์ ๕ ที่เป็นเกณฑ์ตัดสิน ได้แก่^{๓๓}

- (๑) ปาโณ คือ สัตว์มีชีวิต
- (๒) ปาณสณญิตา คือ รู้ว่าสัตว์มีชีวิต
- (๓) วรกจิตต์ คือ จิตคิดจะฆ่า
- (๔) อุปกกโม คือ พยายามที่จะฆ่า

^{๒๗} ดูรายละเอียดใน สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช, มนุษยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ชวนการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๐.

^{๒๘} พระเทพวิสุทธิกวี (ทิจิตร ฐิตวณโณ), การพัฒนาจิต, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สภาการศึกษามหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยพระพุทธศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗.

^{๒๙} ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, “พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๗-๓๒.

^{๓๐} เจตนาที่จะฆ่าเป็นไปในทวารใดทวารหนึ่งแห่งกายทวารและวจีทวาร ตั้งความพยายามในอันที่จะตัดชีวิตดิ้นทรีย์

^{๓๑} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๖๘.

^{๓๒} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๒.

^{๓๓} ขุ.ป.อ. (ไทย), หน้า ๔.

(๕) เตน มรณ คือ สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

จะเห็นได้ว่า แม้แต่จิตที่พยายามฆ่าก็ถือได้ว่าก้าวล่วงศีลแล้ว ถึงแม้ว่ายังไม่ได้ลงมือกระทำ ศีลยังไม่ขาด แต่ในแง่หลักธรรมแล้วจิตที่มีความอาฆาตพยาบาท คือจิตที่ตกอยู่ใต้อำนาจค้นหาเป็น อุกุศลมีแต่นำภัยมาให้กับผู้นั้น

นอกจากนี้บรรดาอาจารย์ ยังได้แจ้งให้เห็นระดับของโทษจากการทำปาณาติบาต อย่างไรก็ดีจัดว่ามีโทษมากอย่างไรที่มีโทษน้อย โดยมีหลักให้พิจารณาดังนี้

๑) คุณ สัตว์มีคุณมาก ฆ่าก็มีโทษมาก ฆ่าสัตว์ที่มีคุณน้อยก็โทษน้อย เช่นฆ่าพระอรหันต์มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชน ฆ่าสัตว์ช่วยงานมีโทษมากกว่าฆ่าสัตว์ดุร้าย เป็นต้น

๒) ขนาดร่างกาย สำหรับสัตว์จำพวกดิรัจฉานที่ไม่มีคุณก็เหมือนกัน ฆ่าสัตว์ใหญ่มีโทษมาก ฆ่าสัตว์เล็กมีโทษน้อย

๓) ความพยายาม มีความพยายามมากในการฆ่า มีโทษมาก มีความพยายามฆ่าน้อยมีโทษน้อย

๔) กิเลสหรือเจตนา กิเลสหรือเจตนาแรงมีโทษมาก กิเลสหรือเจตนาอ่อนมีโทษน้อย เช่น ฆ่าด้วยโทสะหรือจงใจเกลียดชัง มีโทษมากกว่าฆ่าด้วยป้องกันตัว^{๓๔}

วิธีการที่จัดเป็นปาณาติบาต นั้น มีประโยค ๖^{๓๕} คือ

(๑) สาทตถิกประโยค ประโยคที่ฆ่าด้วยมือตนเอง

(๒) อาณตตถิกประโยค ประโยคที่สั่งให้คนอื่นฆ่า

(๓) นิสสัคคิยประโยค ประโยคที่ฆ่าด้วยอาวุธที่ซัดไป

(๔) ถาวรประโยค ประโยคที่ฆ่าด้วยอุปกรณ์ที่อยู่กับที่

(๕) วิชขามยประโยค ประโยคที่ฆ่าด้วยวิชา

(๖) อิทิมยประโยค ประโยคที่ฆ่าด้วยฤทธิ์

สำหรับปาณาติบาต ประโยค ๖ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการหรือลักษณะในการฆ่า ไม่ว่าจะฆ่าด้วยวิธีการใด จะลงมือเองหรือให้ผู้อื่นฆ่า แม้กระทั่งคุณไสยหรือยาพิษ ก็ถือว่าเป็นการละเมิดปาณาติบาตทั้งสิ้น

๒) อทินนาทานา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์)^{๓๖} คือ ไม่เอาของที่เขามีได้ให้ หรือไม่ลักขโมย ถือเอาสาระว่า ความประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์และกรรมสิทธิ์^{๓๗} เรื่องอทินนาทาน มีพุทธพจน์ดังนี้ “. . . ถ้าใครจะถือเอาสิ่งของที่มีได้ให้ด้วยอาการขโมย ก็จะไม่เป็นข้อที่ชื่นชอบที่พอใจแก่เรา, ถ้าเราจะถือเอาของที่มีผู้อื่นมิได้ให้ด้วยอาการขโมยก็จะไม่เป็นที่ชื่นชอบที่พอใจแก่คนอื่น . . .”^{๓๘}

^{๓๔} พุ.อิตติ.อ. (ไทย) ๔๕/๑/๔/๔๔๔-๔๔๕.

^{๓๕} พุ.อิตติ.อ. (ไทย) ๔๕/๑/๔/๔๔๖.

^{๓๖} เจตนาว่าจะลักเป็นไปในทวารใดทวารหนึ่งแห่งกายทวารและวจีทวาร อันตั้งขึ้นด้วยความพยายามที่จะถือเอาของนั้น

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๖๙.

^{๓๘} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๒-๕๐๓.

อทินนาทาน นั้นมีองค์ ๕^{๙๙} เป็นเกณฑ์ละเมิดดังนี้

- (๑) ปรปริคคหิต์ คือ ของอันคนอื่นหวงแหน
- (๒) ปรปริคคหิตสญญิตา คือ รู้ว่าคนอื่นหวงแหน
- (๓) เถยยจิตต์ คือ จิตคิดจะลัก
- (๔) อุปุกกโม คือ การพยายามที่จะลัก
- (๕) เตน หรณิ คือ การนำไปด้วยความพยายามนั้น

อทินนาทาน มีโทษมากหรือน้อย อรรถกถาจารย์ ได้แสดงหลักวินิจฉัย ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณค่าของสิ่งของ คุณความดีของเจ้าของ และความพยายามในการลัก^{๙๐} เช่น ถ้าสิ่งของมีค่ามากประกอบกับคุณความดีของเจ้าของทรัพย์มีมากย่อมมีโทษมาก ถ้าของเล็กน้อยมีโทษน้อย และ ถ้าผู้ลักขโมยมีความปรารถนาอยากได้และมีความพยายามมากก็มีโทษมากแต่ถ้าของนั้นได้มาโดยง่ายมีความปรารถนาอยากได้น้อย ก็จะมีโทษน้อยเป็นต้น

วิธีการที่จัดเป็น อทินนาทาน มีประโยค ๖^{๙๑} อย่าง ได้แก่

- ๑) สาทตถิกประโยค คือลงมือกระทำด้วยตนเอง
- ๒) เถยยาวหาร (การลักด้วยความขโมย)
- ๓) ปสยยาวหาร (ลักด้วยความข่มขู่)
- ๔) ปริกปาวหาร (ลักตามที่กำหนดไว้)
- ๕) ปฏิจจนนาวหาร (ลักด้วยกิริยาปกปิด)
- ๖) กุสวาวหาร (ลักด้วยการลับเปลี่ยนสลาก)

๓) กามะสุมิจฉาจารา เวมณิ (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติดิในกาม)^{๙๒}

คือ ไม่ประพฤติดิในกามทั้งหลาย หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองตน^{๙๓} พุทธพจน์ว่า

“ . . .พิจารณาว่า ถ้าใครจะประพฤติดิในภรรยาของเราก็จะไม่เป็นข้อที่ชื่นชอบที่พอใจแก่เรา, ก็ถ้าเราจะประพฤติดิในภรรยาของคนอื่น ก็จะไม่เป็นข้อที่ชื่นชอบที่พอใจแก่คนอื่น . . .”^{๙๔}

อรรถกถาจารย์ ได้อธิบายการไม่ล่วงละเมิดหญิงของผู้อื่น เป็นอนคมนียฎฐาน (ฐานะที่ไม่ควรล่วงละเมิด) ประกอบด้วยหญิง ที่มีผู้คุ้มครอง ๑๐ และหญิงที่ได้มาด้วยทรัพย์ ๑๐^{๙๕} คือ หญิงผู้มีผู้คุ้มครอง ๑๐ จำพวก คือ มารดาคู่ครอง, บิดาคู่ครอง, มารดาบิดาคู่ครอง, พี่ชายคู่ครอง, พี่สาวคู่ครอง, ญาติคู่ครอง, โคตรคู่ครอง, ธรรมคู่ครอง, มีผู้อารักขา, มีโทษทัณฑ์ และ หญิงที่ได้มาด้วยทรัพย์เป็นต้น ๑๐ จำพวก คือ หญิงที่ได้มาด้วยทรัพย์ อยู่ด้วยความพอใจ , อยู่ด้วยโภคะ, อยู่ด้วยให้

^{๙๙} ชู.อิตติ.อ.(ไทย) เล่ม ๑ ภาค ๔ หน้า ๔๔๙.

^{๙๐} ชู.อิตติ.อ.(ไทย) เล่ม ๑ ภาค ๔ หน้า ๔๔๘.

^{๙๑} ชู.อิตติ.อ.(ไทย) หน้า ๔๔๙.

^{๙๒} เจตนาที่จะก้าวล่วงฐานะหญิงที่ไม่ควร ถึงเป็นไปในกายทวารโดยประสงค์จะประพฤดิชั่ว

^{๙๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๖๙.

^{๙๔} ส.ม.(ไทย) ๑๙/๑๐๐๓/๕๐๓.

^{๙๕} วิมหา.อ.(ไทย) ๑/๔๒๘-๔๒๙/๒๕๔-๒๕๖.

ผ้า, หัวถึงน้ำ, เทินภาชนะบนศีรษะ, ภริยาที่เป็นทาสี, ภรรยาที่เป็นกรรมกร, นำมาด้วยธง, อยู่ด้วย
ชั่วคราว

นอกจากผู้หญิงในฐานะต้องห้ามแล้ว ก็ยังมีผู้ชายที่มีฐานะต้องห้ามสำหรับหญิง ไม่ได้มี
กล่าวไว้ในพระคัมภีร์ แต่ ก็พึงสังวรสำหรับหญิง มิควรล่วงละเมิดชายต้องห้าม สำหรับหญิงที่มีสามี
ชายอื่นนอกจากสามีตน ถือว่าเป็นชายต้องห้าม และ หญิงที่ไม่มีสามี ชายที่มีจารีตห้าม เช่น ภิกษุ
สามเณร นักบวชที่ถือพรหมจรรย์^{๔๖}

มิถาจารย์ นั้นมีองค์ ๔ เป็นเกณฑ์ละเมิดดังนี้^{๔๗}

๑) อคมนียวัตถุ คือ วัตถุที่ไม่ควรถึง หรือ สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด

๒) ตสมิ เสวนจิตต์ คือ จิตคิดจะเสพในวัตถุที่ไม่ควรถึงนั้น

๓) เสวนปโปโยโค คือ การพยายามที่จะเสพ

๔) มคเคน มคคปฏิปัตตือวิวาสนิ คือ มรรคจตมรรค อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

มิถาจารย์ จัดว่ามีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณความดีของผู้ถูกละเมิด ความแรงของ
กิเลสและความพยายาม มิถาจารย์นั้น มีโทษน้อยในหญิงที่เป็นอคมนียฐานผู้ไม่มีคุณธรรมมีศีลเป็น
ต้น มีโทษมากในหญิงผู้สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมมีศีลเป็นต้น เช่น ผู้ถูกละเมิดมีคุณความดีมาก ย่อมมี
โทษมาก ประกอบด้วยคุณความดีน้อย ย่อมมีโทษน้อยกว่า และถ้ามีความพอใจด้วยกันมีความ
ปรารถนา ความพยายามมากมีโทษมาก มีความปรารถนาและความพยายามน้อยย่อมมีโทษน้อยเป็น
ต้น กาเมสุมิถาจารย์ มีประโยชน์เดียวคือสาธกิกประโยชน์

๔) **มุสวาทา เวมณิ** (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ)^{๔๘} คือ ไม่พูดเท็จ ความ
ประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตัดรอน
ประโยชน์หรือแกล้งทำลาย^{๔๙} พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นความสำคัญของศีลข้อนี้ กล่าวคือ
หากผู้ใดล่วงละเมิดกล่าวเท็จทั้งที่รู้ (สัมปชานมุสวาทา) บาปอื่นๆเขาย่อมกระทำ^{๕๐} นอกจากนี้ยังทรง
ชี้ให้เห็นว่าตัวเราเองก็ไม่พอใจที่ใครมากล่าวเท็จเพื่อหวังทำลายประโยชน์ ผู้อื่นก็ไม่ชอบที่เราจะไป
กล่าวเท็จเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การพูดเท็จนั้นบางครั้งก็ทำเพราะเหตุเห็นแก่อาภิส

หลักในการพิจารณาอาการของมุสวาทามี ๓ อย่าง คือ

๑) ก่อนพูดก็รู้ว่า เราจักพูดเท็จ

๒) กำลังพูดก็รู้ว่า เรากำลังพูดเท็จ

๓) พูดแล้วก็รู้ว่า เราพูดเท็จแล้ว^{๕๑}

นอกจากนี้การกล่าวเท็จก็มีเหตุเพราะ ปิดบังภักฐิ, ปิดบังความพอใจ, ปิดบังความชอบใจ
ปิดบังความสำคัญ, ปิดบังความจริง

^{๔๖} ประเสริฐ บุญตา, **ดีด้วยศีล**, (กรุงเทพฯ: Knowledge Plus, ๒๕๔๙), หน้า ๕๙.

^{๔๗} ชู.อิติ.อ.(ไทย) ๔๕/๑/๔/๔๕๐.

^{๔๘} เจตนาตั้งขึ้นด้วยความบอกเล่าอย่างนั้น ของผู้ประสงค์จะให้ผู้อื่นรู้เรื่องไม่จริงโดยความเป็นจริง

^{๔๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, หน้า ๗๖๙-๗๗๐.

^{๕๐} ชู.อิติ.(ไทย) ๒๕/๒๕/๓๖๔.

^{๕๑} ชู.ม. (ไทย) ๒๙/๑๘๕-๑๘๖.

มุสาวาท นั้นมีองค์ ๔^{๕๒} เป็นเกณฑ์ละเมิดดังนี้

- ๑) อดถ วัตถ คือ เรื่องไม่จริง
- ๒) วิสวาทนจิตต คือ จิตคิดจะพูดให้ผิด
- ๓) ตชโซ วายาโม คือ ความพยายามเกิดจากจิตคิดจะพูดให้ผิดนั้น
- ๔) ปรสส ตทถวิชานน คือ ผู้อื่นรู้ความประสงค์ของคำพูดนั้น

โทษของมุสาวาทมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับ ประโยชน์ที่นำมาหักรอน หากประโยชน์มาก โทษย่อมมาก ประโยชน์น้อยโทษน้อย ประโยชน์ที่นำมาหักรอนหากเป็นของๆตนที่ไม่ปรารถนาให้ผู้อื่นโทษน้อยกว่า การเป็นพยานหักล้างประโยชน์ซึ่งมีโทษมากกว่า เชื่อว่ามีโทษน้อย เพราะประโยชน์ที่ตนจะหักรอนนั้นมีน้อย เชื่อว่ามีโทษมาก นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ที่ตนหักรอนประโยชน์ว่าเป็นผู้มีคุณน้อยหรือมีคุณมาก และสุดท้ายขึ้นอยู่กับความตั้งใจมากหรือน้อยในการที่จะกล่าวมุสาวาท (กิเลสอ่อนหรือแรงกล้า)

๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) คือ ไม่เสพของมีนเมา ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาตมัวเมาเนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสยสติสัมปชัญญะ^{๕๓} พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า สุราและเมรัย เป็นต้นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่น พุทธพจน์ว่า

“ . . . เมื่อบุคคลดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แล้วฆ่าหญิง หรือชายตาย ลักทรัพย์เขามาจากบ้านหรือจากป่า ละเมิดประเพณีในหญิงหรือบุตรของผู้อื่น ทำลายประโยชน์ของคฤหบดี หรือบุตรของคฤหบดีด้วยมุสาวาท พระราชาจับเขามาประหารจองจำเนรเทศ กระทำตามปัจจัย เพราะเหตุแห่งการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้ง แห่งความประมาท . . . ”^{๕๔}

นอกจากเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทแล้วสุราเมรัย ยังเป็นสิ่งเสพติดให้โทษทำให้เสยสติสัมปชัญญะ เป็นสิ่งที่ควรงดเว้น ใน สัมพพลหุสสุต^{๕๕} พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย การดื่ม น้ำเมาคือสุราและเมรัย อันบุคคลเสพแล้ว เจริญแล้วกระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบาก แห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็น บ้าให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์”

อรรถกถาจารย์ ได้ขยายความของสุราและเมรัย^{๕๖} ได้แก่ สุรา ๕ อย่าง คือ

- (๑) สุราแป็ง (๒) สุราขนม (๓) สุราข้าวสุก (๔) สุราใส่เชื้อ (๕) สุราผสมเครื่องปรุง
- เมรัย ๕ อย่าง คือ (๑) เครื่องดองดอกไม้ (๒) เครื่องดองผลไม้ (๓) เครื่องดองน้ำอ้อย (๔) เครื่องดองน้ำผึ้ง (๕) เครื่องดองผสมเครื่องปรุง

^{๕๒} พุ.อิตติ.อ. (ไทย) ๔๕/๑/๔/๔๕๐.

^{๕๓} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, หน้า ๗๗๑.

^{๕๔} อัง.ฉก.ก.(ไทย) ๒๒/๑๗๘/๒๑๑-๒๑๔.

^{๕๕} อัง.อภฺรฺก.อ.(ไทย) ๓๗ /๔/๑๓๐/๔๙๕.

^{๕๖} พุ.อ.อ.(ไทย) ๒/๑๗-๑๘.

โทษ ๖ ประการของสุราและเมรัย^{๕๗} คือ

- ๑) ความเสื่อม ทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง
- ๒) ก่อการทะเลาะวิวาท
- ๓) เป็นบ่อเกิดโรค
- ๔) เป็นเหตุเสียชื่อเสียง
- ๕) เป็นเหตุไม่รู้จักอายุ
- ๖) เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

องค์ประกอบของสุราเมรัยฯ มีองค์ ๔ คือ^{๕๘}

- ๑) มัชฌภาโว คือ ความเป็นของเมา
- ๒) ปาตุกมยตาจิตตํ คือ จิตคิดที่จะดื่ม
- ๓) ตชฺชิวายาโม คือ ความพยายามอันเกิดแต่จิตนั้น

๔) อหฺมโหรณํ คือ กลิ่นให้ล่วงลงในลำคอ สุราเมรัยฯ มีโทษมากน้อยตามอกุศลจิตหรือกิเลสในการที่จะดื่ม ตามปริมาณที่ดื่มและตามผลที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดพลาดชั่วร้าย

แม้ว่าศีล ๕ นั้นอรรถกถาจารย์ได้ให้รายละเอียดเกณฑ์การตัดสินการล่วงละเมิดศีล ๕ ในแต่ละข้อไว้อย่างแยบคายแล้วก็ตามแต่ก็เป็นเพียงหลักการที่ใช้ตัดสินการกระทำทั้งนี้ยังต้องศึกษาแนวคิดพุทธวิธีการสร้างแรงจูงใจในเรื่องของศีล ๕ ประกอบ จึงจะทำให้ทราบว่าพระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องศีล ๕ ในแง่มุมใดบ้าง ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเป็นยอดกัลยาณมิตรของหมู่สัตว์ทั้งหลาย คำสอนของพระองค์นำมาซึ่งศรัทธาต่อสาวกและหมู่สัตว์เมื่อได้ยินได้ฟังแล้วเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตาม แม้ว่าพระองค์จะเป็นที่ศรัทธาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย แต่พระองค์ก็ไม่ทรงใช้ศรัทธาในแง่ของการให้เชื่อฟังอย่างเดียวแต่ทรงชี้แนวทาง ให้ผู้ฟังได้คิดได้เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง แล้วเกิดศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา นำมาใช้เป็นหลักพัฒนาตนเองให้พ้นจากวังวนแห่งทุกข์ด้วยความสามารถของตนเอง พระองค์เป็นผู้นำทางให้กับผู้ที่อยู่ในที่มืดให้ไปสู่ที่สว่าง นำผู้ที่อยู่ในความทุกข์ไปพบ และในระดับการอยู่ร่วมกันในสังคมการรักษาศีล ๕ นับว่าเป็นวิถีทางที่ทำให้สังคมเกิดสันติภาพและคนในสังคมเกิดสันติสุข แนวคิดเรื่องสันติภาพที่ทำให้สังคมเกิดสันติสุขนั้น ในฉากของศาสตร์สมัยใหม่มีนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการที่สนใจงานด้านสันติวิธีได้ศึกษาไว้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

๒.๒ แนวคิดเรื่องสันติภาพและสังคมสันติสุข

๒.๒.๑ ความหมายของสันติภาพ

“ สันติภาพ ” มีผู้ให้ความหมายของสันติภาพในแง่ของ สันติภาพเป็นสภาวะที่ไม่มีสงคราม และบางทัศนะมองสันติภาพว่า เป็นภาวะที่ไม่มีความขัดแย้งบางกลุ่มเห็นว่าสันติภาพเกิดขึ้นได้ในท่ามกลางความขัดแย้งตราบใดที่ยังไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน สันติภาพในฐานะคู่ตรงข้ามเสมอ”^{๕๙}

^{๕๗} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๔๘/๒๐๒-๒๐๓.

^{๕๘} ชุ.อิต.อ.(ไทย) ๔๕/๑/๔/๔๕๒.

^{๕๙} คัทลียา รัตนวงศ์, “แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัชยิต กุบฏ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

อย่างไรก็ตามคำว่าสันติภาพเป็นคำที่มาพร้อมกับลักษณะปรากฏการณ์ทางสังคมได้แก่ ความสงบ และความดีงามอันเป็นอุดมคติของมนุษย์ ดังนั้นหากมองในแง่ของการอยู่ร่วมกันในสังคม สันติภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความหมายสัมพันธ์กับความสงบและความดีงามในอุดมคติ

๑) สันติภาพเป็นประตูลู่ความสงบ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของสันติภาพไว้ว่า หมายถึง “ความสงบ เช่น โลกต้องการสันติภาพ จงร่วมมือกันรักษาสันติภาพของโลก”^{๖๐} ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า สันติภาพเป็นสิ่งที่โลกต้องการ ซึ่งไม่เฉพาะมนุษย์เท่านั้นที่ต้องการ แต่ยังรวมถึงสรรพสัตว์และธรรมชาติด้วยในขณะที่สันติภาพในความหมายของความสงบที่แสดงให้เห็นถึงความไม่วุ่นวายหรือร้าวรานของสังคม คือ คำว่า “สันติ แปลว่า ความสงบ ยังมีมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เราควรจะรู้ว่าเรามีส่วนช่วยกันสร้างโลกที่มีสันติสุขหรือสันติภาพ”^{๖๑} ซึ่งเป็นภาวะที่สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดระดับของสันติภาพ สังคมมีความวุ่นวายน้อยเพียงใดยิ่งทำให้ระดับของสันติภาพมีมากขึ้นเท่านั้น

สันติภาพ หมายถึง “ความสงบ หรือ สภาพที่มีระเบียบข้อบังคับที่เป็นระบบหนึ่งของการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง”^{๖๒} เป็นความสงบที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เมื่อเกิดปัญหาแล้วก็ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา สันติภาพลักษณะนี้เป็นการให้ความหมายเชิงวิธีการและเป้าหมาย “สันติภาพ หมายถึง สภาพที่ปราศจากความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงในมิติต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้สังคมปราศจากสันติสุข”^{๖๓} ภาวะที่ปราศจากความรุนแรงในความหมายของกลุ่มนี้คือการปราศจากความรุนแรงเชิงพฤติกรรม การไม่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการ ผลจากการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นเป้าหมายหรือผลลัพธ์ ซึ่งเป็นภาวะของความสงบ เนื่องจากไม่นำความรุนแรงมาเป็นเครื่องมือในการตัดสินปัญหาหรือแสดงออกถึงความต้องการ รวมไปถึงการดำเนินชีวิตที่ไม่ใช้ความรุนแรง เพราะโดยธรรมชาติแล้วสังคมย่อมมีความรุนแรงแฝงอยู่ ซึ่งมักเรียกว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม หรือการเอารัดเอาเปรียบ แต่เมื่อความรุนแรงแฝงไม่แสดงตัวออกมาเป็นความขัดแย้งในระดับที่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพต่อกัน ก็ยังอยู่ในความหมายของสันติภาพ ตัวชี้วัดระดับของสันติภาพจึงอยู่ที่พฤติกรรมที่ปราศจากการใช้ความรุนแรง

เนื่องจากการนิยามความหมายของสันติภาพที่หลากหลายความหมาย แต่เท่าที่ประวัติศาสตร์โลกได้บันทึกไว้ ล้วนไม่มีช่วงใดเลยที่ละเว้นการให้ความหมายของสันติภาพในมิติของภาวะที่ปราศจากสงคราม “สันติภาพตามความหมายเก่าจึงหมายถึงช่วงเวลาปราศจากพลังทางการทหาร”^{๖๔} หรือภาวะที่ปราศจากการทำสงคราม ซึ่งเป็นสภาวะที่บ่งบอกถึงการขาดสันติภาพ

^{๖๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๖, หน้า ๑๖๖.

^{๖๑} ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร, วาทะธรรมว่าด้วยสันติภาพ, (กรุงเทพมหานคร: บ้านลานธรรม, ๒๕๕๙), หน้า ๓๙.

^{๖๒} ประชุมสุข อาษาอรุณ, ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ, หน้า ๑๓๓.

^{๖๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, หน้า ๑๒.

^{๖๔} ปีเตอร์ ดรัคเกอร์, โลกใหม่ไร้พรมแดน, แปลโดย สุเรษฐ บัวชาติ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๗๘.

อย่างรุนแรง ซึ่งการทำสงครามเป็นการสูญเสียสันติภาพ “มองว่าสันติภาพคือสัจจะที่ตรงกันข้ามกับสงคราม (war) การใช้กำลัง (use of force) การเผชิญหน้าโดยใช้อาวุธ (armed conflict) หรือ การเผชิญหน้าอื่นๆ”^{๖๕} ทฤษฎีสมัยคนมักเข้าใจว่าสันติภาพโลกคือ “การที่ประเทศมหาอำนาจต่างสะสมและปรับปรุงอาวุธนิวเคลียร์ แต่การตกลงทำลายอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมดโลก ก็มีได้ทำให้สันติภาพชัดเจนขึ้น เพราะถ้ายังมีปืนใหญ่ ปืนกลธรรมดา ก็ยังมีการฆ่าฟันกัน หรือถ้าทำลายปืนทั้งหมดก็ยังสามารถฆ่าฟันกันได้ด้วย ง้าว หอก ดาบ มีด ก้อนหิน เป็นต้น”^{๖๖}

สันติภาพ หมายถึง “ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมวลมนุษยชาติ ความร่วมมือที่จะขจัดความเห็นแก่ตัว เพื่อเป็นความหวังในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข”^{๖๗} ใช้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาเป็นเป้าหมายให้เกิดความร่วมมือเพื่อแสวงหาหนทางให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข โดยลดความต้องการฟุ้งเฟ้อของตนเองลง และเผื่อแผ่ให้ผู้ขาดแคลน สันติภาพในความหมายนี้จึงเชื่อว่าหากลดความเห็นแก่ตัวลงก็จะรักคนอื่นเหมือนกับรักตนเอง ไม่ทำลายหรือเบียดเบียนเพียงเพราะเรามีความเห็นไม่ตรงกับเรา ผู้ที่ลดความเห็นแก่ตัวจึงจะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ “ความเชื่อเรื่องสันติภาพ เป็นการร่วมมือกันช่วยเหลือผู้ที่อ่อนด้อยกว่า”^{๖๘} เพื่อให้ผู้ที่ด้อยกว่าทั้งทางกำลังอำนาจ เศรษฐกิจ และสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้ที่มีกำลังอำนาจเหนือกว่าได้ นอกจากนี้ความไม่เห็นแก่ตัวจะลดความต้องการส่วนตัวลงแล้ว ยังนำไปสู่การเพิ่มโอกาสให้กับสังคมด้วย ซึ่งจะสามารถเฉลี่ยทรัพยากรได้อย่างทั่วถึงกัน ดังนั้น สันติภาพในความหมายของความไม่เห็นแก่ตัวจึงทำให้เกิดการอยู่ดีกินดี ซึ่งจะช่วยให้โครงสร้างความรุนแรงลดระดับลง เกิดสังคมแห่งการแบ่งปันและการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ทำให้เกิดสันติภาพระหว่างมนุษย์ สังคมและธรรมชาติ คือ มนุษย์ลดความเห็นแก่ตัว สังคมอยู่ดีกินดี ทรัพยากรไม่ถูกทำลายเกินความจำเป็น มีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาอาศัยกัน

หากพิจารณาความหมายของสันติภาพตามศาสตร์สมัยใหม่ จะเห็นว่าแนวคิดที่น่าจะเชื่อมโยงไปในทางเดียวกันกับทางพระพุทธศาสนา คือ สภาพที่ขาดการเบียดเบียน ทำร้าย ทำลายกันด้วยความเห็นแก่ตัว และการกระทำใดๆ ก็ตามต้องให้ความใส่ใจในบริบทรอบด้าน กล่าวคือ การต้องรู้จักหักห้ามใจหากว่าสิ่งนั้นไม่ตรงกับความเห็นหรือความชอบของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยมองว่ามีความสอดคล้องกับหลักศีล ๕ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อสังคมปฏิบัติหรือยึดมั่นเป็นแนวทางร่วมกันแล้ว สังคมนั้นย่อมเกิดความสงบ และนั่นหมายถึงสังคมนั้นมีสันติภาพ

^{๖๕} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, **มนุษย์กับสันติภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

^{๖๖} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, **พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**, หน้า ๑๐๒.

^{๖๗} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, **มนุษย์กับสันติภาพ**, หน้า ๒๘๕.

^{๖๘} สันติศัพท์ ขวลิธธำรง, **รัฐศาสตร์ภาพกว้าง**, (กรุงเทพมหานคร: สวีชาญการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

๒.๒.๓ สันติภาพกับอุดมคติ

อุดมคติ เป็นจินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงามและความจริง ทางใดทางหนึ่งที่มีมนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน ซึ่งอุดมคติของมนุษย์มีหลายระดับ ในอุดมคติแบบปัจเจกชนก็คือการมีความสุข ทั้งภาวะทางจิตใจและความสุขที่เกิดจากการได้รับสนองตอบทางกายภาพ เช่น สมบูรณ์ด้วยปัจจัย ๔ มีครอบครัวอบอุ่น มีทรัพย์ มีเครื่องอำนวยความสะดวก สามารถดำเนินชีวิตโดยปราศจากโทษภัยต่างๆ เป็นต้น ส่วนอุดมคติทางสังคมคือการที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สันติภาพ หมายถึง สภาวะอันหนึ่งซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของมนุษย์และสังคมมนุษย์^{๖๙} แสดงว่าสันติภาพเป็นแรงปรารถนาที่มนุษย์โหยหามาทุกยุคสมัย เมื่อมองถึงสภาพความเป็นจริงทางสังคมก็จะเห็นว่าการไม่ใช้ความรุนแรงในสังคมก็คืออุดมคติ

สันติภาพ คือ สภาพสังคมอันเป็นอุดมคติซึ่งมนุษย์ไม่กระทำความรุนแรงต่อตนเอง ต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสิ่งมีชีวิตและต่อธรรมชาติแวดล้อม^{๗๐} สันติภาพจึงเป็นมาตรฐานของความดีงาม และเป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ที่ว่ามนุษย์ไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้หากใช้ความรุนแรงต่อกัน มนุษย์ได้เป็นทั้งผู้สร้างและทำลายสันติภาพในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน มโนคติสันติภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น แต่จะมีสภาวะตามธรรมชาติรองรับ ผู้เรียกร้องสันติภาพควรมีหลักฐานยืนยันว่าเป็นสภาวะที่มีอยู่จริง บรรลุถึงได้”^{๗๑} และสันติภาพเป็นความคิดสร้างสรรค์ เป็นความจริงทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันว่าภาวะของสันติภาพเป็นสิ่งที่อยู่จริง ไม่ใช่เพียงจินตนาการที่เพ้อฝัน เป็นธรรมชาติที่สามารถบรรลุถึงได้จริง ซึ่งเป็นภาวะที่มีธรรมชาติเป็นความสงบ ทั้งสงบภายในและสงบภายนอก และทุกศาสนาก็มีสันติภาพเป็นอุดมคติ เพราะสอนให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี การปกครองก็มุ่งหวังให้เกิดสันติภาพ จึงได้ร่างกฎระเบียบขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสันติภาพว่าเป็นสิ่งดีงามอันเป็นอุดมคติสูงสุดที่จะต้องดำเนินไปให้ถึง

สันติภาพยังมีความหมายมุ่งเน้นในเชิงสังคมเป็นหลัก ทั้งในเชิงการดำเนินชีวิตและเชิงปรากฏการณ์ เป็นความสงบสุขที่เกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ของสังคม เริ่มตั้งแต่องค์ประกอบระดับพื้นฐานที่สุดคือมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งมีมนุษย์ธรรม มิตรภาพ ศีลธรรมและธรรมะ แล้วขยายไปจนถึงระดับโลกซึ่งเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่สุด” นอกจากนี้สันติภาพยังมีความหมายในเชิงวิธีการและเป้าหมายทางสังคม กล่าวได้ว่า สันติภาพในฐานะที่เป็นเป้าหมายคือสันติภาวะ เป็นภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรง ส่วนสันติภาพในฐานะเป็นวิธีการคือสันติวิธี เป็นวิธีการปฏิบัติที่ไม่ใช้ความรุนแรง”^{๗๒} ซึ่งถือเป็นเจตจำนงทางสังคม ในขณะที่ผู้นิยมความรุนแรงก็จะขาดความชอบธรรมในการกระทำความรุนแรง และถูกปฏิเสธจากสังคม เพราะจะเกิดความวุ่นวายและไร้ระเบียบขึ้น นอกจากสันติภาพจะมีความหมายโดยตรงถึงความสงบแล้ว ยังมีความหมายกว้างไปถึง ภาวะที่มีความสมานฉันท์ ภารดร

^{๖๙} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, หน้า ๒.

^{๗๐} ประชุมสุข อาชาวารุง, ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ, หน้า ๒๙๖.

^{๗๑} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, หน้า ๓.

^{๗๒} คัทลียา รัตนวงศ์, “แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัยยิต กุบุญ”, หน้า ๓๒.

ภาพ และความสามัคคีกลมเกลียวในสังคมมนุษย์ ระหว่างประเทศ ระหว่างเชื้อชาติ มีความอยู่ดีกินดี และมีเสรีภาพ”^{๗๓}

ความคิดเกี่ยวกับสันติภาพของศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะลัทธิสันติภาพสมบูรณ์ ถือว่าสันติภาพเป็นความดีอย่างเด็ดขาด และสงครามเป็นความชั่วอย่างเด็ดขาด แนวคิดลักษณะนี้ให้ความหมายของสันติภาพในเชิงปฏิเสธความรุนแรง มองการใช้ความรุนแรงว่าเป็นความชั่วร้ายที่อยู่ตรงกันข้ามกับความดีงาม ส่วนสันติภาพเป็นฟากฝั่งของความดีงามที่อยู่ตรงกันข้ามกับการใช้ความรุนแรง ซึ่งในสภาพความเป็นจริงทางสังคมย่อมเป็นไปได้ที่จะทำให้คนในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน เพราะความขัดแย้งทำให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง หากเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์เรียกว่าเป็นการพัฒนา แต่หากเปลี่ยนแปลงในทางร้ายก็จะทำให้เกิดความรุนแรง ซึ่งแทบเป็นไปได้เลยที่จะทำให้คนในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน แม้แต่การอยู่ตามลำพังก็ยังมี ความขัดแย้งกับตัวเอง แต่มีสภาวะหนึ่งที่เป็นสภาวะของความไม่ขัดแย้งและไม่มีความรุนแรง ที่กลุ่มนักคิดทางศาสนาเรียกว่าสันติภาพ โดยเฉพาะนักคิดทางพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “สภาวะแห่งสันติภาพกับสภาวะแห่งนิพพานว่าเป็นสิ่งเดียวกัน ท่านได้นิยามสันติภาพไว้ว่า สันติ แปลว่า ความสงบ เป็นชื่อหนึ่งของพระนิพพาน คือ คำที่ใช้แทนกันได้ สรุปว่า สันติ คือ นิพพานนั่นเอง”^{๗๔} ทางพุทธศาสนาเห็นว่านิพพานเป็นสภาวะที่ทำให้มนุษย์เกิดสันติภาพภายใน ซึ่งเป็นสันติภาพระดับสูงสุดในพุทธศาสนา เป็นสภาวะที่รู้แจ้งโลกและชีวิต เข้าใจสภาพความเป็นจริง ปราศจากภาวะของความขัดแย้งและความรุนแรงทั้งภายในและภายนอก “เป็นอิสรภาพ คือ หลุดพ้นจากความบีบคั้น ทำให้เกิดความสงบสุข ศานติ อิสรภาพ ความสงบ ความสุขและสันติภาพจึงเป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งยังมีความหมายไปไกลสุดถึงนิพพาน คือ ความหลุดพ้นเป็นอิสระโดยสิ้นเชิง”^{๗๕} สันติภาพที่ปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงจึงมีความหมายเกินความไปถึงความสงบภายนอกคือความไม่ขัดแย้งและความไม่รุนแรง รวมไปถึงสันติภาพภายในคือการที่จิตสงบระงับจากกิเลสตัณหา ซึ่งเป็นสภาวะเดียวกับนิพพาน “นิพพานเป็นสภาพที่ดับกิเลสและกองทุกข์ ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพสมบูรณ์”^{๗๖} กลุ่มนี้มองว่าสันติภาพที่แท้จริงจะต้องเป็นภาวะที่ปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรง ทั้งในมิติเชิงปัจเจกและเชิงสังคม แม้จะยอมรับว่าเป็นไปได้อย่างยากในเชิงสังคม แต่ก็ไม่ใช่จะเป็นไปไม่ได้

สันติภาพยังได้รับการจำกัดความง่ายๆ ว่าเป็นภาวะที่ปราศจากสงคราม ทั้งที่อาจมีแนวทางในการนิยามให้กว้างและลึกกว่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง การแสวงหาสันติภาพจึงมักถูกมองว่าเป็นเรื่องเพื่อฝัน ห่างไกลจากความเป็นจริงและไม่อาจทำให้เป็นความจริงขึ้นมาได้ จึงเป็นปัญหาให้ต้องขบคิดว่าสันติภาพแบบใดที่สามารถทำให้เป็นความจริงขึ้นมาได้ด้วยศักยภาพของมนุษย์เอง และสามารถ

^{๗๓} ชลธิรา สัตยวิวัฒนา, **กึ่งศตวรรษขบวนการสันติภาพ : การรับรู้ ความจริงทางประวัติศาสตร์ด้วยกระบวนการค้นคว้าของฝ่ายประชาชน**, (กรุงเทพมหานคร : หจก.บี.เจ.เพลท โปรเซสเซอร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒-๓.

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

^{๗๕} ประเวศ วะสี, **บนเส้นทางชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๙๗.

^{๗๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

สัมพัทธ์ได้ในเชิงปรากฏการณ์สากล “สันติภาพสากล (International Peace) จึงหมายถึง สันติภาพซึ่งจะนำความสงบปลอดภัย และความสุขมาสู่ประชากรของทุกประเทศ จึงมีความหมายและขอบเขตกว้างขวางกว่าภาวะปลอดสงคราม สันติภาพสากลจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้ขจัดความทารุณโหดร้ายทุกรูปแบบให้หมดไป”^{๗๗} กลุ่มนี้มองว่าสันติภาพควรเป็นความจริงสากลที่สามารถเข้าถึงได้จริง และเป็นสถานะที่เป็นความจริงทางปรากฏการณ์ที่เข้าถึงได้เหมือนกันทุกเชื้อชาติ คือ ความสงบสุขและปลอดภัยในชีวิต ดังนั้นสันติภาพเป็นสิ่งที่สามารถสัมพัทธ์ได้ในทางปรากฏการณ์จริง สันติภาพเป็นความรับรู้ต่อสิ่งที่มีอยู่จริง เป็นรูปธรรมที่มนุษย์และสังคมพึงปรารถนา^{๗๘} สันติภาพ จึงหมายถึง สิ่งที่เป็นจริงทางสังคม สามารถจับต้องหรือสัมพัทธ์ได้จริงไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน

สันติภาพคือสถานะที่ปราศจากความรุนแรง แต่ไม่ได้ปราศจากความขัดแย้ง เพราะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในเชิงสังคม^{๗๙} ความขัดแย้งเป็นความจริงเชิงโลกียะ เป็นธรรมดาหรือธรรมชาติของโลกและความจริงทางสังคม การให้ความหมายสันติภาพว่า เป็นสภาพที่ปราศจากความรุนแรง แต่ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ เพราะความขัดแย้งเป็นความจริงทางสังคม เมื่อมนุษย์มีความขัดแย้งกันก็ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์ขาดสันติภาพ トラบใดที่ยังไม่เลือกใช้วิธีการรุนแรงในการจัดการกับความขัดแย้งซึ่งสันติภาพในความหมายนี้ดูเหมือนจะมีโอกาสเป็นจริงทางสังคมได้มากที่สุด ซึ่งไม่ใช่สันติภาพเชิงอุดมการณ์หรืออุดมคติ แต่เป็นสันติภาพที่ไม่ได้ปฏิเสธความขัดแย้ง และเป็นสันติภาพในระดับที่อยู่กับความขัดแย้งอันเป็นปรากฏการณ์จริงของสังคมได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน การนิยามความหมายของสันติภาพแตกต่างกัน จึงนำไปสู่การปฏิบัติการต่อสันติภาพต่างกัน อย่างไรก็ตามแม้ความหมายของสันติภาพจะมีการให้นิยามและแนวคิดที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ไม่ว่าจะมีความหมายปลีกย่อยต่างกันออกไป แต่คำว่าสันติภาพ เป็นสิ่งที่สังคมปรารถนาเพราะหากสังคมใดมีสันติภาพสังคมนั้นย่อมเกิดสันติสุขแน่นอน กล่าวได้ว่า สันติภาพมีทั้งที่เป็นสันติภาพภายในและสันติภาพภายนอก

๑) สันติภาพภายใน

สันติภาพภายในเริ่มต้นจากสันติที่เกิดขึ้นจากภายในก่อน สันติภายในจะเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดสันติภาพภายนอกหรือสันติภาพในลักษณะหรือประเภทอื่นๆ สันติภาพภายในแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๑.๑) สันติภาพระดับความสงบทางจิต

สันติภาพภายในเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตที่มีสันติภาพ ซึ่งเป็นสันติภาพที่เกิดขึ้นจากจิตแล้วขยายออกไปสู่สันติภาพระดับอื่น เป็นพื้นฐานของสันติภาพเชิงปัจเจก สันติภาพภายนอกเกิดมาจากสันติภาพภายในจิตใจ สันติภาพภายนอกไม่ว่าระดับใด สามารถเกิดขึ้นอย่างถาวรได้หากสมาชิกในสังคม ประเทศ หรือโลกมีจิตใจที่สงบ ใฝ่สันติ ภาวะจิตใจเชิงบวกที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการสร้างสันติภาพภายนอก ความขัดแย้ง สงคราม การเบียดเบียน เช่นฆ่า ทารุณ การกดขี่บังคับ เริ่มจากจิตใจ

^{๗๗} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, หน้า ๔๐.

^{๗๘} ศมาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๐.

^{๗๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี: บูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๐๘.

การป้องกันไม่ให้เกิดภาวะเหล่านี้จะต้องเริ่มจากการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นภายในใจของทุกคน^{๘๐} และเมื่อจิตสงบก็ทำให้กายและวาจาสงบขึ้นด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสันติภาพระดับปัจเจกชน และสันติภาพระดับพื้นฐานที่สุด คือ ความสงบ ความสงบทางจิตใจถือว่าเป็นสันติภาพในแง่มุมหนึ่ง ความขัดแย้งในตัวบุคคลจะทำให้บุคคลขาดความสงบทางใจได้ และในบางกรณีก็ทำให้ขาดความสงบกับผู้อื่นด้วย^{๘๑} กล่าวได้ว่า สันติภาพไม่ควรละเลยมิติด้านปรากฏการณ์ทางจิตใจ เพราะสันติภาพที่แท้จริงต้องตั้งขึ้นจากจิตใจมนุษย์ก่อน^{๘๒} สันติภาพภายในระดับที่จิตสงบจึงจะทำให้เป็นผู้ใฝ่สันติ ซึ่งเป็นสันติภาพในระดับที่ข่มจิตให้สงบ โดยอาศัยกระบวนการฝึกหัดทางจิต ทางพุทธศาสนาเรียกว่ากระบวนการทางสมณะกรรมฐาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบทางจิต

๒) สันติภาพระดับความรู้แจ้ง

สันติภาพเป็นภาวะหนึ่งที่เกิดจากการสลัดออกจากสังสารวัฏ ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์พัฒนาทางจิตจนถึงขั้นที่สามารถหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาได้ “ทำให้เป็นผู้งดเว้น เว้นขาด ออก สลัดออก หลุดพ้น ไม่เกี่ยวข้องกับทะเลาะ การบาดหมาง การแก่งแย่ง การวิวาท การมุ่งร้าย มีใจเป็นอิสระ (จากกิเลส) อยู่^{๘๓} ความสงบประจักษ์จากอุปธิ คือ กิเลส ความพัวพัน เหตุแห่งการเวียนเกิด ชั้น ๕ หรือสภาวะอันเป็นที่ตั้งที่ทรงไว้แห่งทุกข์ ได้แก่ กาม กิเลส เบญจขันธ์ เป็นต้น สันติภาพประเภทนี้จะลึกกว่าสันติภาพที่เกิดจากความสงบทางจิต เนื่องจากเป็นสันติภาพที่เกิดจากการรู้แจ้งสัจธรรม ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกว่าการบรรลุอาสวักขยญาณ คือ ปัญญาที่สามารถทำลายกิเลสอาสวะให้หมดไปโดยสิ้นเชิง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการบรรลุนิพพาน ซึ่งถือเป็นปัญญาขั้นสูงสุดในพุทธศาสนา トラบใดที่จิตบุคคลยังมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นเชื้อแห่งความขัดแย้งและสงคราม สันติภาพจะเกิดไม่ได้^{๘๔}

ในมิติของสันติภาพภายในนี้ค่อนข้างสอดคล้องกับสันติในพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาตนจากด้านในเพื่อให้เข้าถึงความสงบ หมายถึง การฝึกฝนจิตตนให้มีความสงบและเมื่อจิตหรือใจสงบย่อมทำให้ได้ลิ้มรสแห่งความสุขตามมา

๒) สันติภาพภายนอก

สันติภาพภายนอก หมายถึง ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนหรือของสังคมหรือของโลกทั้งหมด ซึ่งเป็นภาวะที่ทุกคนมองเห็นรับรู้ได้ และเป็นภาวะที่เกิดขึ้นจากการที่สังคมมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีการรบราฆ่าฟัน ไม่มีสงคราม อยู่กันโดยไม่เบียดเบียน”^{๘๕} ซึ่งเป็นสันติภาพภายนอกในภาวะที่ยังไม่มีความรุนแรง ส่วนสันติภาพภายนอกอีกรูปแบบหนึ่งคือการสร้างสันติภาพในระหว่างที่มี

^{๘๐} พระมหานรงค์ กนตสีโล (อุ้นคำ), จุดเด่นของพระพุทธศาสนา, (เชียงใหม่: ทริโอแอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๗๒.

^{๘๑} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, หน้า ๗๒.

^{๘๒} ชู.เถร. (ไทย) ๒๖/๒๗๕-๒๗๖/๓๘๔.

^{๘๓} ชู.เถร. (ไทย) ๒๖/๒๗๕-๒๗๖/๓๘๔.

^{๘๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๓๒.

^{๘๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), การศึกษาเพื่อสันติภาพ, หน้า ๖.

ความขัดแย้งรุนแรง “เป็นกระบวนการที่แสดงออกด้วยความพยายามที่จะช่วยกันหาทางออกเพื่ออยู่ดี ปัญหาสงครามที่เกิดขึ้นแล้ว และหาทางป้องกันสงครามไม่ให้เกิดขึ้นอีก โดยหาทางออกที่ทำให้เกิดความพอใจด้วยกันทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายผู้ชนะและผู้แพ้ เรียกว่าเป็นสภาพแห่งความสมานฉันท์”^{๘๖} เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งไม่ให้อุณหภูมิไปสู่ความรุนแรง หรือเมื่อเกิดความรุนแรงแล้วก็พยายามหาทางออกด้วยสันติวิธี

สอดคล้องกับท่าทีของพุทธศาสนาต่อการเข้าถึงสันติภาพปรากฏในช่วงที่พระพุทธเจ้าตรัสกับสุภัททะว่า “ถ้าภิกษุมีความเป็นอยู่โดยชอบแล้วโลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ เมื่อถามว่าจะดำเนินชีวิตอย่างไร ก็ทรงตอบว่าดำเนินชีวิตในแบบที่โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์”^{๘๗} พระอรหันต์เป็นผู้ที่มีความสงบระงับ ทั้งสงบจิต สงบจากการรู้แจ้ง และมีพฤติกรรมสงบ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงทั้งกับตนเองและผู้อื่น การดำเนินชีวิตแบบโลกไม่ว่างจากพระอรหันต์จึงเป็นการดำเนินชีวิตด้วยความสงบ โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์จึงมีความหมายว่าโลกไม่ว่างจากผู้สงบ การดำเนินชีวิตอย่างผู้สงบ คือ การไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน ซึ่งจะมีผลทำให้โลกสงบด้วย อันเป็นสันติภาพภายนอก ทำให้บุคคล สังคมและโลกไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ใช้ความรุนแรงต่อกัน มีแต่ความรัก ความผูกพัน ความยุติธรรม เสรีภาพและเคารพในสิทธิมนุษยชน รวมทั้งมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

สำหรับสันติภาพภายนอกผู้วิจัยมองว่า ต้องอาศัยการมีกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน และหลักศีล ๕ สามารถนำมาใช้ในการสร้างสันติภาพภายนอกเพราะอย่างน้อยยังเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายหรือได้รับความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา ใจ สันติภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิต ไม่ใช่มีความสำคัญเฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมี ความสำคัญกว้างไปถึงสิ่งมีชีวิตอื่นด้วย ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะเห็นความสำคัญของสันติภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามนุษย์ส่วนใหญ่จะเห็นความสำคัญของสันติภาพก็ต่อเมื่ออยู่ในภาวะที่รู้สึกเดือดร้อนในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การขาดแคลนอาหารทำให้คนเดือดร้อน การก่อความรุนแรงทำให้เกิดภาวะคุกคาม การเอารัดเอาเปรียบหรือขาดความยุติธรรม ทำให้คนอีกกลุ่มหนึ่งรู้สึกเดือดร้อน เป็นต้น ภาวะความเดือดร้อนเหล่านี้เป็นผลพวงมาจากการขาดสันติภาพ เมื่อใดที่คนหรือกลุ่มคนมีความเดือดร้อนทั้งทางตรงและทางอ้อมก็แสดงให้เห็นถึงภาวะที่ขาดสันติภาพ ซึ่งมนุษย์จะสัมผัสกับผลกระทบที่เกิดจากการขาดสันติภาพได้เร็วมาก ดังนั้น สันติภาพจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนสำคัญต่อชีวิต และเป็นความต้องการสากล เพราะจะทำให้เกิดความสงบสุข จากการศึกษาพบว่าสันติภาพมีความสำคัญในด้านต่างๆ ทั้งในฐานะที่เป็นเป้าหมายของชีวิต เป็นสิ่งจำเป็นที่สังคมมนุษย์พึงมี เป็นอุดมการณ์ทางศาสนา และยังเป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจให้เกิดความสมบูรณ์^{๘๘}

^{๘๖} ชัชวาลย์ ชิงชัย, “สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ: ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตและราชกุมารทิฆมาว”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๘๗} พุทธศาสนิกฯ, การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑.

^{๘๘} ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล, แนวทางการสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซา : การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากมุมมองพระพุทธศาสนา, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๓๖-๓๗.

สันติภาพ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึง ภาพของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และมีความเข้าใจกัน ถึงแม้ว่าในสังคมนั้นๆ จะมีความขัดแย้งกันก็ตาม ซึ่งคนในสังคมมีมุมมองของความเป็นมนุษย์เหมือนกันแล้วสามารถปรับตัวเข้าหากันได้ เคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สงบสุข ท่ามกลางความขัดแย้งในสังคม โดยทุกคนในสังคมจะต้องสมานสามัคคีกัน และพึงระลึกว่าไม่ควรเบียดเบียน และไม่ทำให้คนอื่นในสังคมต้องเดือดร้อนเพราะการกระทำของตนเอง หากว่าทุกคนในสังคมขาดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สังคมก็อาจสงบสุขลงได้ จะมีแต่ความวุ่นวาย เกิดซึ่งการทะเลาะวิวาทและนำมาซึ่งการสูญเสียทั้งเลือดเนื้อและทรัพย์สิน การสร้างความปรองดองกันในสังคมทุกชนชั้น และควรมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ที่สำคัญทุกคนจะต้องมีจิตสำนึก และความรู้สึกรู้สึกที่ เอื้อเฟื้อ อภัย และ อดทน ด้วยสังคมถึงจะสงบสุขและเกิดสันติภาพอย่างแท้จริง ดังนั้นแนวคิดเรื่องสันติภาพจึงไม่หนีห่างจากการมีศีล ๕ เป็นแนวทางปฏิบัติที่ทำให้สังคมเกิดสันติภาพและสันติสุข เพราะหากสังคมต่างพึงระลึกว่าจะไม่เบียดเบียนทำร้ายกันโดยไม่ล่วงละเมิดศีล ผลคือ สังคมมีสันติสุขได้โดยไม่ต้องหวาดระแวงว่าใครจะทำร้าย

๒.๒.๔ แนวคิดและองค์ประกอบของสังคมสันติสุข

สังคม คือ กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งคนเหล่านี้มีความสัมพันธ์หรืออยู่ร่วมกันและกัน ความสัมพันธ์ทางตรง เช่น การพูดจาทักทาย การทำงานร่วมกัน การซื้อของขายของ และให้ความเอื้ออาทรต่อกัน สำหรับความสัมพันธ์ทางอ้อม ได้แก่ การเดินผ่านผู้คนที่เราไม่รู้จักรู้จัก แต่เขาก็เป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน หรือภาษาเดียวกัน ซึ่งนักปรัชญาหลายท่านได้กล่าวถึงการอยู่ร่วมในสังคมไว้อย่างน่าคิดเช่น อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) ซึ่งหมายถึง มนุษย์มีชีวิตโดยการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าเป็นพรรคเป็นพวก มีความเกี่ยวข้องกันและกัน และมีความสัมพันธ์กันในกลุ่มชนของตนมีภาษาสื่อกันได้หรือมีเอกลักษณ์ของตนเอง และเนื่องจากมนุษย์มีการสร้างวัฒนธรรมของตนเองส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่ชนรุ่นหลัง เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และยังมีวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น ต้องการความรัก ความอบอุ่น การจัดระเบียบทางสังคม ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น เห็นได้ว่าการมีวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งอยู่รวมกลุ่มคล้ายคลึงกับการเป็นสังคมก็ตาม เพราะมนุษย์จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพและความต้องการทางวัฒนธรรม มนุษย์ยังมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้สร้างแบบแผนของสังคมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่มนุษย์อุบัติขึ้นบนโลกเป็นครั้งแรกจนกระทั่งปัจจุบันได้สร้างวัฒนธรรมไว้มากมาย จึงทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่นๆ ตลอดจนการดูแลสมาชิกในสังคมของตนให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สร้างความเป็นธรรมด้วยการประสานผลสร้างกฎเกณฑ์ให้เกิดขึ้นในสังคมตนเองเพื่อประโยชน์ของสมาชิกและให้ทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างลงตัว ก่อให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เพื่อความเจริญก้าวหน้า

ของสังคมตลอดจนการสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเองและส่งผ่านไป
ยังอนุชนรุ่นหลังได้ประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เป็นสมบัติที่ดั่งามของสังคม^{๘๘}

กล่าวได้ว่า สังคมจะเกิดสันติสุขได้ต้องอาศัยองค์ประกอบของความสุขที่สำคัญมี ๒
อย่าง คือ สังคมสันติสุข กับสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันโดยใกล้ชิด
จนเกิดเป็นสังคมของมนุษย์ซึ่งสามารถเปรียบได้กับร่างกาย มีอวัยวะน้อยใหญ่ทำหน้าที่เป็น
องค์ประกอบต่างๆ ซึ่งทุกส่วนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนอย่างมีสมดุล ถ้าอวัยวะใดบกพร่อง
เจ็บป่วย ก็ส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกาย สังคมก็มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถ้าส่วนใดส่วนหนึ่งเกิด
ความผิดปกติ สังคมทั้งหมดย่อมได้รับผลกระทบตามไปด้วยจนก่อให้เกิดความหวาดระแวง ไม่มีความ
สงบสุข แต่ถ้าทุกอย่างสมบูรณ์ย่อมสร้างสังคมให้มีความสุข ดังนั้นการพัฒนาสังคมไทยให้ได้ผลนั้น
จะต้องใช้ความผิดพลาดจากสิ่งที่เกิดขึ้นอดีตเป็นบทเรียนเพื่อก้าวต่อไปอย่างมั่นคงในอนาคต ในอดีต
ที่ผ่านมาเราพัฒนาโดยยึดเอาวัตถุเป็นศูนย์กลาง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ การมุ่งสร้างวัตถุต่างๆ อย่าง
กว้างขวาง เป็นสังคมวัตถุนิยมที่มนุษย์ไม่มีความสุข หากต้องการพัฒนาในครั้งต่อไปเพื่อให้เกิดความ
เหมาะสมขึ้นในสังคม ก็คือการพัฒนาสังคมที่ใช้ศีลธรรมเป็นศูนย์กลาง หรือเรียกว่าสังคมศีลธรรม
ซึ่งหมายถึง สังคมที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ หรือความถูกต้องทางวัตถุ
ทางสังคม ทางจิตใจ และทางภูมิปัญญาโดยมี เป้าหมายที่สำคัญคือสังคมแห่งศีลธรรม

การพัฒนาในทางวัตถุก็เพื่อทุกคนมีพออยู่พอกิน มีวัตถุให้ครอบครองเท่าที่จำเป็น
มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพที่ดี มีการกระจายทรัพยากรทุกอย่างด้วยความยุติธรรมหรือเรียกว่าอย่าง
พอเพียงไม่แก่งแย่งกันในทางสังคม มีสร้างสถาบันพื้นฐานทางสังคม คือการสร้างสถาบันครอบครัว
และสถาบันชุมชนที่เป็นปึกแผ่นมีความสามัคคี เพื่อเพื่อให้เกิดความปกติสุขในทางสังคมและศีลธรรม
มีประชาธิปไตย มีสันติธรรม มีการกระจายอำนาจ มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมอื่นๆ
ไม่ก่อให้เกิดการแตกแยก จำเป็นต้องสร้างสังคมทางจิตใจ ซึ่งจะต้องเป็นสังคมที่สร้างคนให้มีความรัก
ต่อเพื่อนมนุษย์รักธรรมชาติ มองเห็นคุณค่าความรัก ความดีของเพื่อนมนุษย์และอยู่ร่วมกันอย่างมี
ความสุขที่แท้จริง มีการพัฒนาทางจิตวิญญาณ คือความเชื่อในทางบวก ตลอดจนการพัฒนาทาง
ปัญญา สังคมไทยจะต้องเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง มีกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง
มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของการแสวงหาความจริง ตลอดจนการมีวิธีการคิดที่ถูกต้อง โดยการใช้ใช้
โยนิโสมนสิการนำพฤติกรรม สามารถเรียนรู้ ปรับตัว แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องไม่เพียงเท่านั้นเรา
จำต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนถือว่าเป็นองค์ประกอบเสริมในการเสริมสร้างสันติสุขซึ่งถือว่าเป็น
สิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมที่มีความสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนจึงเป็น
องค์ประกอบที่สำคัญของการก่อเกิดสังคมสันติสุขให้แก่สังคม ซึ่งความคิดในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่
ยั่งยืนนั้นจำเป็นจะต้องเกิดจากการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และปรัชญาในการดำเนินชีวิตจำต้องทำ
การปรับจิตใจเข้าสู่คูลของธรรมชาติ มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมและมีความรักที่สามารถ
แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางสร้างจิตสำนึกในเรื่องสิ่งแวดล้อม และถ่ายทอดไปยังบุคคลรอบข้าง

^{๘๘} Bam Nattamon Pornmaha, ความหมาย การอยู่ร่วมกัน และองค์ประกอบของสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/.../khwam-hmay-kar-xyu-rwm-kan-laea-xngkh-prakxb-khxnng-sangkkm>. [๓ ก.พ.๒๕๕๙].

รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนให้ปฏิบัติตามจนก่อเกิดเป็นกลุ่มพลังทางสังคมที่เข้มแข็ง กลุ่มพลังที่ดีทางสังคมก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้กับสังคมสืบไป

การสร้างสันติสุขในสังคม ที่กล่าวมาถึงองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริม จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นจากบุคคล จากกลุ่มชนหรือองค์กรของชุมชน เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศูนย์กลางของสันติสุขของบุคคลและสังคม จะต้องเกิดจากการมีชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด ถ้าชุมชนอ่อนแอสันติสุขย่อมบังเกิดขึ้นไม่ได้อย่างแน่นอนเพราะสิ่งที่เฝ้าหวงจะเข้ามาสังคมวัตถุจะกลับมายึดครองต่อไปอีกดังนั้นการสร้างวัฒนธรรมและความเชื่อก็เป็นอีกทางในองค์ประกอบของสังคมสันติสุข^{๙๐}

๒.๒.๕ ทักษะเกี่ยวกับสังคมสันติสุขของนักวิชาการ

การสร้างสันติภาพ (Peace Building) ความจริง (Truth) ความยุติธรรม (Entice) อภัยทาน (Forgiveness) สมานฉันท์ (Reconciliation) Fact คือ ความจริง Feeling คือ ความรู้สึก เป้าหมาย (Goal) วิธีการ (produce) ความสัมพันธ์ (Relationship) มุ่งมั่น เป้าหมาย แต่ใส่ใจ วิธีการ และความสัมพันธ์ นักสันติภาพต้องเน้นดังกล่าว อย่าผลักมิตรไปเป็นศัตรู จงนำศัตรูมาเป็นมิตร “นุมนวลในคน แต่ แข็งในประเด็นปัญหา” อำนาจที่ยิ่งใหญ่ มาพร้อมกับความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่ ศิล ๕ มีไว้ป้องกันไม่ให้คนกล่าวคือ ๑. ไม่โหดร้าย ๒. ไม่มีมือไว ๓. ไม่ใจเร็ว ๔. ไม่พูดปด ๕. ไม่หมดสติ เป็นบทสรุปของศิลปะ กับสันติวิธีตามทัศนะของพระมหาพรหมชา ธรรมมหาโส^{๙๑}

กล่าวได้ว่า สังคมจะเกิดสันติสุขได้ด้วยกระบวนการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม แต่กระนั้นก็ตามการสร้างสันติภาพมีหลากหลายวิธีและหลายระดับตั้งแต่ระดับบุคคลจนไปถึงระดับโลก สำหรับในระดับประเทศหากสามารถบริหารจัดการดำเนินงานด้านการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในประเทศอย่างเกิดผลเป็นระบบและมีแนวทางที่ชัดเจน การสร้างแนวร่วมให้เป็นเครือข่ายนักสร้างสันติภาพจำเป็นต้องมองสังคมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า ความสามัคคี ความเสียสละ ความเข้าใจ ความร่วมมือต่าง ๆ นั้น มันมีปัญหาและอุปสรรคที่เป็นช่องว่างอยู่ ณ จุดใด ส่วนหนึ่งที่ยังเป็นช่องว่างของการสร้างสันติภาพ ก็คือความแตกต่างด้านโอกาสทางการศึกษาในระบบ สังคมกำลังกำหนดให้การศึกษาในระบบตามขั้นตอนต่างๆ ที่มีมานานหลายสิบปีเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับและยกย่องซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดี เพราะสังคมจะอยู่ดีมีระเบียบนั้นก็ต้องมีหลักการและระเบียบการของการปฏิบัติเพื่อจะนำไปใช้บริหารจัดการได้อย่างยาวนานของผู้ปฏิบัติในรุ่นต่อ ๆ ไปแต่มีคนในสังคมของนานาประเทศ มิได้ใส่ใจในการศึกษาในระบบ แต่กลับทุ่มเทศึกษาเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติโดยอาศัยการประกอบอาชีพ การสร้างอาชีพ หรือการทำงานเพื่อสังคม ซึ่งเริ่มต้นจากกิจกรรมเล็กๆ ไปสู่กิจกรรมที่ใหญ่ขึ้นจนกลายเป็นองค์กรทางการพัฒนาช่วยเหลือสังคม และองค์กรทางภาคธุรกิจ ซึ่งก่อให้เกิดงาน เกิดอาชีพ และ

^{๙๐} พระทศพล เขมาภีร์โต, **องค์ประกอบเสริมของสันติสุข**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.baanjommyut.com/library/2552/peace_and_peace/07.html. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

^{๙๑} พระมหาพรหมชา ธรรมมหาโส, เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาพุทธสันติวิธี (Buddhist Peaceful Means), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๕๘), มปป.

ขยายผลในวิธีการปฏิบัติไปสู่สังคมในวงกว้าง^{๙๒} และเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันแสวงหาแนวทางในการสร้างสันติภาพให้แก่โลก

การสร้างกระแสความคิดในการรักษาสันติภาพ การสร้างกระแสความคิดในด้านนี้ คือ การเผยแพร่อุดมการณ์ในด้านสันติภาพและต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบ ดังเช่นที่ จังหวัดฮีโรซิม่า และนางาซากิจังหวัดญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเมืองที่ถูกทิ้งระเบิดปรมาณูในสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น ในทุกๆ ปี จะมีชาวญี่ปุ่นและชาวต่างชาติเดินทางมาชุมนุมที่อนุสรณ์สถาน เพื่อระลึกถึงวันที่เมืองนี้ถูกทิ้งระเบิด การแสดงออกของคนเหล่านั้นไม่ใช่เป็นการเคียดแค้นที่เมืองถูกทิ้งระเบิด แต่เป็นการชุมนุมเพื่อต่อต้านสงครามและสนับสนุนการรักษาสันติภาพ

ส่งเสริมให้ประชาชาติยอมรับในความหลากหลาย ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยพื้นฐานมักเกิดจากความคิดที่ไม่ยอมรับหรือกีดกันผู้อื่น (exclusivism) เพราะคิดว่าเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของตนดีที่สุด จึงไม่ยอมรับคนที่มีเชื้อชาติ นับถือศาสนาและมีวัฒนธรรมของคนที่แตกต่างจากตน ซึ่งอาจก่อให้เกิดสงครามขึ้นได้ดังเช่น สงครามคูสตุ หรือการที่ ออดอฟ อิตเลอร์ ผู้นำเยอรมนีสั่งให้สังหารชาวยิว เพราะความเกลียดชังและหลงผิด คิดว่าเชื้อชาติอารยันของตนมีความเจริญกว่าเชื้อชาติอื่น แต่ถ้าได้มีการส่งเสริมให้ประชาชาติยอมรับในความหลากหลายที่รวมไปถึงเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ทำให้สามารถร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อรักษาสันติสุขให้แก่โลก แนวความคิดในเรื่องการยอมรับความหลากหลายนี้ ทำได้โดยการฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็แนวทางหนึ่งในการสร้างความสุขให้กับตนเองของสังคมเพราะเราไม่สามารถจะทำให้ผู้อื่นเป็นเหมือนตัวเราได้อย่างที่เราต้องการเช่นเดียวกับที่ผู้อื่นไม่อาจทำให้เราเหมือนกับเขาดังที่เขาต้องการ การสร้างความเข้าใจผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากเราจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแสวงหาสันติภาพ

การนำคำสั่งสอนในศาสนามาปฏิบัติ ศาสนาสำคัญในโลกล้วนสร้างบรรทัดฐานที่ทำให้สังคมมีความสงบสุข ดังนั้นศาสนาสำคัญของโลกต่างก็เห็นคุณค่าของสันติภาพ ดังเช่นพระพุทธศาสนาได้สอนเรื่องการเมืองคนในสังคมว่าเป็นเพื่อนร่วมทุกข์มีการเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งสิ้น ผู้คนจึงควรมีเมตตาและมีขันติธรรมในการอยู่ร่วมกัน^{๙๓} โดยพุทธศาสนาจะสอนว่า

ทุกสิ่งเกิดขึ้นมาจากเหตุ ดังนั้นปัญหาที่ต้องมาจากเหตุ และการแก้ปัญหา ก็ต้องมาแก้ที่เหตุของปัญหา จึงจะทำให้ปัญหาหมดสิ้นไปได้จริง ซึ่งปัญหาทั้งหลายของโลกนี้ พุทธศาสนาสอนว่า มันมีเหตุมาจาก การเบียดเบียนกันของมนุษย์ (หรือการเอาวัดเอาเปรียบกัน) คือเพราะมนุษย์มีการเบียดเบียนกันเอง เบียดเบียนสัตว์ และเบียดเบียนป่าไม้ผู้มีพระคุณของโลกมากจนเกินไป จึงส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งหลายเหล่านี้ขึ้นมา ถ้ามนุษย์จะไม่มีการเบียดเบียนกัน โลกก็จะมีสันติภาพ ส่วนการเบียดเบียนกันนั้น พุทธศาสนาสอนว่า มันมีเหตุมาจาก “ความโลภ” (ความอยากได้สิ่งของๆผู้อื่นเอามาเป็นของตัวเอง) ของมนุษย์โดยรวม นั่นเอง คือเพราะมนุษย์ส่วนมากมีความโลภในวัตถุนิยมมาก

^{๙๒} ศุภณัฐ ดอนจันทร์, การสร้างสันติภาพที่มีหลากหลายวิธี, มหาวิทยาลัยสันติภาพโลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.pubkk.blogspot.com/2013/03/blog-post_2.html. [๒ ม.ค.๒๕๕๕].

^{๙๓} DaBusVin KaSemPiMonPorN, แนวทางในการสร้างสันติภาพให้แก่โลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: dabusvin-king.blogspot.com/2010/10/blog-post_2140.html. [๑ ก.พ.๒๕๕๕].

เกินไป จึงส่งผลทำให้เกิดการเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆ ทั้งในทางที่ถูกและผิดกฎหมาย รวมทั้งในทางที่ผิดศีลธรรมขึ้นมา

ความโลภ มีเหตุมาจาก ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ คือเพราะมีความเห็นแก่ตัว จึงทำให้เกิดความโลภขึ้นมา ถ้าใครมีความเห็นแก่ตัวมาก ก็จะมีความโลภมาก และจะทำความชั่วหรือเบียดเบียนผู้อื่น ที่เรียกว่าเป็นคนชั่ว ซึ่งคนชั่วย่อมที่จะทำผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม อันเป็นสาเหตุให้สังคมเดือดร้อนวุ่นวาย จนส่งผลให้สังคมไม่สงบสุขและโลกไม่มีสันติภาพ แต่ถ้าใครมีความเห็นแก่ตัวน้อย ก็จะมีความโลภน้อย และจะไม่ทำผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม แต่จะทำความดี หรือช่วยเหลือผู้อื่น ที่เรียกว่าเป็นคนดี ที่จะช่วยให้สังคมสงบสุขและช่วยให้โลกมีสันติภาพ

ความเห็นแก่ตัว มีเหตุมาจาก ความยึดถือว่ามีตนเอง คือ เมื่อมนุษย์มีความยึดถือว่ามีตนเอง จึงทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวขึ้นมา หรือทำอะไรเพื่อตัวเองขึ้นมา ถ้าใครยึดถือว่ามีตัวเองเข้มข้น ก็จะทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวมาก แต่ถ้าใครมีความยึดถือว่ามีตัวเองเบาบาง ก็จะทำให้เกิดความเห็นแก่ตัวน้อย ส่วนความยึดถือว่ามีตนเองก็มีเหตุมาจากความเข้าใจว่ามีตัวเอง คือเมื่อมีความเข้าใจว่ามีตัวเอง จึงทำให้เกิดความยึดถือว่ามีตนเองขึ้นมา ถ้าใครมีความเข้าใจว่ามีตัวเองมาก ก็จะทำให้เกิดความยึดถือว่ามีตนเองเข้มข้น แต่ถ้าใครมีความเข้าใจว่ามีตัวเองน้อย ก็จะทำให้เกิดความยึดถือว่ามีตนเองเบาบาง ส่วนความเข้าใจว่ามีตัวเอง ก็มีเหตุมาจากความรู้ว่ามีตัวเอง ซึ่งความรู้ว่ามีตัวเองนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจว่ามีตัวเองขึ้นมาอีกทีหนึ่ง ถ้าใครมีความรู้ว่ามีตัวเองมาก ก็จะทำให้เกิดความรู้ว่ามีตัวเองเข้มข้น แต่ถ้าใครมีความรู้ว่ามีตัวเองน้อย ก็จะทำให้เกิดความรู้ว่ามีตัวเองเบาบาง ส่วนความรู้ว่ามีตัวเอง ก็มีเหตุมาจากความรู้ว่ามีตัวเอง ซึ่งความรู้ว่ามีตัวเองนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจว่ามีตัวเองขึ้นมาอีกทีหนึ่ง ถ้าใครมีความรู้ว่ามีตัวเองมาก ก็จะทำให้เกิดความรู้ว่ามีตัวเองเข้มข้น แต่ถ้าใครมีความรู้ว่ามีตัวเองน้อย ก็จะทำให้เกิดความรู้ว่ามีตัวเองเบาบาง ความรู้ว่ามีตัวเองนี้ก็คือ ความรู้ที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์เราทุกคน ที่รู้ว่าเป็นตัวเรา หรือรู้ว่า ร่างกายและจิตใจนี้คือเรา รวมทั้งรู้ว่า เรามีชื่อนี้ นามสกุลนี้ มีรูปร่างเป็นชายหรือหญิง มีสีผิวเช่นนี้ มีเสียงเช่นนี้ และมีคนนั้นคนนี้เป็นพ่อเป็นแม่ มีสิ่งนั้นสิ่งนี้เป็นของเรา เป็นต้น เท่าที่เราจำได้มาตลอดทั้งชีวิต ซึ่งความรู้นี้ขณะเมื่อยังเป็นเด็กที่เพิ่งเกิดมาใหม่นั้นมันจะยังไม่มี แต่เมื่อระบบประสาท ตา หู จมูก ลิ้น และร่างกายของเราได้รับรู้สิ่งต่างๆของโลกมากขึ้น และใครๆก็สอนให้เรารู้แต่เรื่องว่ามี ตัวเรา-ของเรา ให้ได้ยินอยู่เสมอๆ จึงทำให้เกิด ความรู้ว่ามีตัวเรานี้ขึ้นมาและมันก็ได้ค่อยๆส่งสมความเคยชินเอาไว้ในจิตใต้สำนึก ยิ่งนานวันมันก็จะยิ่งมีความเคยชินมากขึ้น และเมื่อโตขึ้นมันก็ได้กลายมาเป็นนิสัยที่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ยากไปที่สุดในที่สุด ซึ่งความรู้ว่ามีตัวเรานี้ทางพุทธศาสนาจะเรียกว่าเป็นอวิชชา ที่หมายถึง ความไม่รู้จริง หรือ ความรู้ผิด หรือ ความโง่สูงสุดของมนุษย์ เพราะมันเป็นต้นเหตุ (เหตุที่เป็นต้นกำเนิด) ที่ทำให้มนุษย์เกิดความทุกข์และปัญหาทั้งหลายขึ้นมา

ความรู้ว่ามีตัวเองนี้ สมัยใหม่เรียกว่าเป็น “สัญญาติญาณว่ามีตัวเอง” ที่จิตใต้สำนึกของมนุษย์เราทุกคนมีอยู่ ซึ่งสัญญาติญาณว่ามีตัวเองก็หมายถึง “ความรู้ว่ามีตัวเอง” ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับชีวิตโดยไม่มีใครมาสอน คือเมื่อเกิดชีวิตขึ้นมา ทุกชีวิตก็จะมีความรู้ว่ามีตัวเองเกิดขึ้นมาด้วยเสมอ ซึ่งมันก็จะฝังอยู่ในจิตใต้สำนึกของทุกชีวิต ซึ่งเป็นจิตส่วนลึกที่ควบคุมได้ยาก แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก โดยมันก็จะคอยกระตุ้นให้จิตเกิดความรู้ว่ามีตัวเอง, เกิดความเข้าใจว่ามีตัวเอง, เกิดความยึดถือว่ามีตัวเอง, เกิดความเห็นแก่ตัว, และเกิดความโลภ, รวมทั้งเกิดการเบียดเบียนกันขึ้นมาในที่สุด เมื่อกล่าวโดยสรุปก็คือ เมื่อจิตใต้สำนึกของเรามีความรู้ว่ามีตัวเอง มันก็จะปรุงแต่งหรือผลักดันกันต่อไป จนเกิดความเห็นแก่ตัว ความโลภ และการเบียดเบียนกันขึ้นมาในที่สุด แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าจิตใต้สำนึกของเรา “ไม่มีความรู้ว่ามีตัวเอง” เสียอย่างเดียว ทั้งความเข้าใจว่ามีตัวเอง, ความยึดถือว่ามี

มีตนเอง, ความเห็นแก่ตัว, ความโลภ, และการเบียดเบียนกันเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ถ้าจิตใดมีความรู้ว่ามีตัวเองในจิตได้สำนึกเบาบาง จิตนั้นก็จะเป็นจิตที่ดี หรือเป็นคนดี แต่ถ้าจิตใดมีความรู้ว่ามีตัวเองในจิตได้สำนึกเข้มข้น จิตนั้นก็จะเป็นจิตที่ชั่วหรือเลว หรือเป็นคนชั่วหรือเลว แต่ถ้าจิตใดไม่มีความรู้ว่ามีตัวเองในจิตได้สำนึกเลย จิตนั้นก็จะเป็นจิตที่หลุดพ้น (คือเหนือดีเหนือชั่ว) โดยทั่วไปแล้วเรามักเชื่อกันว่า เราไม่สามารถที่จะเปลี่ยนนิสัยหรือจิตได้สำนึกของเราได้ เพราะมันมาจากสัญชาตญาณที่สั่งสมไว้อย่างมากมายตลอดชีวิต

ดังนั้นเราจึงมักเชื่อกันว่า พฤติกรรมของคนเรานี้ไม่มีทางจะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ คือเมื่อใครบังเอิญได้รับการสั่งสอนอบรมให้เป็นคนดีมาก่อน ก็จะเป็นคนดีเรื่อยไป จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือใครที่บังเอิญได้รับการสั่งสอนอบรมให้เป็นคนชั่วมาก่อน ก็จะเป็นคนชั่วเรื่อยไป จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ดังนั้นเมื่อโลกเรามีแต่คนชั่วมากกว่าคนดี เราจึงมักเชื่อกันว่า โลกคงจะไม่มีสันติภาพเป็นแน่ แต่พุทธศาสนาจะสอนว่า “ทุกสิ่งที่เกิดขึ้น จะต้องเกิดเหตุและปัจจัย (สิ่งสนับสนุนหรือเหตุย่อยๆ) มาปรุงแต่งหรือทำให้เกิดขึ้น คือ พุทธศาสนาจะสอนว่า ทุกสิ่งจะเป็นไปตามเหตุปัจจัย เมื่อเหตุปัจจัยของมันเป็นเช่นไร มันก็ย่อมที่จะเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้น เมื่อเหตุปัจจัยของมันเปลี่ยนแปลงไป มันก็ย่อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยของมันเสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้จิตได้สำนึกหรือนิสัยของมนุษย์เรา ที่มันได้สั่งสมความรู้ว่ามีตัวเองเอาไว้อย่างเข้มข้นหรือหนาแน่นนี้ มันก็สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ ถ้ามันเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ก็คงไม่เกิดพระพุทธรเจ้าขึ้นมาเป็นแน่ ซึ่งการที่พระพุทธรเจ้าทรงอุบัติขึ้นมา ก็เพื่อมาสอนให้มนุษย์รู้วิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากชั่วมาเป็นดี และจากดีมาเป็นหลุดพ้น แล้วมาช่วยกันสร้างสันติภาพให้แก่โลก

วิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของจิตมนุษย์โดยสรุปก็คือ สร้างความรู้ใหม่ที่จะมาทำลายความรู้ว่ามีตัวเอง ที่จิตได้สำนึกของเรามีอยู่นั้น ให้อ่อนๆ เลือนหายไป ซึ่งความรู้ใหม่ที่จะมาทำลายความรู้ว่ามีตัวเองนั้นก็คือความรู้ที่ตรงข้ามกัน อันได้แก่ความรู้ว่า แท้จริงแล้วมันไม่มีสิ่งใดหรือสภาวะใดที่จะมาเป็นเราหรือตัวเราได้ (หรือไม่มีตัวเองอยู่จริง) ซึ่งวิธีการสร้างความรู้ว่า ไม่มีเราอยู่จริง เราจะต้องใช้หลักวิทยาศาสตร์ (คือมีเหตุผล ศึกษาจากของจริง และเชื่อจากการที่ได้พิสูจน์จนเห็นผลอย่างแน่ชัดแล้วเท่านั้น) เท่านั้นมาสร้างขึ้น เราจึงจะเกิดความเข้าใจว่าไม่มีเราอยู่จริง ได้อย่างแท้จริง ซึ่งหลักการของวิทยาศาสตร์นั้น เป็นวิธีการค้นหาความจริงของธรรมชาติ ที่ได้ผลถูกต้องแน่นอนที่สุด และผู้มีปัญญาทั้งหลายทั่วโลกก็ยอมรับ วิธีการโดยสรุปในการสร้างความรู้ว่าไม่มีเราอยู่จริง นั่นก็คือ เราจะต้องมาศึกษาถึงความจริงของธรรมชาติที่เกิดขึ้นให้เราได้พบเห็นจริงๆ ว่ามันมี “กฎสูงสุดของธรรมชาติ” ที่ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างเอาไว้ ซึ่งมันเป็นกฎง่ายๆหรือธรรมดาๆที่เราทุกคนก็รู้จักกันอยู่แล้ว แม้คนที่มีปัญญาน้อยก็ยอมรับ ถ้าใครไม่ยอมรับก็แสดงว่าโง่มากเกินไปหน่อย

กฎสูงสุดนี้มีใจความโดยสรุปว่า “ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นมา จะต้องอาศัยและเหตุปัจจัยเพื่อมาปรุงแต่งหรือสร้างขึ้นมาสักสิ้น” คือ กฎนี้จะบังคับทุกสิ่งเอาไว้ว่า “ไม่มีสิ่งใดที่จะเกิดขึ้นมาได้เองลอยๆ โดยไม่มีเหตุปัจจัย” ดังนั้นวัตถุหรือสิ่งของทั้งหลายทั้งในและนอกโลก จึงไม่ได้มีตัวตนที่แท้จริงเป็นของตัวเอง แม้อวัยวะต่างๆของร่างกายมนุษย์เรา ก็เกิดมาจากการปรุงแต่งหรือสร้างขึ้นมาจากสิ่งพื้นฐานทั้ง ๔ กล่าวคือ ดิน น้ำ ลม ไฟเหมือนกัน ดังนั้นนี่ก็แสดงถึงความจริงที่ลึกซึ้งว่า สิ่งที่เป็นตัวตนของร่างกายของเรานั้นจริงๆ แล้วไม่มี ส่วนร่างกายที่มีอยู่นี้มันก็เป็นเพียงสิ่งที่ถูกปรุงแต่งหรือสร้างขึ้นมาจากชั่วคราวเท่านั้น ดังนั้นมันจึงมีสภาวะที่ไม่เที่ยงแท้ถาวร (หรือไม่เป็นอมตะ) เพราะสุดท้ายไม่ช้า

ก็เร็ว มันก็ต้องตายหรือแตกสลายหายไปอย่างแน่นอน (สมมติว่าร่างกายจะมีตัวตนที่แท้จริงเป็นของตัวเองแล้ว มันจะไม่อาศัยอาหาร น้ำ ความร้อนและอากาศมาปรุงแต่งขึ้นมา รวมทั้งมันจะเป็นอมตะหรือไม่ตายอย่างเด็ดขาด ไม่ว่าจะมื่ออะไรมาทำลายก็ตาม หรือไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปสักเท่าใดก็ตาม) ซึ่งเรื่องวัตถุและร่างกายไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงนี้ ยังเป็นเรื่องง่ายๆ ที่พอจะเข้าใจและยอมรับกันอยู่แล้ว เพราะมันมีหลักฐานมายืนยันให้ได้พบเห็นกันจนเป็นของธรรมดาอยู่แล้ว ถ้าใครไม่ยอมรับก็แสดงว่า ถ้าไม่โง่งจนเกินไป ก็คงเป็นคนบ้าอย่างสุดๆ แม้ร่างกายนั้นเราจะเข้าใจว่า “มันไม่มีร่างกายที่แท้จริงที่จะมาเป็นร่างกายของเราได้” ก็ตาม แต่ว่าเรามักจะถูกสั่งสอนมาว่า “จิตใจนั้นเป็นเรา” คือ เรามักจะถูกสอนมาว่า เมื่อร่างกายตายไป จิตหรือใจที่เป็นตัวเราจะยังอยู่ ยังไม่ตายเหมือนร่างกาย และจะสามารถไปเกิดใหม่ได้ (ตามความเชื่อจากศาสนาในระดับศีลธรรม) ซึ่งแม้เราเองก็รู้สึกเช่นนั้นจริงๆ คือเราทุกคนก็ยอมรับที่จะมีความรู้สึกว่ามีตัวเราอยู่จริงๆ ในโลก ตามสัญชาตญาณของสิ่งที่มีชีวิต แล้วก็เลยทำให้เกิด “ความเชื่อ” ขึ้นมาอย่างเหนียวแน่นว่า จะยังมีเราอยู่ต่อไปเมื่อตายไปแล้ว แม้จะยังไม่มีการพิสูจน์ให้เห็นจริงได้เลยก็ตาม ซึ่งนี่คือสาเหตุที่ทำให้ความรู้ว่ามีตัวเรานี้ได้รับการสืบทอดมาอย่างมั่นคงจนทุกวันนี้

เมื่อเราเกิดความเข้าใจว่า แท้จริงแล้วไม่มีสิ่งใดหรือสภาวะใดเลย ที่จะมาเป็นเราหรือใครๆ ได้จริง ซึ่งในขั้นต้น ความเข้าใจนี้จะทำให้เรา (ตามที่สมมติเรียก) ลดความเห็นแก่ตัวและความโลภลงได้อย่างมาก เพราะมองไม่เห็นว่าจะเห็นแก่ตัวและโลกไปเพื่อใคร แล้วการเบียดเบียนผู้อื่นก็จะไม่เกิดขึ้น และถ้าเราสามารถเผยแพร่ความรู้นี้สู่มวลมนุษยชน ทำให้มนุษยชนส่วนมาก มีความเข้าใจถึงความจริงนี้แล้ว โลกก็จะเกิดสันติภาพขึ้นมาได้ ซึ่งนี่คือประโยชน์ในระดับโลกสำหรับการเกิดความเข้าใจว่า “มันไม่มีเราอยู่จริง” ส่วนประโยชน์ระดับบุคคลจากการเกิดความเข้าใจว่า “มันไม่มีเราอยู่จริง” นั่นก็คือ เมื่อเราเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่า “ไม่มีสิ่งใดหรือสภาวะใด ที่จะมาเป็นเราหรือของเราหรือแม้ของใครๆ ได้อย่างแท้จริง” เราก็นำเอาความเข้าใจนี้มาเพ่งพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะในร่างกายและจิตใจที่สมมติเรียกว่าเป็นเราและของเรานี้อย่างตั้งใจที่สุด (ความตั้งใจนี้ก็คือสมาธิ) ซึ่งความเข้าใจ (หรือปัญญา) และสมาธินี้เอง ที่จะมาดับทุกข์ของจิตใจเรากำลังเกิดอยู่ในปัจจุบัน ให้ระงับหรือดับลงอย่างชั่วคราวได้ อีกทั้งปัญญากับสมาธินี้ ยังเข้าไปแก้ไขเปลี่ยนแปลงจิตใจได้สำนึกที่โง่เขลา ให้ค่อยๆ เปลี่ยนเป็นจิตใต้สำนึกที่มีปัญญามากขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดความโง่สูงสุดที่จิตใต้สำนึกมีอยู่ ก็จะหมดสิ้นไปได้อย่างถาวร แล้วจิตของเราก็จะหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างถาวร (ทางพุทธศาสนาเรียกว่านิพพาน) ได้ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่^{๙๔}

ในยุคของการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ภายใต้กระแสทุนนิยม และความมั่งคั่งพร้อมทางด้านวัตถุ และกระแสการแข่งขันนั้นความเป็นไปของอารยธรรม กลับมีปัญหาในทุกๆ ระดับ กล่าวคือ ระดับบุคคล ภายในใจของบุคคลกำลังเรียกร้องหาโมติจิตมิตรภาพ ระดับสังคมกำลังเรียกร้องหาสันติภาพและความปลอดภัยพ้นจากการหลั่งเลือดในสมรภูมิรบ และระดับโลกหรือสภาพแวดล้อมกำลังต้องการเยียวยาแผลร้ายที่ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์ที่เรียกกันว่า “ผู้เจริญ” หรือผู้อยู่ในยุคแห่งความเจริญของวิทยาศาสตร์ สรุปว่าทุกระดับกำลังเรียกร้องหาสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ตนและโลกนี้

^{๙๔} เตชปญโญ ภิกขุ, สันติภาพตามแนวทางพุทธศาสนา, อาศรมพุทธบุตร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.whatami.net>. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

ทั้งหมด พระพุทธศาสนาเป็นความหวังสุดท้ายที่จะนำไปสู่การพัฒนาสันติภาพ โดยเริ่มที่การพัฒนาบุคคล ให้อยู่กับด้วยหลักเว้นจากการเบียดเบียนกันด้วยกายวาจา มีท่าทีปรารถนาดีต่อกัน ด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ มีความมุ่งมั่นสู้ปัญหา และมีปัญญาใคร่ครวญไตร่ตรองให้รอบด้านในการที่จะทำการทั้งหลาย โดยตระหนักว่าไม่ทำลายตน สังคม และสภาพแวดล้อม ผลในทางปฏิบัติผู้ที่กำลังโยยหาสันติภาพต้องยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและธรรมชาติฝ่ายร้ายของมนุษย์ คือ การมีความหวงแหน คับแคบ ตระหนี่^{๙๕}

๒.๒.๖ การสร้างสันติภาพและสันติผ่านงานพัฒนาชุมชน

สันติภาพ (Peace) ที่มักจะถูกกล่าวถึง ในปัจจุบันมี ๒ ประการ คือ “สันติภาพภายใน” (Inner Peace) และ “สันติภาพภายนอก” (Outer Peace) แนวทางการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น รากฐานของสันติภาพในระดับประเทศ หรือระดับโลกต้องเริ่มต้นจากหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้าน (Village) เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการคือ “บ้าน วัด และโรงเรียน” ฉะนั้น คำถามที่สำคัญในการพัฒนา คือ เราจะพัฒนาองค์ประกอบทั้ง ๓ ประการนี้ในเชิงบูรณาการอย่างไร จึงจะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านไปสู่ “การเป็นสันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน การพัฒนา “หมู่บ้านต้นแบบ” ขึ้นมา โดยเลือก “บ้านท่าคอยนาง ต.สวาย อ.ปราสาท จ.ศรีสะเกษ” เป็นต้นแบบในการพัฒนา “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ซึ่งโครงการนี้ได้เริ่มต้นเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน จากการลงพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมพัฒนากิจกรรม และโครงการต่างๆ รวมไปถึงการเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการภัยพิบัติ (Disaster) อันเกิดจากอุทกภัย และร่วมฟื้นฟูหมู่บ้านตั้งแต่วันที่ ๑๙ จนถึงปัจจุบัน ทำให้พบกรอบในการพัฒนา “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ภายใต้อายุทธศาสตร์หลัก คือ

(๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในเชิงกายภาพ (Physical Development) การสร้างสันติภาพนอกนอกเข้าสู่ภายในจำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือปัจจัยภายนอกให้เอื้อดำรงชีวิตของมนุษย์ จากตัวแปรดังกล่าว รูปแบบการพัฒนาของประเทศจึงพยายามย้ำเน้นว่า “อาหารมาก่อน พูดคุยกันคราวหลัง” (Food First Speech Later) สอดรับกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นในประเด็นเดียวกันว่า “ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง” จะเห็นว่า ความหิวโหยหรือความยากจนเป็นตัวแปรสำคัญที่รัฐจะต้องบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาเรื่องความอยู่รอดทางกายภาพ มิฉะนั้น ประเด็นนี้จะนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น การปล้นจี้ หรือขโมยเพื่อความอยู่รอดในเชิงกายภาพ ตั้งแต่ช่วงแรกของดำเนินโครงการจนถึงการประสบอุทกภัย โครงการฯ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน รวมไปถึงมูลนิธิ ราชกิจ ออฟไลฟ์ ได้ร่วมกันพัฒนาความพร้อมด้านกายภาพของหมู่บ้านโดยการมอบอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพในช่วงที่ประสบอุทกภัย การเข้าไปช่วยซ่อมแซมถนนเส้นหลักที่เป็นทางเข้าหมู่บ้าน และเชื่อมกับจังหวัดสุรินทร์ซึ่งขาดจากการภัยน้ำท่วมให้สามารถใช้การได้เช่นเดิม การขอการสนับสนุนจากโรงพยาบาลปราสาท และหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอปราสาท เข้ามาให้การช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัย และเปิดพื้นที่ให้พัฒนาการอำเภอได้เข้ามาให้คำปรึกษาด้านอาชีพพื้นบ้านเพื่อรองรับชาวบ้านซึ่งได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากน้ำท่วมข้าวเสียหายทั้งหมู่บ้าน โครงการใน

^{๙๕} พระมหากฤษณะ ตรุโณ,ดร., "พระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

ปัจจุบันที่กำลังเข้าไปช่วยประสานงาน และดำเนินการคือ “การพัฒนาประปาประจำหมู่บ้าน” ซึ่งปัจจุบันหมู่บ้านมีแท่งน้ำประปาเก่าที่ใช้การไม่ได้ หากซ่อมแซมปรับเปลี่ยนอุปกรณ์บางประการจะทำให้กลับมาใช้งานได้ดีเช่นเดิม

(๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในเชิงพฤติกรรม (Behavior Development) “ศีล ๕ จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นในการเสริมสร้างสันติภาพในหมู่บ้าน” เพราะศีล ๕ จัดได้ว่าเป็น “อภัยทาน” ที่กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติ และกลุ่มคนต่างๆ ไม่หว่าดระแวง และหว่าดกลัวซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้ เราจะเริ่มต้นทำให้หมู่บ้านเป็น “เขตอภัยทาน” ซึ่งสะท้อนถึงการเป็นหมู่บ้านแห่ง “การให้อภัย” คือ “การไม่หว่าดกลัวซึ่งกันและกัน” เพราะเป็นการอยู่ร่วมกันที่เน้นความรัก เคารพ ให้เกียรติเพื่อนร่วมบ้าน การเคารพในทรัพยากรของบุคคล การเคารพในคู่ครอง การมีสัมมาวาจา และการมีสติไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข โครงการฯ ได้เข้าไปกระตุ้นให้หมู่บ้านได้เห็นความสำคัญของประเด็นดังกล่าว โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาเด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านท่าคอยนางด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยการนิมนต์วิทยากร “กลุ่มรักษัธรรม” ไปช่วยกระตุ้นนักเรียน และชาวบ้านผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งในวัด และนอกวัด เพื่อย้ำเตือนให้ชาวบ้านนำ “ศีล ๕” ไปปฏิบัติในฐานะเป็น “วิถีชีวิต” อันจะก่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตต่อไป และเกิดความพร้อมเพรียงกันของชาวบ้านในกิจกรรมต่างๆ

(๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในเชิงจิตภาพ (Mental Development) โครงการฯ ยึดมั่นในหลักการของพระพุทธศาสนาที่ว่า “จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้” และเมื่อจิตที่ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาจะนำไปสู่ “สันติภายใน” ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี” จากหลักการนี้ จึงนำไปสู่การจัดกิจกรรมการพัฒนาจิตใจของชาวบ้าน ทั้งผู้นำ ครู ชาวบ้าน และนักเรียน เพื่อพัฒนาจิตของชาวบ้านให้มีคุณภาพจิตดี สุขภาพจิตดี และสมรรถภาพจิตดี โดยจัดกิจกรรมพัฒนาจิตของนักเรียนในโรงเรียนผ่านค่ายจริยธรรม และจัดกิจกรรม “สวดมนต์ข้ามปี” โดยการทำวัตรสวดมนต์เพื่อสันติ ภาวนาเพื่อสันติภายในวัด รวมไปถึงการแจกบทสวดมนต์เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านได้สวดมนต์ก่อนนอนทุกคน การดำเนินการพัฒนาจิตดังกล่าว จะทำให้ชาวบ้านปรับตัว และปรับใจให้สอดคล้องกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นได้ง่ายมากยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถนำอุปสรรคและปัญหาต่างๆ มาเป็นเครื่องมือพัฒนาทัศนคติเชิงบวก เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป ภายหลังจากที่ชาวบ้านได้ร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ ในการพัฒนาจิตอย่างต่อเนื่องมา ๑ ปีกว่า ทำให้พบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตที่สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ดีมากยิ่งขึ้น

(๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาในเชิงปัญญาภาพ (Intellectual Development) ในขณะที่พระพุทธศาสนาเน้นว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” จากหลักการดังกล่าว โครงการฯ ได้นำนิสิตปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนาที่เรียนในรายวิชา “สัมมนาพระพุทธศาสนากับสันติวิธี” และนิสิตปริญญาโท สาขาสันติศึกษา รวมถึงกลุ่มอาสาสมัคร จำนวนกว่า ๕๐ รูป/คน เข้าไปร่วม “สันติสนทนา” เพื่อรับฟังความทุกข์ ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการกระตุ้นถามชาวบ้านว่า ชาวบ้านต้องการที่จะเห็นบ้านท่าคอยนางพัฒนาไปทิศทางใดจึงจะสามารถตอบโจทย์การเป็น “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” การดำเนินการที่ผ่านมาที่สอดรับกับการเป็น “สันติคาม” ได้ไม่น้อยเพียงใด จากการประเมินเบื้องต้น โครงการฯ ได้รับคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งคำตอบเหล่านั้นจะได้รับการจัดกลุ่ม การจัดลำดับความสำคัญ และโครงการฯ จะนำประเด็นเหล่านั้น

ไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านอย่างต่อเนื่องเพื่อร่วมพัฒนาบ้านท่าคอยนางให้เป็น “สันติคาม” ในความหมายที่แท้จริง ทั้งนี้การที่จะบรรลุผลได้จำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านปัญญา ผ่าน “สันติสนทนา” พุดจาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับชาวบ้านในคุ้มต่างๆ ทั้ง ๕ คุ้ม เพื่อให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจต่อการที่จะก้าวเดินไปสู่การเป็น “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ จากกรอบในการพัฒนา “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ภายใต้อายุทธศาสตร์หลัก คือ (๑) ยุทธศาสตร์ด้านกายภาพ (๒) ยุทธศาสตร์ด้านพฤติกรรม (๓) ยุทธศาสตร์ด้านจิตภาพ และ (๔) ยุทธศาสตร์ด้านปัญญาภาพ ดังที่กล่าวข้างต้นนั้น สะท้อนว่า “สันติคาม” เป็นหมู่บ้านสันติสุขที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาทั้ง “สันติภายใน” และ “สันติภายนอก” ในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นการพัฒนาในลักษณะแนวราบ (Horizontal) ไม่ได้เน้นแนวตั้ง (Vertical) โครงการฯ มั่นใจว่า จะสามารถพัฒนาให้ “บ้านท่าคอยนาง” เป็น “ต้นแบบแห่งสันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ในอนาคตอันใกล้ ความมั่นใจดังกล่าวมาจากตัวแปรทั้งสามประการ คือ “บ้าน วัด และโรงเรียน” ที่กำลังร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง บนฐานของการศึกษา เรียนรู้ เข้าใจ เต็มใจ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ท่ามกลางความรัก การมีจิตสาธารณะ การแบ่งปัน การเคารพ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการยึดมั่นในวัฒนธรรมสันติวิธี

สันติภาพในสังคมไทยจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากเราไม่สามารถพัฒนาสันติภาพให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนกว่า “๓๔,๙๕๖” ด้วยเหตุนี้ “สันติภาพในสังคมจึงเริ่มต้นจากสันติภาพในหมู่บ้าน” โครงการปริญญาโท สาขาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมุ่งมั่นและพยายามอย่างยิ่งที่จะสนับสนุนส่งเสริมโดยการพัฒนา “สันติคาม” หรือ “หมู่บ้านสันติสุข” ให้เกิดขึ้นบนพื้นที่เล็กๆ แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อให้ “สันติคาม” แห่งนี้ได้กลายเป็นตัวแบบอีกหนึ่งทางเลือกที่จะร่วมพัฒนาสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมไทย และสังคมโลกต่อไป^{๙๖}

โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกจังหวัด เป็นโครงการในดำริของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เพื่อรณรงค์เรื่องการฝึกฝนสร้างนิสัยที่ดี โดยการ “คิดดี พูดดี ทำดี” อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจาก นิสัยที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ครอบครัวยั่งยืน และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมที่สงบสุข โดยยึดหลักการสำคัญ กล่าวคือ “เปลี่ยนแปลงจากภายในสู่ภายนอก”^{๙๗} ตามที่สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ในฐานะประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีแนวคิดจัดตั้งหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขึ้นมา โดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราวุธราชูปถัมภ์ ให้แนวทางว่า จะต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำนันผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุสงฆ์ เข้าไปในแต่ละหมู่บ้าน ช่วยกันพูดคุยกันชวนประชาชน ญาติโยม ให้รักษา

^{๙๖} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 'สันติคาม' จากหมู่บ้านสันติสุขสู่สันติสุขสังคมไทย, **คมชัดลึก**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20131031/171772.html>. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

^{๙๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์, โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกจังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sila5.com>. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

ศีล ๕ ข้อดังนี้ (๑) ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป (๒) อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ (๓) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (๔) มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ (๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท และหากเมื่อใดทุกคน ทุกฝ่าย ยอมรับว่าหมู่บ้านนี้ช่วยกันรักษาศีล ๕ ได้แล้ว จะได้รับการประกาศและขึ้นป้ายหน้าหมู่บ้านว่า หมู่บ้านรักษาศีล ๕ แต่ถ้าหากยังไม่ประสบความสำเร็จก็ยังไม่ขึ้นป้ายประกาศ การหาหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่เป็นตัวอย่าง เป็นต้นแบบก่อนว่าสามารถปฏิบัติได้จริง “ก่อนหน้านี้อาตมาได้เคยไปพูด แนวคิดนี้ที่ จังหวัดนครสวรรค์ ให้กับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฟิง ทางนายอำเภอหลายคนก็ ตอบรับว่าจะลองนำแนวคิดนี้ไปทำดู หากมีหมู่บ้านใดทำได้จริง ถึงจะเสนอให้มหาเถรสมาคมรับทราบ ต่อไป” สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กล่าว ในขณะที่นายพรรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) กล่าวว่า แนวคิดหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ถือเป็น การต่อยอดจาก โครงการอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะเป็นการนำเอา หลักธรรมของพุทธศาสนาอย่างน้อยคือ ศีล ๕ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครอบครัวยุคใหม่ ช่วยกันดูแลปกป้อง หมู่บ้านของตัวเอง แก้ปัญหาสังคมเรื่องยาเสพติด อบายมุข อาชญากรรมลดลง เกิดความมั่นคง ชายแดนมากขึ้น โดย พศ.จะนำแนวคิดดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคมในวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ เพื่อให้คณะสงฆ์ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รับทราบและถือปฏิบัติในทิศทางเดียวกันซึ่งจาก แนวความคิดของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าดังกล่าว

สอดคล้องกับแนวความคิดของหลวงปู่พระมหาผ่อง สมะเล็ก อายุ ๙๘ ปี ประธาน องค์การพุทธศาสนสัมพันธ์ สปป.ลาว หรือสังฆราชลาว เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าองค์ดื้อ นครหลวง เวียงจันทน์ ได้ระบุผ่านสื่อมวลชนไทยว่า "เส้นทางสันติภาพก็คือศีล ๕ มนุษย์เป็นสัตว์เมืองไม่ใช้สัตว์ ป่า ธรรมชาติสัตว์เมืองใครจะอยู่โดดเดี่ยวคนเดียว ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะ แต่มนุษย์ก็มีความคิดความเห็นไม่ตรงกัน จำเป็นจะต้องมีกฎระเบียบเพื่อให้มวลมนุษย์ปฏิบัติ" หลวงปู่พระมหาผ่องได้เดินทางมาประเทศไทยเพื่อร่วมงานฉลองเจริญพระชันษาครบ ๑๐๐ ปี สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช และได้เดินทางไปยังวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร เพื่อเป็นประธานในการบำเพ็ญกุศลอุทิศถวายสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร) อดีตเจ้าอาวาสวัดสระเกศและอดีตประธาน คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชด้วย หลวงปู่พระมหาผ่องนั้นเป็นคนไทยเกิดอำเภอตระการ พิษผล จังหวัดอุบลราชธานี อายุ ๒๐ ปี ข้ามโขงไปบวชที่ฝั่งลาว แล้วก็ได้มาจำพรรษาศึกษาบาลีอยู่วัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ นาน ๑๖ ปี สอบบาลีได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค พร้อมกันนี้หลวงปู่ยังได้เป็นลูกเลี้ยงของ นายโฮจิมินห์ ผู้นำคอมมิวนิสต์ ประเทศเวียดนาม ทั้งนี้ นายโฮจิมินห์นั้นเคยมาบวชเป็นศิษย์หลวงปู่บ่าวเอ็งอยู่วัดญวนสะพานขาว กรุงเทพฯ ๑ ปีต่อมาก็เปลี่ยนไปบวชเป็นพระไทยนิกายธรรมยุตที่จังหวัดอุบลราชธานี ก่อนที่จะเดินทางไปโซเวียตรัสเซีย ศึกษาวิชาคอมมิวนิสต์จากเลนิน กลับเวียดนามมาปฏิบัติราชการจากประเทศฝรั่งเศส

จะเห็นได้ว่าประเทศในอาเซียนทั้งพม่า ไทย ลาว เขมร และเวียดนาม ต่างก็มีผู้นำของประเทศในอดีตและปัจจุบันมีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา หากมีการนำหลักธรรมเบื้องต้นเพียงศีล

๕ มาประยุกต์ใช้อย่างจริงจังแล้ว ก็เชื่อแน่ว่าจะสร้างสันติภาพขัดจัดความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และจะทำให้ประชาคมอาเซียนแข็งแกร่งอย่างแน่นอน^{๙๘}

สันติภาพของโลกคืออะไร โดยหลักอยากจะสรุปทั้งหมดว่า เมื่อใดที่มนุษย์อยู่ด้วยกันด้วยการไม่เบียดเบียนกัน และเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อกัน นั่นคือเป็นทางมาแห่งสันติภาพของโลก แล้วทำอย่างไรให้เกิดสันติภาพโลกขึ้นมาได้ ก็คือการมีศีล ๕ ซึ่งประชากรของทุกชาติต้องมีความคิดที่ตกผลึกร่วมกัน ความคิดตรงกันหมด ที่เป็นสากลข้ามพ้นความเชื่อทางศาสนา ว่าอะไรคือคุณธรรมพื้นฐานที่มนุษย์พึงมี ซึ่งเรื่องนี้คิดว่ามันหาจุดร่วมกันได้ เช่น ศีล ๕ กล่าวคือ ข้อที่ ๑. ไม่ฆ่า ทำร้าย ทรมาณชีวิตอื่น อันนี้เป็นพื้นฐานที่ทุกศาสนาค่อนข้างจะเห็นด้วย เป็นความดีสากล ข้อที่ ๒. ไม่ปลิ้น ขโมย เบียดเบียน ยกยอกของคนอื่นเขา แบบนี้ทุกคนก็รับได้ ข้อที่ ๓. ไม่ไปเบียดเบียนในเรื่องตัวบุคคล ไม่เจ้าชู้ ลูกเขาเมียใครอยากได้ก็ลุยเข้าไปเลย แบบนี้คนเขาก็ไม่ยอมรับ ต้องรู้จักเคารพในสิทธิ์ของบุคคลอื่น ข้อที่ ๔. ไม่โกหก เพราะไม่มีใครชอบให้คนอื่นมาหลอกลวงเราได้ ข้อที่ ๕. เรื่องสุรา ยาเสพติดทั้งหลายก็ต้องเว้น ซึ่งพื้นฐาน ๕ ข้อนี้ เป็นความดีสากลที่คนทั้งโลกให้มีความเห็นตรงกัน อย่างนี้ถือว่าสันติภาพโลกเริ่มเกิดขึ้นแล้ว แล้วมาดัดข้างหน้าและหลังอีก ๒ อย่าง ก็จะสมบูรณ์ ดักหน้าคือเอาทานน่าน้ำ ให้ทุกคนเอื้อเอื้อและมีเมตตาจิตต่อกัน พอปลูกฝังอย่างนี้แล้ว ศีล ๕ ก็จะเกิดง่าย พอคิดจะให้ได้แล้วความคิดที่จะทำลายมันก็จะลดลง และส่วนที่มาต่อท้ายคลุมหลังคือ เรื่องของภาวนา เพราะเมื่อไรที่ใจคนสงบนิ่งได้จะสัมผัสความสุขจากภายในได้ คนที่ไปแย่งชิงเบียดเบียนคนอื่นเขา นั้นเป็นเพราะเขาคิดว่า ถ้าเขาได้ทรัพย์สินเงินทองของคนอื่นมาเขาจะมีความสุข มีเป้าหมายคือความสุขแต่จะไปผิดทางแค่นั้นเอง แต่ถ้าเมื่อไรที่ใจคนนิ่งๆ ที่ศูนย์กลางกาย เขาจะสัมผัสกับความสุขอีกแบบหนึ่งคือ ความสุขที่เกิดจากใจที่สงบ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ตรัสว่า นัตถิ สันติ ประัง สุขัง สุขอื่นยิ่งกว่าใจหยุดใจนิ่งไม่มี คือ ความสุขที่เกิดจากใจเป็นสมาธิ (Meditation) นั้น สูงส่งกว่าความสุขแบบอื่นทั้งหมด เป็นความสุขแบบเย็นๆ อิ่มจากข้างในออกมา ใครเจอความสุขแบบนี้แล้วเขาจะพบว่านี่คือความสุขที่แท้จริง ความสุขจากเนื้อหนังมังสา ทรัพย์สินจากภายนอกนั้น ก็เป็นแค่ความเพลิดเพลินระดับหนึ่งเท่านั้น ความสุขจากใจที่สงบมันประณีตกว่า อิ่มกว่า คุณภาพเหนือกว่า พอเจออย่างนี้แล้วความยึดติดอะไรจากภายนอกจนกินไปมันจะไม่มี และรู้สึกมีความรักต่อคนทั้งโลก อยากให้คนทั้งโลกได้พบกับความสุขอย่างนี้บ้าง ความรักในมวลมนุษยชาติจะบังเกิดขึ้น ความรู้สึกเบียดเบียนจะถูกขับหายไปหมด^{๙๙}

^{๙๘} สํารานู สมพงษ์, 'สงฆ์ไทย-ลาว'หนุนรักษาศีล๕ สร้างสันติภาพประชาคมอาเซียน-โลก, **คมชัดลึก**, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20140803/189442.html>. [๓ ก.พ.๒๕๕๗].

^{๙๙} พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, สันติภาพโลกคืออะไรทำอะไรจะก่อให้เกิดสันติภาพโลกขึ้นมาได้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dmc.tv/.../สันติภาพโลกเกิดขึ้นได้ตามแนวพุทธ-ข้อคิดรอบตัว.html>. [๓ ก.พ. ๒๕๕๗].

๒.๓ บริบทความเป็นมาและวิถีการอยู่ร่วมกันของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

๒.๓.๑ ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม เป็นชุมชนที่มีชาวปกากะญอ(กระเหรี่ยง) อาศัยอยู่ ซึ่งได้อพยพมาจากอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และได้อพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากจังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เดิมเรียกว่า บ้านห้วยข้าวต้ม ยังไม่ได้เป็นหมู่บ้าน เป็นอาศรมอารามที่ตั้งอยู่กลางป่าขึ้นตรงกับบ้านนาเลียง หมู่ ๑ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน โดยมีหลวงปู่ครูบาวงศ์จำพรรษาอยู่ที่นี่ ก่อนที่ท่านจะได้มาจำพรรษาอยู่ที่นี่ ท่านก็เคยได้เดินทาง จากกรีก รุดงค์ไปตามหมู่บ้านชาวเขาต่างๆ แถว จังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวเขาและเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก ครูบาชัยยะวงศาได้มาจำพรรษาที่วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม เมื่อมีอายุ ๓๓ ปี ระยะเวลาที่มาอยู่บรรดากะเหรี่ยงได้ติดตามท่านมาไม่มากนัก จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีพวกกะเหรี่ยง (ชาวเขาเผ่าปกากะญอ) อยู่ตำบลแม่ตืนใต้ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อพยพมาหลายหมู่บ้าน ทุกคนกินอาหารมังสวิรัติตามหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศา ซึ่งได้ชี้ให้เห็นโทษการกินเนื้อสัตว์ หันมากินข้าวจิ้มพริกกับเกลือและผักต้มแทน แต่เดิมชาวเขาเหล่านี้ไม่เคยเห็นพระสงฆ์ ต่างกลัวกันมากเมื่อเห็นครูบาชัยยะวงศาเดินมาต่างรีบอุ้มลูกจูงหลานหนีเข้าบ้าน พวกผู้ชายที่ใจกล้าก็เข้ามาพูดคุยกับท่าน มาซักถาม บ้างก็เอามือลูบหัวท่านเล่น แล้วเรียกท่านว่า “เสี้ยว” เพราะไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ จึงไม่รู้จักพระสงฆ์

ต่อมาครูบาชัยยะวงศา ได้ใช้กุศโลบายค่อยๆ ตะล่อมสอนชาวเขาเหล่านี้ให้เลิกยึดถือประเพณีบูชาผีसानางไม้ ให้หันมาเลื่อมใสในข้อธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยปูพื้นและวางหลักเกณฑ์ในการยึดถือพระพุทธศาสนาให้ถึงแก่นและกระพี้ ให้เลิกการเบียดเบียนรังแกสัตว์เพียงเพื่อสนองความสุขของตัวเอง ชาวเขาถามครูบาชัยยะวงศาว่า โกงหัวและห่มผ้าเหลืองทำไม ท่านได้เมตตาอธิบายให้ฟังว่า ท่านเป็นพระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติพรหมจรรย์มีศีลสมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องชักฟอกชำระจิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้ใดจึงต้องนุ่งห่มผ้าอ้อมผาดปฏิบัติตัวอยู่ในพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดากำหนดไว้อย่างเคร่งครัด

ชาวเขาได้ฟังคำสั่งสอนของครูบาชัยยะวงศา ต่างพากันนำเอาอาหารที่ประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์มาถวาย ครูบาก็หยิบเฉพาะผักฉั่นโดยไม่หยิบเนื้อสัตว์เลย ชาวเขาสงสัยจึงถาม ท่านครูบาชัยยะวงศาจึงถือโอกาสสั่งสอนให้ชาวเขาสำนึกในกฎแห่งกรรม สำนึกในความมีเมตตาต่อสัตว์โลกว่า “ทุกคนย่อมรักตัวกลัวตาย สัตว์ที่เราล่ามาทำอาหาร ก็มีความกลัวตาย ถ้าเราไม่กินเนื้อสัตว์ ก็จะไม่มีการฆ่า ไม่มีการเบียดเบียนให้เป็นกรรมติดตัวไป ที่เกิดมาเป็นชาวเขาต้องพบกับความลำบากก็เนื่องจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ดังนั้นจงอย่าสร้างกรรมเพิ่ม ด้วยการกินเนื้อเขาอีกเลย ชาวเขาฟังแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า ตั้งใจมั่นเลิกกินเนื้อสัตว์แต่นั้นมา หันมากินอาหารมังสวิรัตแทน โดยหาผัก หาหญ้า หัวเผือก หัวมัน พริกกับเกลือแทนเนื้อสัตว์ จนเป็นที่โจษขานกันทั่วไปถึงความสามารถของครูบาชัยยะวงศาในการขัดเกลาจิตใจชาวเขาเหล่านี้ ซึ่งแต่เดิมชอบประพฤติตัวเกเร ชอบกินเหล้าอาละวาด สร้างปัญหาให้กับประเทศชาติอย่างมาก ดังนั้นนับวันจะมีประชาชนพลเมืองชาวเขาเผ่าต่างๆ ต่างก็ทยอยกันมารักษาศีล ฟังเทศน์ ถวายสังฆทานกับครูบาชัยยะวงศาทุก

วันพระ ตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ส่วนใหญ่ในวันธรรมดาชาวปาเกอะญอจะมานั่งฟังพระสวดมนต์ ทำวัตรเย็น และกราบไหว้บูชาพระธาตุเจดีย์และนั่งภาวนา ก่อนกลับไปทำภารกิจที่บ้าน แม้ว่าชาวเขาเหล่านี้จะฟังเทศน์กันไม่เข้าใจเพราะครูบาใช้ภาษาล้านนา แต่เขาก็ตั้งใจฟังกันเพื่อสร้างบุญสร้างกุศล จะได้ไม่เกิดเป็นชาวเขา

อีกทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการร่วมใจกับครูบาชัยยะวงศาสร้างโรงเรียนให้เด็กเล็กๆ เรียนตามหมู่บ้าน สร้างบ่อน้ำโดยครูบาชัยยะวงศาจะเข้าถ้ำตามสมบัติ เล็งในพื้นที่ที่มีตาน้ำจึงค่อยลงมือขุด โดยท่านจะเป็นผู้นำในการขุดบ่อด้วยมือเปล่าๆ ของท่านเองทุกครั้งเสมอ และสร้างถนนหนทางจากหมู่บ้านเข้าสู่ตัวเมืองและจังหวัด สร้างโรงพยาบาลสำหรับหมู่บ้าน ก่อนที่ชาวเขาจะมาอยู่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม หลวงปู่เคยไปโปรดเมตตาสงเคราะห์เป็นครั้งคราว สาเหตุที่โยกย้ายกันมาเนื่องจากการไปมาติดต่อลำบาก การอพยพมาอยู่ในระยะแรกมีความลำบากมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหินศิลาแลงและแห้งแล้ง

อีกประการหนึ่ง ชาวปาเกอะญอส่วนใหญ่เคยสูบฝิ่น กินเนื้อสัตว์มาก่อน ผู้ที่จะมาอยู่ หลวงปู่ท่านให้ตั้งสัจย์ว่าต้องเลิกสูบฝิ่น เลิกกินเนื้อสัตว์ทุกคน เพราะสถานที่แห่งนี้ตามตำนานในอดีต พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาโปรด พระพุทธองค์ไม่ทรงเสวยเนื้อสัตว์ และทรงโปรดประทับรอยพระพุทธรูปไว้ด้วย จึงถือเป็นประเพณีปฏิบัติตั้งแต่นั้นสืบมา ชาวปาเกอะญอชุมชนพระบาทห้วยต้มจึงถือศีลกินเจ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์กันทั้งหมู่บ้าน ผู้ที่ไม่เชื่อฟังมักอยู่อย่างไม่เป็นสุขมีเรื่องทุกข์ร้อนใจและเจ็บป่วยอยู่เสมอ ดังนั้น สถานที่บางแห่งเช่น บริเวณวัดพระพุทธรูปบาทห้วยต้ม หรือองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย นักท่องเที่ยวที่เข้าไปจะต้องปฏิบัติตามประเพณีของชนเผ่าปาเกอะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม คือ งดการนำอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์และสุรา เครื่องดื่มของมึนเมาเข้าไปในบริเวณวัด และเขตปริณิณทลขององค์พระธาตุ

ในเวลาต่อมา ก็ได้มีชาวเขาเผ่าปาเกอะญอ จากตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ได้พากันอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ใกล้ถ้ำอารามห้วยต้ม เป็นการที่อพยพมาในครั้งที่ทุกคนมีความตั้งใจอยากจะทำบุญถือศีลปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ หลังจากนั้นเป็นต้นมา ก็ได้มีชาวเขาอพยพเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ ส่วนมากมาจาก จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี ๒๕๑๘ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการตามพระราชบัญญัติปี ๒๕๕๗ โดยมี นายป้อวา ผ่องพรรณเจริญ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านปีนั้น และได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ได้รับพระราชทานแหวนทองคำ ปี ๒๕๒๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขาทรงมีพระราชดำริว่า “หมู่บ้านแห่งนี้ประสบปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน มีข้าวไม่พอบริโภคทุกปี ชาวบ้านเป็นโรคขาดอาหารโดยเฉพาะเด็กเล็กและชาวเขาเผ่าปาเกอะญอได้อพยพมาอยู่ร่วมกันเช่นนี้ เป็นผลดีในการลดการหักล้างทำลายป่า ลดพื้นที่ปลูกฝิ่นทางอ้อมจะได้ไม่ไปรับจ้างปลูกฝิ่น ให้ชาวเขาอื่นอีกด้วย” ทรงโปรดเกล้าให้รับชุมชนพระบาทห้วยต้มอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ปัจจุบันชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบอกต่อๆ กัน แหล่งที่มาของชาวเขาอพยพ จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่และ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เป็นชาวเขาเผ่าปกาเกอญอ อยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่มี ๑๐ หมู่บ้าน คือ

๑. บ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘
๒. บ้านหนองปู หมู่ที่ ๙
๓. บ้านหนองบอน หมู่ที่ ๑๑
๔. บ้านเด่นยางมูล หมู่ที่ ๑๒
๕. บ้านหนองนา หมู่ที่ ๑๓
๖. บ้านเด่นทรายมูล หมู่ที่ ๑๔
๗. บ้านหนองเกียง หมู่ที่ ๑๘
๘. บ้านศรีเวียงชัย หมู่ที่ ๒๑
๙. บ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒
๑๐. บ้านพระบาทพัฒนา หมู่ที่ ๒๓^{๑๐๐}

๒.๔.๒ กลุ่มประชากร อาชีพ และ วิถีชีวิตของประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวปกาเกอญอ มีความเป็นอยู่ที่สงบเรียบง่าย ใช้ชีวิตแบบพอเพียง นับถือศาสนาพุทธ มีความเคร่งครัดในพระพุทธศาสนา รับประทานอาหารมังสวิรัต มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น การแต่งกายด้วยชุดผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์มีลวดลายสวยงาม ชาวบ้านพระบาทห้วยต้มเคารพนับถือ ครูบาชัยวงศาพัฒนา(ครูบาวงศ์) ซึ่งแม้ว่าครูบาวงศ์จะมรณภาพไปแล้ว แต่ทุกวันนี้ชาวบ้านทุกคนก็ยังนับถือและยึดถือปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ที่ท่านสั่งสอนไว้ จึงทำให้ที่นี่ยังคงเป็นชุมชนแห่งพระพุทธศาสนาที่มีความงดงามของวิถีชีวิตชาวปกาเกอญอ ที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก ประกอบกับอาชีพที่นี่คือเกษตรกรรมถึงแม้พื้นที่จะแห้งแล้งขาดน้ำไปบ้าง แต่ชาวบ้านก็ยังยึดวิถีเดิมๆ อยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ในหมู่บ้านใช้วิธีการแลกพืช ผัก ผลไม้แบบแบ่งปันกันไม่มีการซื้อขาย ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้มมีชาวปกาเกอญออยู่ ๒ เผ่า คือ “ปกาเกอญอโป” ที่ย้ายมาจากแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และ “ปกาเกอญอสะกอ” ที่ย้ายมาจากตาก แต่อยู่ที่ชุมชนนี้จะมีปกาเกอญอไปมากกว่า

ชาวปกาเกอญอที่นี่มีวัฒนธรรมที่โดดเด่น อย่างเช่น การแต่งกายจะมีชุดพื้นบ้านปกาเกอญอ เป็นชุดผ้าทอที่ทอด้วยกี่เอว และทอเป็นชุดยาวมีลวดลายที่สวยงามตามความถนัด แล้วตกแต่งด้วยพู่ให้ความสวยงามมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าเป็นชุดสำหรับคนที่แต่งงานแล้วก็จะใส่ชุดแบบเป็นเสื้อครึ่งท่อนแล้วมีผ้าถุง ถ้าเป็นเด็กผู้ชายจะใส่กางเกงและใส่เสื้อสีแดงครึ่งท่อน และที่จะขาดไม่ได้คือ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวปกาเกอญอ ดังเช่น ศูนย์วิจัยหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นศูนย์รวมสินค้าของคนในชุมชน มีการสาธิตการทอผ้า เครื่องจักรสาน ผ้าทอมือ และเครื่องเงิน

^{๑๐๐} องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ประวัติความเป็นมาชุมชนพระบาทห้วยต้ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://22www.nasailocal.go.th/oldweb/index.php/a/s.html>. [๒ ธ.ค.๒๕๕๙].

จำหน่าย มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม และไปดูความเป็นอยู่ของชาวปกากะญอที่บ้านโบราณกะเหรี่ยงน้ำบ่อน้อย

๒.๔.๓ กิจกรรมและ โครงการของชุมชน

กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนพระบาทห้วยต้มที่กระทำกันมาอย่างช้านานมากกว่า ๔๐ ปี ก็คือการเข้าวัดสวดมนต์ โดยเฉพาะวันพระจะมีการเข้าวัดรักษาศีล ซึ่งจากหมู่บ้านทั้งหมด ๒๓ หมู่บ้าน มีการปฏิบัติอย่างจริงจังถึง ๑๐ หมู่บ้านซึ่งทั้งหมดเป็นชาวปกากะญอทั้งสิ้น "คนที่นี่ทั้งชุมชนส่วนใหญ่จะกินมังสวิรัตินัน เพราะเราหลวงปู่บอกว่าถ้าเราเบียดเบียนสัตว์อีก สัตว์ก็จะมาเบียดเบียนเราอีก โรคภัยไข้เจ็บก็จะตามมาอีก ถ้าเรากินมังสวิรัตินันเราก็ไม่ได้เบียดเบียนใครก็เลยกินกันมาจนถึงทุกวันนี้ และประเพณีของทางหมู่บ้านก็มีหลายประเพณี แต่ประเพณีที่เด่นคือการเปลี่ยนผ้าครุฑา เป็นงานใหญ่ทำที่วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม แล้วก็พิธีทรงน้ำรอยพระพุทธรบาทที่วัดพระพุทธรบาทห้วยต้มทำในช่วงวันสงกรานต์" หากได้เข้ามายังพระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัยจะเห็นถึงความยิ่งใหญ่และความศรัทธาของชาวปกากะญอที่มีต่อพระพุทธรศาสนาเป็นอย่างมาก พวกเขาจะถอดรองเท้าตั้งแต่หน้าประตูวัดแล้วเดินเท้าเปล่ามาถึงยังองค์เจดีย์ที่อยู่ด้านใน เพราะชาวปกากะญอมีความเชื่อว่าการที่เดินติดเอาทราย เอาอะไรจากวัดออกไปเป็นสิ่งที่ไม่ดี เป็นบาป และพวกเขาจะมาทำบุญกันทุกวันพระ ตอนเช้ามีการใส่บาตร ตอนเย็นสวดมนต์ภาวนาและเวียนเทียน ถ้าเป็นวันธรรมดาตอนเช้าก็จะใส่บาตรและตอนเย็นก็สวดมนต์ภาวนา แต่ไม่มีการเวียนเทียน และนอกจากที่เจดีย์แล้วที่วัดก็ยังมี การใส่บาตรเวียนเทียน แล้วแต่ว่าใครใกล้ที่ไหนก็ไปที่นั่น ภายในเจดีย์นอกจากจะบรรจุเขาและมูลของพระโค ยังบรรจุพระพุทธรูปที่มีขนาดหน้าตักกว้าง ๙ นิ้ว จำนวน ๘๔,๐๐๐ องค์เท่ากับจำนวนพระธรรมชั้น และรอบในกำแพงบรรจุพระพุทธรูปประจำวันเกิดของแต่ละวัน รอบนอกกำแพงมีรูปปั้นเกจิอาจารย์ทั่วทุกสารทิศ และมีดอกบัว ๑๖ ดอกที่แต่ละดอกบรรจุพระพุทธรูปจำนวน ๘๔ องค์ ส่วนด้านนอกมีระฆังให้ตีซึ่งมีความเชื่อว่าจะไปตีแล้วมีเสียงไปถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ถ้าเกิดมาชาติหนึ่ง ภาพใดก็จะมีเสียงที่ไพเราะน่าหลงใหล

สำหรับสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญอีกแห่งหนึ่งของชุมชนพระพุทธรบาทห้วยต้มก็คือ “วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม” วัดที่ใหญ่ที่สุดของอ.ลี้ และเป็นวัดประจำชุมชนของชาวปกากะญอ ภายในวัดมีอาณาบริเวณที่กว้างขวาง ภายในวัดมีศาสนสถานที่น่าสนใจมากมาย ไม่ว่าจะเป็นมณฑปพระเจ้าแก้วตื้อ ที่หลวงปู่ครูบาวงศ์สร้างถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีลักษณะเป็นโดมมีหลังคา ภายในปิดกระจกเงารอบ ประดิษฐานพระพุทธรูปทองเหลืองปางมารวิชัยจำลองมาจากเจ้าแก้วตื้อวัดสวนดอก จ.เชียงใหม่^{๑๐๑}

๒.๔.๔ แนวคิดและอุดมการณ์ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เป็นชุมชนต้นแบบของการนำศีล ๕ มาปฏิบัติมานานกว่า ๔๐ ปี โดยการนำของ พระพระครูบาชัยวงศา เป็นชุมชนของชาวไทยกระเหรี่ยง ที่ติดตามท่านครูบาชัยวงศา มาจากที่ต่างๆ และมารวมตัวกันโดยการจัดสรรที่ทำกินให้เพื่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ

^{๑๐๑} MGR Online, “ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม” มากหลายวัฒนธรรม ผูกพันพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9540000122250>. [๑ ธ.ค.๒๕๕๕].

เกษตรกรรม การอยู่อย่างพึ่งพาอาศัยกันและสามัคคีกันไม่บาดหมางกันจึงเป็นที่มาของสังคมสันติสุข มาอย่างยาวนาน ไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ไม่รับประทานเนื้อสัตว์กินมังสวิรัต

ผลที่ปรากฏต่อสังคมในการเป็นหมู่บ้านศีล ๕ ต้นแบบ

หมู่บ้านใน ต.นาทราย จ.ลำพูน จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน รวมกว่า ๑๐,๐๐๐ หลังคาเรือน มีการรักษาศีล ๕ ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ไม่นำสัตว์มาเลี้ยงในหมู่บ้าน ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด ประกอบสมาธิทำสมาธิและทำสวนทำไร่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นที่น่าประหลาดใจว่า ยังมีหมู่บ้านเช่นนี้หลงเหลืออยู่ในประเทศไทย เพราะสังคมไทยมีการพัฒนาไปมาก โดยเฉพาะเรื่องของวัตถุ พระธรรมคุณาภรณ์ กล่าวต่อว่า ชาวบ้านทุกคนจะยึดหลักศีล ๕ ในการดำรงชีวิต โดยทุกวันพระจะหยุดทำงาน แล้วพากันไปวัดปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิ ที่วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ยังมีการจัดรายการท่องเที่ยวทางธรรม โดยมีกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานราชการ จนเกิดผลเป็นรูปธรรม พระธรรมคุณาภรณ์ กล่าวด้วยว่า จากการสอบถามข้อมูลจากนายอุดม จันตาใหม่ นายอำเภอเถลี พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกากะญอ ในจังหวัดตาก และมาอยู่ที่นี่เมื่อประมาณ ๒๐ ปีมาแล้ว โดยติดตามมากับครูบาชัยวงศาพัฒนา อดีตเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ซึ่งครูบาชัยวงศาพัฒนาได้ชวนให้มาอยู่พร้อมกับมอบที่ดินให้ทำกินครอบครัวละ ๑ ไร่ โดยมีข้อแม้ว่า จะต้องรักษาศีล ๕ ไม่กินเนื้อสัตว์ ซึ่งตอนแรกมีอยู่ไม่กี่ครัวเรือน จนมาถึงปัจจุบันมีมากถึง ๑๐,๐๐๐ ครัวเรือน พระครูอุปลักษณ์สังขกิจ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ในฐานะเจ้าคณะตำบลนาทราย กล่าวว่า ชาวบ้านในพื้นที่ จะใช้ชื่อรวมกันว่า หมู่บ้านพระพุทธบาทห้วยต้ม ซึ่งมีความศรัทธาในครูบาชัยวงศาพัฒนาและยึดถือแนวทางในการปฏิบัติศีล ๕ กินอาหารมังสวิรัตตามครูบาชัยวงศาพัฒนาตั้งแต่ครูบาชัยวงศาพัฒนายังไม่มรณภาพ และแม้ว่าครูบาชัยวงศาพัฒนาจะมรณภาพไปนานแล้ว ชาวบ้านกลุ่มดังกล่าวก็ยังยึดถือแนวปฏิบัตินี้อยู่ โดยจะมีการว่ากล่าวตักเตือนกันอยู่ตลอด และในหมู่บ้านจะไม่มีเนื้อสัตว์ไว้กินเนื้อ เช่น หมู เป็ด ไก่ ซึ่งแต่ละวัน ผู้ใหญ่บ้านทั้ง ๑๐ หมู่บ้านจะออกตรวจพื้นที่ในหมู่บ้านทุกวัน^{๑๐๒}

พระพรหมเสนาบดี เจ้าคณะภาค ๗ วัดปทุมคงคา เป็นผู้แทนสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานโล่ห์หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้แก่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รักษาศีล ๕ ครบ ๑๐๐ % และมอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม โดยมีพระราชปัญญาโมลี เจ้าคณะจังหวัดลำพูน นายณรงค์ อ่อนสอาด ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ผู้บังคับการตำรวจจังหวัดลำพูน ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หัวหน้าส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ ร่วมพิธีมอบ ณ วัดพระพุทธบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูนสำหรับชุมชนพระบาทห้วยต้ม จำนวน ๑๐ หมู่บ้านที่ได้รับโล่ห์หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ส่วนใหญ่เป็นชาวปกากะญอที่อพยพมาจากมาจาก ตาก เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน มาอาศัยอยู่ โดยติดตามมากับครูบาชัยวงศาพัฒนา อดีตเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม ซึ่งครูบาชัยวงศาพัฒนา ได้มอบที่ดินให้ทำกินครอบครัวละ ๑ ไร่ โดยมีข้อแม้ว่า จะต้องรักษาศีล ๕ ไม่กินเนื้อสัตว์

^{๑๐๒} Thearokaya, ที่ ๑๐ หมู่บ้าน ถือศีลกินมังสวิรัต ยึดเศรษฐกิจพอเพียงปลอดยาเสพติด-โจร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://flagship.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2223. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพสิ่งเสพติดทุกชนิด ซึ่งในตอนแรกมีอยู่ไม่กี่ครัวเรือน แต่มาจนถึงปัจจุบันมีมากกว่า ๑๐,๐๐๐ ครัวเรือน^{๑๐๓}

กล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดสันติและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งศีล ๕ เป็นหนทางแห่งสันติภาพและสอดคล้องกับแนวคิดบางแง่มุมของศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ และนับว่าศีล ๕ เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสันติภาพภายในพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพภายนอก สำหรับชุมชนพระบาทห้วยต้มนับว่าเป็นชุมชนต้นแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยการรักษาศีล ๕ ของชุมชน ซึ่งไม่ใช่สันติภาพในเชิงความคิดหรือเชิงคัมภีร์ แต่เป็นชีวิตตัวอย่างที่ควรค่าอย่างยิ่งในการไปศึกษาถอดบทเรียนเพื่อนำเสนอแนวทางให้กับสังคมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยมีศีล ๕ เป็นรากฐานในการขับเคลื่อนชุมชน แต่อย่างไรเพื่อให้ประเด็นศึกษาไม่ซับซ้อนกับผู้ที่เคยศึกษาในอดีตแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(๑) พระมหาวรณนที ฐิตานนโท (นวลคำ) ได้กล่าวถึงสันติภาพในสังคมไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพในสังคม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ ไว้ว่า : ศีลห้าไม่ใช่กฎหมาย แต่เป็นหลักของการฝึกฝนตนเองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติปฏิบัติชอบตามธรรมะอันเป็นรากฐานของสังคมการดำเนินชีวิตในสังคมต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกรวมทั้งมนุษย์ด้วย ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีความสำนึกตน ต้องควบคุมตนเอง ปรับตน ไม่นิยมความรุนแรง และต้องมีความปรารถนาดีต่อกัน^{๑๐๔}

(๒) พระมหาชัยณรงค์ วรณชโย (เทศสาย) กล่าวถึงเรื่องศีลไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง ศีล ๕ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท: ซึ่งมีประเด็นหลัก กล่าวคือ ศีล ที่เป็นเครื่องรองรับกุศลธรรมทั้งหลาย และ ศีล ที่นำความสงบสุขมาให้ในชีวิตประจำวัน ผู้มีศีล ก็เป็นเหตุให้มีการสำรวมกาย วาจาใจ อันจะเป็นฐานรองรับคุณงามความดีที่สูงต่อไป เพราะฉะนั้นเป็นเหตุ ความสุขในชีวิตประจำวัน ก็เป็นสิ่งที่ผู้ดำรงมั่นในศีลทั้งหลายจะพึงได้ทีเดียว ผู้ไม่มีศีลก็เกิดความเศร้าหมองเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับผู้มีศีล^{๑๐๕}

(๓) พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี) กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่องศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม: หลักศีล ๕ เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจการต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงจุดมุ่งหมายที่พึงปรารถนาโดยลำดับ ทำให้

^{๑๐๓} สรรวุฒิ ปิ่นทอง, ลำพูน มอบโล่หมู่บ้านรักษาศีล ๕ แห่งแรก, สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : thearakaya.co.th/web/?p=3027.

^{๑๐๔} พระมหาวรณนที ฐิตานนโท (นวลคำ), “ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพในสังคม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๔๕, บทคัดย่อ.

^{๑๐๕} พระมหาชัยณรงค์ วรณชโย (เทศสาย), “การศึกษาเรื่องศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

สมาชิกของสังคมอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข ช่วยฝึกหัดขัดเกลาตนเอง ทำให้กิเลสเบาบาง ด้วยการควบคุมยับยั้งปรับความสำรวมปรับการแสดงออกทางกาย วาจา ให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่อย่างสันติสุข โดยมีเจตนาไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ประพฤตินอกรีตโดยประมาท^{๑๐๖}

(๔) **ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์:** กล่าวไว้ใน ดุษฎีนิพนธ์, เรื่อง กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำว่า ศีล ๕ มีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม เป็นพื้นฐานการพัฒนาตนเองให้พบกับความสุขสงบเย็น เข้าถึงการดับทุกข์ และเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความสามัคคี ในหมู่ชน เกิดความรักใคร่ปรองดอง อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้นำพึงกระทำตนให้เป็นแบบอย่างให้กับสังคม โดยมีหลักธรรมที่เกื้อหนุนการรักษาศีล ๕ เช่น สัมมาทิฎฐิ (ความเห็นถูก) เป็นต้น การจูงใจให้รักษาศีล ๕ ควรเกิดจากความปรารถนาที่จะทำตนเองให้มีความสุข ทำให้มีความสุขเพียงพอไปถึงจุดหมายของชีวิต เป็นแรงจูงใจภายในที่เป็นด้านบวก และเป็นแรงจูงใจตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงนำมาใช้สร้างแรงจูงใจให้รักษาศีล ๕ เพื่อจุดหมาย คือ การเดินสู่เส้นทางแห่งการหลุดพ้นตามหลักมรรคมงคล ๘ ทำให้รู้จักทางเดินชีวิตในทางที่ตรง^{๑๐๗}

(๕) **พระสมุห์วารินทร์ ญาณวิชิโย (แช่จิว)** กล่าวถึง อุปสรรคของการรักษาศีลของชุมชนไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของประชาชนในชุมชนวัดบ้านหลวงอำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ไว้ว่า: ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ สถานบันเทิงเกิดขึ้นมากมายทำให้ประชาชนกลุ่มเด็กวัยรุ่นต้องโกหกผู้ปกครองเพื่อออกไปเที่ยว มีการดื่มสุรารอยู่ในสังคมไทยเป็นอย่างมากเนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ถึงอันตรายอย่างชัดเจน ข่าวสารที่เกี่ยวกับการกินสัตว์บางชนิดเพื่อรักษาโรค ทำให้เกิดการฆ่าสัตว์มากขึ้น ละครทิวทำให้เกิดการประพฤตินอกในกามเพราะประชาชนกระทำตามแบบอย่างอันเป็นการผิดศีลธรรมอันดี และข่าวสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีทำให้เกิดค่านิยมที่รุนแรงทำให้ประชาชนเกิดความอยากได้ จึงลักทรัพย์ผู้อื่น และได้มีข้อเสนอแนะมาใช้ในการจะปฏิบัติเพื่อรักษาศีล ๕ ไว้ย่างน่าฟังเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ ผู้ปกครองควรดูแลบุตรของตนให้ดี และควรอบรมสั่งสอน และใส่ใจในการดำเนินชีวิตให้มาก ควรมีเวลาในการขายสุรา เพื่อลดปัญหาการดื่มสุราไม่เป็นเวลาทำให้เกิดปัญหาของสังคมได้ ควรให้ความรู้ในการรักษาโรคด้วยยารักษา ไม่ใช่การกินสัตว์เพื่อรักษาโรคอันเป็นวิธีที่ผิด และควรให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีอย่างชัดเจนว่าใช้เพื่อประโยชน์อะไร ไม่ใช่ปล่อยให้เทคโนโลยีเป็นค่านิยมในสังคมโดยคนใช้ไม่ได้ซื้อเพื่อประโยชน์แต่ซื้อไว้เพื่อโชว์^{๑๐๘}

^{๑๐๖} พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี), “ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการควบคุมทางสังคม”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

^{๑๐๗} ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, “กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๑๐๘} พระสมุห์วารินทร์ ญาณวิชิโย (แช่จิว), “พฤติกรรม การรักษาเบญจศีลของประชาชนในชุมชนวัดบ้านหลวง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

(๖) **พรอุษา ประสงค์วรรณะ** กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครไว้ว่า: ทุกคนมีศาสนาแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็มีหลักการเดียวกัน คือทุกศาสนาสอนให้ตนเป็นคนดี มีน้ำใจ มีเมตตาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่วิวาทบาดหมางกัน ประกอบอาชีพสุจริตเพื่อสร้างตน สร้างสังคม และประเทศชาติให้มั่นคง ทุกคนมีความจงรักภักดีในพระมหากษัตริย์ แม้จะเป็นชาวพุทธแต่ก็ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในทุกศาสนา การรักษาน้ำใจย่อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างแท้จริง^{๑๐๙}

(๗) **ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล**: กล่าวถึงสันติภาพไว้ในงานวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากมุมมองพระพุทธรศาสนา ว่าการสร้างสันติภาพไม่ใช่การใช้ความรุนแรงแต่เป็นการให้ผู้อื่นมีความสุข และ สังคมที่มีการเคารพระเบียบกติกาก่อสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซาตรงกับบทเรียนที่เราศึกษาคือการที่ในพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าการรักษาศีล ๕ จะไปเป็นพรหม และ แม่ชีเทเรซา นำหลักพรหมวิหาร ๔ ไปใช้ในการทำงานคือการสงเคราะห์เสียสละความสุขส่วนตัว การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัวปรารถนาดีอยากให้บุคคลอื่นมีความสุข มียินดีเมื่อบุคคลที่ได้รับการช่วยเหลือมีความสุข^{๑๑๐}

(๘) **พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม)**: ได้ศึกษาคุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย พบว่าศีลในพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ความประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกันโดยตลอด ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ความประพฤติทั้งภายนอกกายและวาจาอย่าเริ่มที่จิตใจก่อน เจตนาในใจจึงเป็นตัวนำปรุงแต่งชักนำคุณภาพของจิตใจเป็นตัวนำ ชักจูงจิตใจให้เป็นไปต่างๆ นั่นคือ เมื่อเจตนาเกิดขึ้นแต่ละครั้งก็หมายถึงว่ากรรมเกิดขึ้นตามจำนวนของเจตนา นั้น ศีลตามความหมายในพระพุทธศาสนา คือเจตนางดเว้นความชั่วต่างๆ ถือได้ว่าเจตนาเป็นศีล^{๑๑๑}

(๙) **โสวิทย์ บำรุงภักดิ์**: ได้กล่าวว่า เป้าหมายในการปฏิบัติตามศีล แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ส่วนที่เป็นเป้าหมายหลัก เพื่อเป็นบาทฐานของก่อให้เกิดปัญญาและนำไปสู่ความหลุดพ้น ส่วนเป้าหมายรองเป็นขั้นของศีลโดยเฉพาะคือการขัดเกลาตนเอง ให้คนแต่ละคนในครอบครัว ชุมชน และสังคมมีความสุขตามอัตภาพของตน กล่าวคือ ศีล ๕ ช่วยฝึกให้มีความสุขประพฤติและความเป็นอยู่อย่างระเบียบแบบแผน หรือการบังคับบัญชาตนเองให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ตลอดทั้งการใช้ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เป็นเครื่องจัดระเบียบความประพฤติความเป็นอยู่ของแต่ละคน นอกจากนี้ศีล ๕ ยัง

^{๑๐๙} พรอุษา ประสงค์วรรณะ, “การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

^{๑๑๐} ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล, “แนวทางการสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากมุมมองพระพุทธรศาสนา”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

^{๑๑๑} พระอุบล กตปุญโญ (แก้ววงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), บทคัดย่อ.

เป็นไปเพื่อส่งเสริมสนับสนุนสังคมให้มีความสุข เพราะสังคมเป็นที่อยู่ของคนหมู่มาก เมื่อคนหมู่มากมีศีล เป็นหลักสำหรับดำเนินชีวิตแล้ว ก็จะเป็นสังคมที่มีความสุขความเจริญตลอดไป^{๑๑๒}

(๙) พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ: ได้กล่าวถึงทัศนะเรื่องศีล ๕ ในข้อการฆ่าสัตว์ ของคนไทย พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินชีวิตในปัจจุบันโดยไม่ต้องฆ่าสัตว์ชนิดใดเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เห็นว่าการฆ่าสัตว์ไม่ใช่สิ่งที่ผิดธรรมชาติ และยังพบว่ามีทั้งกลุ่มที่เห็นว่าการไม่ฆ่าสัตว์มีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ สำหรับประโยชน์จากการไม่ฆ่าสัตว์คือ ประโยชน์ด้านจิตใจและประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๑๓}

(๑๐) พระมหาอิสระ สันเปี้ย: กล่าวถึง ปัญหาทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์ คือการควบคุมตนเองในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อหลักศีลธรรมหรือจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐานตลอดชีวิตเป็นเรื่องยากมากเพราะเมื่อเผชิญสถานการณ์บางอย่างที่เป็นเหตุจูงใจให้กระทำทินนาทานแม้ว่าบางครั้งรู้ว่าผิดศีลธรรมและผิดกฎหมายก็ตามแต่ก็ยังตัดสินใจเลือกทำผิดเพราะไม่สามารถเอาชนะใจตนเองได้^{๑๑๔}

(๑๑) พระมหาปัญญา ขยปญโญ (ดาบพลหาร): ได้กล่าวถึง กาเมสุมิจฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของกามและพฤติกรรมการเสพกามของแต่ละบุคคลที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจวัตถุนิยมเชิงบริโภคนิยม และการให้ความสำคัญต่อความสุขทางกายเป็นเรื่องสำคัญมีค่าสูงสุดในชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งนับวันจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นโดยลำดับ แต่ทัศนะต่อการดำเนินชีวิตแบบเจตุนิยมที่ถือความสุขที่แท้จริงอยู่ที่จิตเจ้านั้นกับมีปริมาณลดลงโดยลำดับ หลักความจริงทางศีลธรรมถูกเมินเฉยจากระดับบุคคลจนถึงระดับสังคม อันเป็นปัญหาสาเหตุสืบเนื่องกันกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ปัญหายาวไกลให้หายขาดได้^{๑๑๕}

(๑๒) พระสมพงษ์ ดิกขธมโม: ได้กล่าวถึง ทัศนะเรื่องมุสาวาทของคนส่วนมากมักเข้าใจว่า หากว่าพูดความจริงจะทำให้สูญเสียประโยชน์ แต่การพูดเท็จจะช่วยให้รักษามูลประโยชน์ไว้ได้ คนส่วนใหญ่จึงมักเลือกที่จะพูดเท็จมากกว่าความจริง และแพร่หลายในทุกสาขาอาชีพ และหากพิจารณาตามแนวพุทธปรัชญา ศีลข้อมุสาวาทเป็นสิ่งที่ไม่ควรละเมิดเป็นอย่างยิ่งมีความผิดทุกกรณี

^{๑๑๒} โสวิทย์ บำรุงศักดิ์, “ศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในพระไตรปิฎก”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ

^{๑๑๓} พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณี การฆ่าสัตว์”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^{๑๑๔} พระมหาอิสระ สันเปี้ย, “การวิเคราะห์ปัญหาทินนาทานตามพุทธจริยศาสตร์ เกรวาทในบริบทสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕) บทคัดย่อ.

^{๑๑๕} พระมหาปัญญา ขยปญโญ (ดาบพลหาร), “กาเมสุมิจฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๗.

โทษมากเช่นเดียวกับศีลข้ออื่น ควรที่จะพูดแต่ความจริงที่เป็นประโยชน์และถูกกาลเทศะในจังหวะที่เหมาะสมเท่านั้น^{๑๑๖}

(๑๓) พระมหาสารวย ญาณสวโร (พินดอน): ได้กล่าวถึง ผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทยโดยรวม คือ ผลกระทบด้านสังคมการล่วงละเมิดศีล ๕ เป็นเรื่องที่ชาวโลกติเตียน (โลกวิษชะ) นำความอับอายเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูล เหตุเพราะคนที่เสพสุราเมรัย และของมีนเมาจะกระทำทุกอย่างได้โดยมีรู้ตัว อาจเมาแล้วฆ่าสัตว์เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เมาแล้วพูดปดหลอกลวงโกหกทำผิดเพราะหมดความละอายเกรงกลัวต่อการทำชั่วทั้งปวง, ส่วนผลกระทบต่อตนเองนั้นเป็นโทษทางธรรมที่ให้ผลในชาตินี้ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอย ทำให้ผู้อื่นขาดความเคารพยำเกรงไม่น่าเชื่อถือและสุดท้ายอาจปัญญาเสื่อมถอยกลายเป็นคนบ้า^{๑๑๗}

^{๑๑๖} พระสมพงษ์ ดิग्ฆมโม, “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

^{๑๑๗} พระมหาสารวย ญาณสวโร, “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ที่มุ่งจะวิเคราะห์ผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอ

๓.๒ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

การวิจัยครั้งนี้ประชากรมี ๓ กลุ่ม ๑) ผู้นำศาสนา ๒) กลุ่มผู้นำชุมชน ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ๓) นักเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนพระบาทห้วยต้ม โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กำหนดคุณสมบัติและรายนามของผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

๑. ผู้นำทางศาสนา ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ไว้ดังนี้

๑. เป็นพระในวัดพระบาทห้วยต้ม จำนวน ๑ ท่าน

รายนามของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) พระครูอุปถัมภ์สังฆกิจ เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม

๒. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ไว้ดังนี้

๑. เป็นผู้นำชุมชนระดับผู้ใหญ่บ้าน และ ผู้นำท้องถื่น จำนวน ๓ คน

๒. มีส่วนในการดูแลและแก้ไขปัญหาของชุมชน

รายนามของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) คุณ พันทอง ดอนนาทราย รองประธานสภาองค์การบริหารส่วน
ท้องถื่นตำบลนาทราย

(๒) คุณ อรุณี ก่อเกิดตระกูล ผู้นำสตรีหมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย

(๓) คุณ สุพจน์ เมธีล้ำเลิศ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทราย

๓. กลุ่มนักเรียนและอาจารย์

เป็นผู้ที่สอนและเรียนรู้ในสังคมของชุมชนพระบาทห้วยต้มซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงมีประสบการณ์จริงและร่วมปฏิบัติกิจกรรมร่วมในชุมชนมานานกว่า ๑๐ ปี

รายนามของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) คุณ ทรงธรรม	ชัยศิริ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพระบาทห้วยต้ม
(๒) คุณ ปิยะวัฒน์	แสงดวงเดือน	นักเรียน / มัคคุเทศน์
(๓) คุณ ปวีณอร	ธารสุขสินธุ์	นักเรียน / มัคคุเทศน์

รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๗ คน (หนังสือสัมภาษณ์ให้นิสิตเก็บข้อมูลการวิจัยอยู่ในภาคผนวก ข) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ซึ่งจัดอยู่ในส่วนของการสังเกตการณ์ประกอบกันไปด้วย

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจัดประเด็นคำถามเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การตรวจสอบเครื่องมือ ใช้กระบวนการ Index of Objective Congruence (IOC) ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ๔ คน โดยเครื่องมือที่จะนำไปใช้ต้องได้รับการให้นำน้ำหนักความน่าเชื่อถือจากคณะกรรมการร้อยละ ๖๐ ขึ้นไป (รายนามผู้ตรวจแบบสัมภาษณ์อยู่ในภาคผนวก ก)

ประเด็นคำถามสำหรับ

๑. มุมมองที่คนเกี่ยวข้องกับเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕
๒. ความสำคัญของผู้นำในการเสริมสร้างความสันติสุขตามหลักศีล ๕ และความสำเร็จในการเสริมสร้างชุมชน
๓. หลักศีล ๕ กับการสร้างชุมชนสันติสุข
๔. พฤติกรรมดำเนินชีวิตของประชาชนในการนำศีล ๕ มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต
๕. ปัญหาและอุปสรรคในการนำศีล ๕ มาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
๖. ความเกี่ยวข้องของผู้นำในการสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕

ประเด็นคำถามสำหรับกลุ่มผู้นำ

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕
๒. อุปสรรคและแนวทางการแก้ปัญหาของการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕
๓. หลักการและเป้าหมายในการรักษาศีล ๕ ของชุมชน
๔. หลักประเพณีปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทั้งด้านความประพฤติ , ด้านบริหารจัดการชุมชนตามหลักศีล ๕
๕. ข้อเสนอแนะเพื่อให้ชุมชนอื่นๆ บรรลุเป้าหมายของการสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักศีล ๕

๖. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ระเบียบปฏิบัติในองค์กร (แบบสัมภาษณ์ ในการวิจัย อยู่ในภาคผนวก ค)

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรมพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดเรื่องศีล ๕ , แนวคิดเรื่องสันติภาพและสังคมสันติสุขในชุมชน โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการชุมชนในการสร้างสันติสุข เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักศีล ๕ เพื่อให้ชุมชนอื่นหรือนำไปเป็นแบบอย่างต่อไป

ขั้นที่ ๑ ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท แนวคิดจากแนววิชาการเกี่ยวกับหลักธรรมศีล ๕ ที่ได้นำเสนอรูปแบบของการบริการจัดการงานและการจัดการคนของเอกสารสำรวจรายงานการวิจัย เพื่อเป็นกรอบในการศึกษาแล้วนำมาเปรียบเทียบกับชุมชน ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพุทธศาสนา เพื่อใช้ในการสร้างสังคมหรือชุมชนสันติสุข

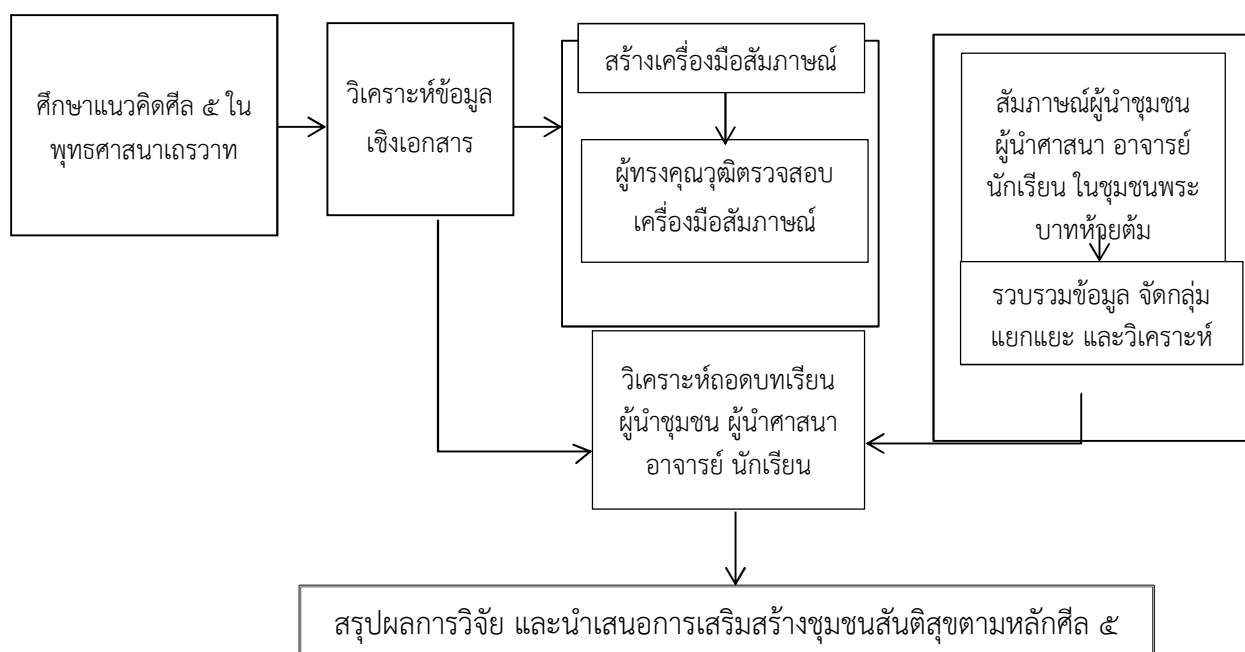
ขั้นที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา อาจารย์ และนักเรียน ในการสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักศีล ๕ เพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลตามหลักวิชาการ เพื่อสรุปแนวคิดรวบยอดทั้งหมดที่เกิดขึ้น เพื่อบูรณาการ แนวคิดเชิงพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการศึกษา วิเคราะห์ ตั้งข้อสังเกต และนำเสนอประเด็นต่างๆ เพื่อให้แนวคิดสันติวิธีเชิงบูรณาการ มีความสมบูรณ์และครอบคลุมในมิติต่างๆ มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ ๓ ผู้วิจัยดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้มีการพิจารณาตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เพื่อจะใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นสามารถใช้ในการสัมภาษณ์ตามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและวัตถุประสงค์การวิจัยได้ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นกับผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ต่อไป

ขั้นที่ ๔ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาจารย์และนักเรียน รวมถึงผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการนำหลักศีล ๕ มาปฏิบัติในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ซึ่งเป็นผู้นำหลักศีล ๕ มาปฏิบัติอย่างแท้จริง ที่เกี่ยวข้องในการนำมาเพื่อเสริมสร้างสันติสุขของชุมชนที่ผู้วิจัยวางเป็นกรอบโดยนำมาเปรียบเทียบกับผลการสัมภาษณ์ที่ได้มาเพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

ขั้นที่ ๕ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา อาจารย์และนักเรียน แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามศีล ๕ เป็นกรอบนำในการสัมภาษณ์ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการมีส่วนร่วมของผู้นำและผู้ได้บังคับบัญชา มาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความและสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อจัดทำและนำเสนอเป็นรายงานวิจัยที่สมบูรณ์ต่อไป

ขั้นที่ ๖ สรุปผลการวิจัย ในเชิงพรรณนาโดยนำเสนอ “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ได้นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุข ตามหลักศีล ๕ เพื่อก่อให้เกิดให้เกิดสันติสุขของชุมชนและสามารถนำไปใช้กับชุมชนอื่นต่อไป

แผนภูมิที่ ๓.๑ แสดงขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

๒. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา(Descriptive and analytic Study) โดยการนำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุปต่อไป

๓. สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

๓.๑ การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้างๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ระหว่างการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทางและขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่

๓.๒ การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้

๓.๓ การจัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล หลังจากการจัดบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา เป็นการสะสางข้อมูลพร้อมกับปูพื้นสำหรับการวิเคราะห์ โดยทำดัชนีข้อมูล ๓ ชนิด คือ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความ และดัชนีเชิงอธิบาย

๓.๔ การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการนำความคิดที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกัน โดยการเขียนประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษาเชื่อมโยงกับดัชนีเหล่านี้ หรือบางครั้งอาจสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นย่อหน้า หรือข้อความยาว ส่วนข้อมูลใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป

๓.๕ การสร้างข้อสรุปและพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำข้อสรุปย่อยๆ เหล่านี้มาเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยทำเป็นระบบ

บทที่ ๕

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น ๓ ส่วนตามวัตถุประสงค์งานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

- ๑) เพื่อศึกษาศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) เพื่อศึกษาสภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน
- ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้มตามหลักศีล ๕

๕.๑ ศีล ๕ ในพุทธศาสนาเถรวาท

ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีความหมายที่ครอบคลุม ความประพฤติที่ดั่งามสะอาด ทั้งกาย และวาจา อันมาจากใจที่ไม่ปรารถนาที่จะเบียดเบียน และศีลเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมมนุษย์มาแต่ครั้งโบราณ มิใช่มีแต่ในยุคสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับศีล ในฐานะเป็นฐานของการพัฒนาฝึกฝนขัดเกลากิเลสและรู้จักควบคุมจัดการกิเลส หรือหักห้ามใจไม่ให้วิ่งไปตามความโลภ โกรธ หลง จนนำมาทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่น กล่าวคือ ศีลเป็นกฎกติกาที่มาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่ปรารถนาจะถูกเบียดเบียน ทั้งนี้หากสังคมมีผู้ไม่ประพฤติในการรักษาศีล ซึ่งเป็นความขัดแย้งและความรุนแรงที่สะท้อนให้เห็นจากเรื่องเล่าในอัครคัมภีร์ แนวทางในการจัดการปัญหา คือ การมีผู้นำที่มีศีลและธรรม ความประพฤติน่าเชื่อถือ เป็นผู้ควบคุมและจัดการไม่ให้ผู้ละเมิดศีลมาทำร้ายเบียดเบียนคนในสังคม กล่าวได้ว่าการที่สังคมสงบเรียบร้อยนั้นได้ด้วยการมีศีล ซึ่งศีลในพระพุทธศาสนามีหลายระดับ แม้ว่าศีล ๕ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาจะแสดงให้เห็นว่าเป็นศีลของคฤหัสถ์ แต่ในขณะเดียวกันศีล ๕ เป็นบาทฐานสำคัญสังเกตได้จาก ๔ ใน ๕ ข้อของศีล ๕ นั้นได้บัญญัติไว้ในพระวินัย ผู้วิจัยมองว่าอาจเป็นเพราะศีล ๕ นี้เป็นเรื่องที่เป็นสากลที่แสดงให้เห็นความเป็นมนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นตรงที่ ธรรมตามมนุษย์จะไม่ทำร้ายกันเยี่ยงสัตว์ แต่เป็นเพราะอำนาจกิเลสตัณหาไป ทำให้มนุษย์ละเมิดศีล ดังนั้นสำหรับผู้พิจารณาตนเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องรักษาศีลที่เป็นพื้นฐานให้เคร่งครัดยิ่งขึ้น นอกจากนี้จากการศึกษาพระสูตร ทั้งอัครคัมภีร์และจักรวรรดิสูตร ผู้วิจัยพบว่า สังคมในอดีตผู้นำมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการเป็นแบบของผู้มีศีล ๕ และนำศีล ๕ มาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการหรือปกครองสังคม จึงต้องมีการกำหนดโทษโดยมีผู้นำเป็นผู้ควบคุมให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย

อย่างไรก็ตาม ศีล ๕ ในพระพุทธศาสนามีใช้เป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการขัดเกลากิเลสให้เบาบางลง โดยศีลที่ละเอียดยิ่งขึ้น ทั้งนี้การรักษาศีล ๕ โดยไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่างพร้อย ผู้รู้ยินดี อานิสงส์ทำให้ชีวิตในชาตินี้และชาติหน้าพบพานกับความสุข

และเหนือยิ่งไปกว่านั้น คือ การเข้าถึงความสุขที่เป็นพระนิพพาน บันไดก้าวแรกที่นำไปสู่จุดหมาย คือ การรักษาศีล ๕

ศีล ๕ นับว่ามีความสำคัญในฐานะเป็นการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคม สำหรับในระดับบุคคล การที่บุคคลมีความตั้งมั่นในศีล ๕ ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ กล่าวคือ ความเห็นชอบ เป็นความเห็นที่ทำให้ตนเองตื่นจากความทุกข์ มองเห็นหนทางสว่างในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และมีจุดหมายมุ่งตรงสู่พระนิพพาน ในขณะที่ศีล ๕ ยังเป็นเครื่องมือที่พัฒนาสังคมในการบริหารจัดการความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ การฝึกฝนตนเองให้เอาใจเขามาใส่ใจเรา การไม่ล่วงละเมิดในชีวิต ทรัพย์สิน ของรักของหวงของผู้อื่น รวมถึงการไม่ปล่อยตนเองให้ขาดสติ การที่ผู้นำให้ความสำคัญในการนำศีล ๕ มาใช้ปกครองและเป็นทางเลือกหนึ่งแทนการใช้ความรุนแรงตอบโต้ผู้กระทำผิด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีผู้กระทำผิดจริงๆ สังคมโบราณจะใช้วิธีขับออกจากกลุ่มหรือสังคมนั้น ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแตกต่างจากสังคมปัจจุบัน เมื่อมีผู้ทำร้ายผู้อื่นเสียชีวิต หรือทำร้ายร่างกายข่มขืนกระทำชำเรา หรือการโกหกหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ สังคมใช้กฎหมายในการลงโทษตามกรณี แต่อย่างไรการลงโทษนั้นเป็นการลงโทษเพียงผู้ที่มีอำนาจกับบุคคลที่เกี่ยวข้องขาดพลังการขับเคลื่อนของมวลชน ทำให้สังคมทุกวันนี้แม้จะมีกฎหมายไว้มากแต่ก็ยังมีผู้กระทำผิดให้เห็นแทบทุกวัน ดังนั้นสังคมที่จะเป็นสังคมที่เกิดสันติสุขได้นั้น สมาชิกในสังคมจำเป็นต้องมองเห็นความสำคัญของศีลในการสร้างสันติภาพให้สังคมมีความสุขเป็นระเบียบเรียบร้อย

นอกจากนี้ศีล ๕ ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้เป็นเพราะการหักห้ามใจในการไม่ละเมิดศีลที่ดูเหมือนง่ายแต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ทำทนายตนเองที่จะเอาชนะกิเลสตัณหาในตนเอง การหักห้ามใจไม่ให้พูดโกหกเพื่อทำร้ายหรือขัดประโยชน์ผู้อื่นเพื่อประโยชน์ตน ดังนั้นผู้ที่รักษาศีล ๕ นอกจากมีขันติแล้วยังต้องมีความศรัทธาในคำสอน และพากเพียรที่จะรักษาศีลไม่ให้ขาด ทะลุ หรือต่างพร้อย โดยมีสติเป็นตัวกำกับความคิด คำพูดและการกระทำ มีสมาธิหรือความสงบเป็นเครื่องขจัดความฟุ้งไปตามกิเลส และการใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญไม่ว่าจะทำกิจการใดต้องไม่ละเมิดศีล แม้ว่าผลประโยชน์หรือความต้องการของตนจะเป็นตัวจูงใจ ดังนั้นเมื่อผู้ใดฝึกตนรักษาศีล ๕ จนเป็นปกติทำให้จิตเข้าถึงความสงบและยังทำให้เกิดกำลังใจในการพัฒนาศีลของตนเองให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยพิจารณาระวังไม่ให้กุศลที่ไม่ให้เกิด หรือหากเกิดแล้วก็รู้เท่าทันที่จะละ และพยายามสร้างกุศลให้เกิด และเมื่อกุศลเกิดแล้วก็รักษาไว้ให้ต่อเนื่องและให้เจริญยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนารักษาศีลไม่ว่าจะเป็นศีลระดับใด รากฐานที่ช่วยให้ศีลนั้นสามารถประคองตนให้อยู่ในศีล ต้องอาศัยการเชื่อเรื่องกรรมและละอายเกรงกลัวต่อบาป นอกจากนี้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนายังแสดงให้เห็นถึง การรักษาศีลนั้นจะเกื้อกูลได้ก็ต่อเมื่อรู้จักที่จะคบหาบุคคลผู้มีศีลเช่นเดียวกัน และหลีกเลี่ยงคบค้าสมาคมกับบุคคลผู้ทุศีล ทั้งนี้นอกจากทำให้สังคมผู้มีศีลขยายเครือข่ายออกไปแล้ว ยังเป็นการป้องกันตนเองจากความเสื่อมและความประมาทด้วยเหตุเพราะมิตรไม่ดี และประเด็นที่ใกล้ตัวที่สุดซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาระบุไว้ คือ การที่คู่สามีภรรยาพึงรักษาศีล ๕ เพราะนอกจากจะทำให้ครอบครัวมีทิฐิหรือความเห็นที่ตรงกันแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ป้องกันปัญหาการนอกใจ และสร้างสัมพันธ์ในครอบครัวด้วยคำพูดที่น่าเชื่อถือ ครอบครัวจึงเป็นสุขได้เพราะมีศีล

กล่าวได้ว่าสังคมจะเกิดสันติสุขได้เพราะมีศีล ๕ ทั้งทางกายภาพและจิตภาพ โดยเริ่มตั้งแต่ศีลข้อปาณาติบาต กล่าวคือ การละเว้นจากการฆ่าสัตว์ มีองค์ประกอบกล่าวคือ สัตว์มีชีวิต รู้ว่าสัตว์มีชีวิต จิตคิดจะฆ่า พยายามที่จะฆ่า สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น สำหรับศีลข้อที่ ๑ การฆ่าสัตว์จะมีโทษมากหรือน้อยพิจารณาจากคุณประโยชน์ การฆ่าสัตว์ที่มีคุณมาก (เช่น สัตว์ที่เราเลี้ยงไว้ไถนาหรือพวกวัวนม ซึ่งพวกนี้ถือว่ามันให้คุณเรา) จะมีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์ที่มีคุณน้อยหรือไม่มีคุณ เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชน ฆ่าสัตว์ที่ช่วยงานมีโทษมากกว่าฆ่าสัตว์ดุร้าย ขนาดกายของสัตว์ก็สำคัญ สำหรับสัตว์ดิรัจฉานจำพวกที่ไม่มีคุณเหมือนกัน การฆ่าสัตว์ใหญ่ มีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็ก ความพยายาม มีความพยายามในการฆ่ามาก มีโทษมาก มีความพยายามน้อย มีโทษน้อย กิเลสหรือเจตนา กิเลสหรือเจตนาแรง มีโทษมาก กิเลสหรือเจตนาอ่อน มีโทษน้อย เช่น การฆ่าด้วยโทษ หรือความเกลียดชัง มีโทษมากกว่าการฆ่าเพื่อป้องกันตัวอย่างนี้ก็ยังมีโทษมาก ซึ่งสามารถนำไปเปรียบเทียบกับ การสร้างสังคมสันติสุขได้เป็นอย่างดีเพราะหากลดภาวะ การทำร้าย เบียดเบียนกัน ย่อมนำมาซึ่งสันติสุข การสร้างจากจิตภายในออกมาสู่ภายนอกย่อมยั่งยืนกว่าการสร้างภายนอกอย่างเดียวชุมชนหรือสังคมที่มีความสงบสุขทั้งภายใน และภายนอก เป็นสันติสุขหรือสันติภาพอย่างเป็นเอกภาพและความสอดคล้อง ประสานกลมเกลียว มีเสรีภาพ และมีความยุติธรรมกลุ่มบุคคลในสังคมเป็นภาวะ ที่สงบ ราบรื่น ผู้คนดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน ซึ่งมีลักษณะที่โดดเด่นอยู่ ๒ ลักษณะ คือ สันติสุขภายใน และ สันติสุขภายนอก^๑

อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย) ศีลข้อนี้ จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๕ ของมีเจ้าของหวง รู้ว่ามีเจ้าของหวง จิตคิดจะลัก เพียรเพื่อจะลัก นำของมาด้วยความเพียรนั้น สำหรับศีลข้อที่ ๒ จะการลักทรัพย์ มีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับคุณค่าของทรัพย์สิ่งของนั้น คุณความดีของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์นั้น ความพยายามในการลักทรัพย์ นั้นซึ่งยังมีคำกล่าวถึงเรื่องการลักทรัพย์ไว้ว่า อย่าลักทรัพย์การขโมยของจากคนอื่น เป็นการทำความร้าย เป็นความเห็นแก่ตัวและเป็นความผิด ทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สมบัติของตน เราทุจริตที่ทำงาน คดโกงเวลา เราก็เป็นคนไม่ซื่อสัตย์ เราต้องไม่เอาของที่เป็นของคนอื่นก่อนได้รับอนุญาต^๒ ในศีลข้อ ๒ นี้ยังรวมถึงการ ห้ามโกงทุกประเภท การฉ้อราชบังหลวง การคอร์รัปชัน โกงตาชั่ง โกงเวลา อู้งาน ใช้เล่ห์เพทุบายหลอกลวงผู้อื่น ยามที่เรานัดใครแล้วเราไปไม่ตรงเวลา เราซึ่งวัดดวงสิ่งของซึ่งไม่ตรงความเป็นจริง ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานทำการเบิกจ่ายไม่ตรงกับความจริงก็ถือว่าเป็นผิดศีลข้อที่ ๒^๓

^๑ ยุวดี บำรุงบุตร, วิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของอาสาสมัครการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสังคหวัด ๔, , สารนิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

^๒ การสมาทานศีล ๕ และองค์ประกอบของศีล ๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/.../การสมาทานศีล-๕-และองค์ประกอบของศีล-๕/559767080786609/>. [๒๔ ต.ค. ๒๕๕๘].

^๓ วุฒิเลิศ แห่ล้อม, คริสตศาสนธรรมอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, **หลักคำสอนบัญญัติ ๑๐ ประการ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.kamsonbkk.com.> / [๒๔ ต.ค. ๒๕๕๘].

^๔ แม่ชีศพร เทวพิทักษ์ธรรม, **ศีลห้ารหัสปลดกรรม**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.thossaporn.com>, [๒๔ พ.ย. ๒๕๕๘].

กาเมสุ มิจฉาจารย์ เวรมณี (เว้นจากการประพุดผิดในกาม, เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หรือหวงแหน) ศิลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔ หญิงหรือชายที่ไม่ควรละเมิด จิตคิดจะเสพ พยายามเสพ ยังอวัยวะเพศให้ถึงกัน รวมถึงอย่าล่วงเกินสามี ภรรยาคนอื่นจงให้เกียรติ ภรรยาของเพื่อนบ้าน พระเจ้าไม่ต้องการให้สามีหรือภรรยา นำความรักและความสุขไปมอบให้กับคนอื่น โดยผิดต่อความซื่อสัตย์ หรือให้ผู้อื่นไปยุ่งเกี่ยวข้องอย่างผิดๆ ด้วย จงรักษาความคิด จิตใจให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ

มุสาวาหา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จ) ศิลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔ เรื่องไม่จริง จิตคิดจะพูดให้ผิด พยายามพูดออกไป คนอื่นเข้าใจเนื้อความนั้นซึ่งการพูดเท็จ มีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับ ความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามากน้อยเพียงใด คุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด ผู้พูดนั้นเป็นใคร เช่น ศฤหส์ถ์ (ผู้ครองเรือน) ที่โกหกกว่า " ไม่มี " เพราะไม่อยากให้ของๆ ตน อย่างนี้มีโทษน้อย แต่การเป็นพยานเท็จมีโทษมาก หากเป็นบรรพชิต พูดเล่นมีโทษน้อย แต่การพูดว่าตน " รู้เห็น " ในสิ่งที่ตนไม่รู้ไม่เห็น จึงมีโทษมาก

สุราเมรยมชชปมาทภูฏานา เวรมณี(เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นทางแห่งความประมาท) ศิลข้อนี้จะขาดต่อเมื่อล่วงพร้อมด้วยองค์ ๔ ของทำให้เมา มีสุรา จิตใคร่จะดื่ม ทำความพยายามดื่ม ดื่มให้ไหลล่องลำคอเข้าไปสำหรับการดื่มน้ำเมา มีโทษมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับ กิเลสในการดื่ม ปริมาณที่ดื่ม ผลที่เกิดจากการกระทำผิดพลาด ชั่วร้าย ที่ตามมาจากการดื่มน้ำเมา

กล่าวโดยสรุป คำสอนเรื่องศีล ๕ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของศีล ๕ มิใช่แต่เป็นเพียงความประพฤติที่ดีงาม เป็นกุศลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์ไปถึงความประพฤติในระดับสังคมด้วย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะที่เต็มไปด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีศีล ๕ ของสมาชิกในหมู่นั้นนั้น ทำให้เกิดความเสมอภาคกันด้วยศีลทำให้เคารพกัน เจตนาที่จะงดเว้นที่จะกระทำสิ่งที่ชั่ว ต้องเชื่อผลของกรรมดี และกรรมชั่ว ศรัทธาในคำสอนและมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ส่วนองค์ประกอบและเกณฑ์การล่วงละเมิดศีล ๕ นั้น เป็นเพียงหลักพื้นฐานเบื้องต้นของการปฏิบัติเท่านั้น องค์ประกอบหลักสำคัญของ ศีล ๕ คือ ต้องประกอบด้วยสัมมาทิฐิ รู้จุดหมายแท้จริงของศีลที่เป็นบันไดก้าวไปสู่สมาธิ และ ปัญญา และศีลจะบริสุทธิ์สมบูรณ์ต้องมีอินทรีย์ ๕ คือ อาศัยการน้อมใจเชื่อ อาศัยความเพียร อาศัยสติ อาศัยสมาธิ และอาศัยปัญญา ทำให้ศีล ๕ เป็นศีลที่บริสุทธิ์ ประเด็นสำคัญคือ การมีฉันทะ พึงพอใจในการรักษาศีล ๕ การรู้จักกละอายและเกรงกลัวในบาป การมีมิตรที่ดี และกระทำในสิ่งที่เสริมสร้างให้พลังให้กับศีล ๕ ด้วย หลักกัลยาณธรรม หรือ เบญจธรรม ได้แก่ เมตตากรุณา สัมมาอาชีพ สวรรวมในกาม รักษาสังขะ มีสติสัมปชัญญะ อานิสงส์การรักษาศีล ๕ คือทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข สงบและร่มเย็น สังคมที่สมาชิกรักษาศีล ๕ ย่อมเป็นสังคมที่เป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขตามไปด้วย

๔.๒ สภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จำนวน ๗ ท่าน และนำมาวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้มทั้ง ๑๐ หมู่บ้านซึ่งเป็นชาวปาปาเกอญอ มีวิถีดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างไร

ปัจจุบันชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ การอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบอกต่อกัน แหล่งที่มาของชาวเขาอพยพ จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เป็นชาวเขาเผ่าปาปาเกอญอ อยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ถือสีลกินมังสวิริติ ไม่ดื่มของมึนเมาและห้ามจำหน่าย ยึดมั่น ปฏิบัติตามพระศาสนา และคำสั่งสอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีการร่วมมือกันสูง มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า มีสถานที่ท่องเที่ยว และมีความสุขอย่างมาก

จากการเข้าไปสัมภาษณ์ และ การสังเกตพฤติกรรมความเป็นอยู่และการแนวทางการปฏิบัติของประชาชนในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้คือ การรักษาศีล ๕ นั้น ประชากรในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ซึ่งมี ๑๐ หมู่บ้าน จากทั้งหมด ๒๓ หมู่บ้านที่ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ อย่างเคร่งครัดทุกหลังคาเรือน เพราะการสั่งสอนและปฏิบัติมาจาก ครูบาชัยวงศา ที่กำหนดให้ชาวบ้านที่จะมาอยู่กับท่านจะต้องรักษาศีล ๕ กินมังสวิริติ ตามกฎที่ท่านวางไว้จำนวน ๖ ข้อ นี้คือ ศูนย์อภิทธิพลใหญ่ที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเขาปาปาเกอญอ มารวมกันและเลิกถือผีสาง เทวดาแต่หันมานับถือพุทธศาสนาทั้งหมู่บ้าน ซึ่งถือว่าทั้ง ๑๐ หมู่บ้านที่เรียกว่าชุมชนพระบาทห้วยต้ม นั้นเป็นหมู่บ้านศีล ๕ อย่างแท้จริง ๑๐๐ % ซึ่งสามารถนำไปเป็นตัวอย่างได้ โดยผู้วิจัยนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

๔.๒.๑ ก้าวแรกจุดประกายการรักษาศีลด้วยผู้นำที่ทรงธรรม (ทำ)

มีการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนพระบาทห้วยต้มที่สะท้อนให้เห็นจุดเริ่มต้นการรักษาศีลของคนในหมู่บ้านนั้น เป็นเพราะการเคารพศรัทธาในผู้นำซึ่งเป็นพระภิกษุนามว่า ครูบาชัยยะวงศา ซึ่งเป็นพระหนุ่มผู้เกี่ยวจาริกธุดงค์ปฏิบัติไปตามเส้นทางป่าเขาผ่านหมู่บ้านชาวเขาซึ่งเป็นคนกะเหรี่ยง เผ่าปาปาเกอญอ ท่านเป็นพระปฏิบัติที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่เคร่งครัดในศีล จุดเด่นลักษณะหนึ่งของการปฏิบัติคือ การไม่ฉันทเนื้อสัตว์ และความมีเมตตา ในการถ่ายทอดธรรมะให้กับชาวเขาที่ถือว่าเป็นผู้มีโอกาสน้อยในการได้รับการศึกษา แต่พระครูบาชัยยะวงศา กลับมองความรู้สูงสุดให้กับชาวปาปาเกอญอ นั่นคือการเรียนรู้เรื่องกรรม และการดับทุกข์ ทั้งนี้ นอกจากวัตรปฏิบัติของท่านที่สามารถทำให้ผู้ที่ยังไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนากลับมาเลื่อมใส และทำให้ผู้ที่เลื่อมใสอยู่แล้วก็มีศรัทธามากยิ่งขึ้น คำสอนของท่านพุ่งตรงไปถึงแก่นธรรม คือ การสกดหนทางบาป กล่าวคือ การไม่ฆ่าสัตว์แม้จะเพื่อเป็นอาหาร และการไม่ทานเนื้อสัตว์เพื่อดับวงจรแห่งการฆ่า ซึ่งประเด็นนี้ผู้วิจัยมองว่า การที่คำสอนของท่านได้รับความสนใจ เพราะส่วนหนึ่งคือ การได้รับการไว้วางใจจากชาวเขา เพราะเมื่อศึกษาเส้นทางจาริกธรรมของท่านแล้ว ท่านนับว่าจาริกจนเป็นที่คุ้นเคยกับชาวเขาในพื้นที่ ซึ่งในขณะนั้นยัง

ไม่รู้จักแม้กระทั่งพระเป็นอย่างไร ทำไม่ต้องโกนหัว ทำไม่ต้องนุ่งห่มเหลือง จนเมื่อชาวเขาเหล่านั้นเริ่มคุ้นเคยกับท่าน และมีการสนทนาพูดคุยและสังเกตว่า พระครูบาชัยวงศา ไม่ฉันเนื้อสัตว์ที่ชาวบ้านนำไปถวาย จึงได้สอบถามท่าน ทำให้สับสนข้องในการให้ความรู้ควบคู่กับความรักและความเมตตา ในการให้เหตุผลของการทานมังสวิรัตของท่าน เป็นการทำหน้าที่ในการเป็นกัลยาณมิตรที่ชี้ช่องให้เห็นผลของกรรมหรือการกระทำ ทำให้มนุษย์ถึงแตกต่างกัน บ้างรวย บ้างจน บ้างสุขภาพยืนยาว บ้างก็ชีวิตสั้น ทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของกรรม และจุดที่ท่านนำมาชักชวนให้ชาวเขาเลิกทานเนื้อสัตว์หันมาทานมังสวิรัต คือ การใช้ความลำบากการเกิดมาจนของชาวเขาในชาตินี้เป็นเพราะในอดีตเขาเป็นผู้เบียดเบียนผู้อื่น หรือ เรียกว่า ไม่รักษาศีล มาชาตินี้จึงต้องลำบาก ดังนั้นหากอยากหลุดพ้นจากวงจรชีวิตที่ยากไร้ลำบาก ต้องเริ่มต้นในชาตินี้ด้วยการสละ ละบริโภคนเนื้อสัตว์ หันมากินข้าวจิ้มพริกกับเกลือและผักต้มแทน เพราะความศรัทธาในตัวท่าน ชาวปาปาเกอะญอ เชื่อฟังคำสอนและปฏิบัติตามโดยการรักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัดโดยไม่ทานเนื้อสัตว์ ซึ่งต่อมาเป็นวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และด้วยความเมตตาและความไม่ย่อท้อในการอธิบายที่นอกจากจะชักชวนให้ชาวบ้านรักษาศีล ๕ แล้ว ยังให้เข้าวัด ฟังธรรม และค่อยๆ สลายความเชื่อเรื่องผีसानางไม้ ให้หันมาฟังพระธรรมอันเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับกรกระทำของตนไม่ใช่อำนาจภายนอก

ผู้วิจัยมองว่า พระครูบาชัยวงศา มีศิลปะในการชักชวน และปลูกความเห็นถูกหรือสัมมาทิฐิให้กับชาวเขา ด้วยกุศโลบายในการตอบคำถามของชาวเขาที่นำไปสู่คำตอบที่เป็นปัญญา กล่าวคือ ท่านเป็นพระสาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติพรหมจรรย์มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องชักพอกชำระจิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้ใดจึงต้องนุ่งห่มผ้าอ้อมผาดปฏิบัติตัวอยู่ในพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดากำหนดไว้อย่างเคร่งครัด การมองเห็นคุณค่าของชีวิต โดยท่านสอนชาวเขาให้เห็นว่าทุกคนย่อมรักตัวกลัวตาย สัตว์ที่เราล่ามาทำอาหาร ก็มีความกลัวตาย ถ้าเราไม่กินเนื้อสัตว์ ก็จะไม่มีการฆ่า ไม่มีการเบียดเบียนให้เป็นกรรมติดตัวไป ที่เกิดมาเป็นชาวเขาต้องพบกับความลำบากเนื่องจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕ โดยนำกรรมและผลของกรรมมาเป็นแรงจูงใจ ซึ่งในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีเรื่องเล่าที่พระพุทธองค์ทรงนำเรื่องกรรมเป็นแรงจูงใจให้คนรักษาศีล ๕

ตัวอย่างของการนำเรื่องกรรมมาแสดงให้เห็น ผลของกรรมชั่วจากการละเมิดศีล ใน จูฬกัมมวิภังคสูตร สุภมาณพโตเทยยบุตร ได้ทูลถามพระพุทธเจ้าถึงสาเหตุที่มนุษย์เกิดมาแล้ว มีสภาพที่ดีหรือเลว แตกต่างกันในเรื่อง อายุสั้น-อายุยืน, มีโรคนาน-มีโรคน้อย, มีผิวพรรณทราม-มีผิวพรรณดี, มีอำนาจวาสนา-ไม่มีอำนาจวาสนา, มีสมบัติมาก-มีสมบัติน้อย, อยู่ในตระกูลต่ำ-อยู่ในตระกูลสูง, มีปัญญามาก-มีปัญญาน้อย เป็นต้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยกรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน”^๕ จากนั้นทรงแสดงให้เห็นว่า กรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดในชาติต่อไปจะเป็น นรกภูมิ หรือ อบายภูมิ , สวรรค์ หรือได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ แม้กระทั่งได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์แต่ก็ดี เลว แตกต่างกันไป ทั้งหลายทั้งปวงก็ไม่พ้นเรื่องของกรรมหนูนานั่นเอง ซึ่งความสามารถในการสอนของครูบาชัยวงศา ทำให้ชาวเขาแต่เดิมชอบประพฤติดัวเเกร ชอบกิน

^๕ ม.อ.(ไทย) ๑๔/๒๘๘/๓๔๙-๓๕๐.

เหล่าอาละวาด สร้างปัญหาให้กับประเทศชาติอย่างมาก ดังนั้นในวันจะมีประชาชนพลเมืองชาวเขาเผ่าต่างๆ ต่างก็ทยอยกันมารักษาстил ฟังเทศน์ ถวายสังฆทานกับครูบาชัยยะวงศาทุกวันพระ ตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ส่วนใหญ่ในวันธรรมดาชาวปาเกอะญอ จะมานั่งฟังพระสวดมนต์ ทำวัตรเย็น และกราบไหว้บูชาพระธาตุเจดีย์และนั่งภาวนา ก่อนกลับไปทำภารกิจที่บ้าน แม้ว่าชาวเขาเหล่านี้จะฟังเทศน์กันไม่เข้าใจเพราะครูบาใช้ภาษาล้านนา แต่เขาก็ตั้งใจฟังกันเพื่อสร้างบุญสร้างกุศล จะได้ไม่เกิดเป็นชาวเขา ต่อมาชาวเขาเหล่านี้กลายเป็นกำลังสำคัญในการร่วมใจกับครูบาชัยยะวงศาสร้างโรงเรียนให้เด็กเล็กๆ เรียน ตามหมู่บ้าน สร้างบ่อน้ำโดยครูบาชัยยะวงศาจะเข้ามานอนสมาบัติ เล็งในพื้นที่ที่มีตาน้ำจึงค่อยลงมือขุด โดยท่านจะเป็นผู้นำในการขุดบ่อด้วยมือเปล่าๆ ของท่านเองทุกครั้งเสมอ และสร้างถนนหนทางจากหมู่บ้านเข้าสู่ตัวเมืองและจังหวัด สร้างโรงพยาบาลสำหรับหมู่บ้าน ก่อนที่ชาวเขาจะมาอยู่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม หลวงปู่เคยไปโปรดเมตตาสงเคราะห์เป็นครั้งคราวสาเหตุที่โยกย้ายกันมาเนื่องจากการไปมาติดต่อลำบาก การอพยพมาอยู่ในระยะแรกมีความลำบากมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหินศิลาแลงและแห้งแล้ง

กล่าวได้ว่า การที่ชุมชนพระบาทห้วยต้มหันมารักษาстил ๕ เข้าวัด ฟังธรรม และรักษาประเพณีชาวพุทธอย่างเคร่งครัด เนื่องด้วยการมีผู้นำจิตวิญญาณอย่างพระครูบาชัยยะวงศา เป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้าน นอกจากนั้นการที่ท่านได้สร้างประโยชน์พัฒนาชุมชนให้มีโอกาสได้รับการเข้าถึงความรู้ สาธารณสุขพื้นฐาน โดยตัวท่านลงมือทำเป็นต้นแบบ เหล่านี้เป็นเครื่องผูกพันและฝังอยู่ในจิตวิญญาณของชาวปาปาเกอะญอจวบจนทุกวันนี้ แม้ว่าท่านจะมรณภาพไปแล้วแต่คำสอนของท่านและวิถีของการรักษาстил ๕ ยังคงสืบสานอยู่จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้มีเสียงสะท้อนจากชุมชนว่า

การรักษาстил ๕ ถือว่าเป็นพื้นฐานของชาวบ้านที่นี้มาช้านาน โดยการนำของหลวงพ่อดังแต่กว่า ๔๐ ปีที่ท่านมาบุกเบิกที่นี่ และทุกคนก็ถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัดและยาวนานจากรุ่นสู่รุ่นที่นี่มีการรักษาстилกันอย่างเคร่งครัดและมีการเข้าวัดฟังเทศน์กันทุกวันพระทั้งหมู่บ้าน ที่นี่ตลอดจนรวมถึงพระที่นี้ก็จะรับประทานมังสวิรัตกันทุกบ้านตามที่หลวงพ่อสอนมา เพื่อจะได้ไม่มีจิตคิดเบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน มีจิตใจดีงาม ไม่ลักเล็กขโมยน้อยแต่ให้ทุกครัวเรือนแบ่งปันกันมีอะไรแบ่งกันกิน มีงานช่วยกันทำ มีทุกข์ช่วยกันแก้ ไม่มีการผิดลูกผิดเมียรักษาวัฒนธรรมอันดีงามมาโดยตลอดเพื่อความสงบสุขของครอบครัว ไม่โกหกหลอกลวงมีความซื่อสัตย์ไม่ดื่มสุรา ไม่เข้าไปห้องแฉะยาเสพติด ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งหลายทั้งปวงซึ่งในมุมมองนี้ท่านพระครูได้อธิบายถึงการที่ไม่เข้าไปห้องแฉะอบายมุขก็เพราะในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านแทบจะทุกหลังคาเรือนจะมาสวดมนต์ตอนช่วงเย็นๆ ซึ่งก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมในการเข้าวัดสวดมนต์เย็นจนกระทั่งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชนรุ่นหลัง อีกด้วย^๖

ถ้ากล่าวถึงเรื่องстил ๕ พวกเราที่นี่ถูกสอนมาตั้งแต่หลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ท่านเมตตาพวกเรามาก เราจึงปฏิบัติตามที่ท่านสอน ซึ่งที่นี่มีการสอนกันต่อๆ มา คือ ศิล เป็นเครื่องปฏิบัติคือ ไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร ไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายกัน ไม่ลักขโมยของกันและกันแต่ให้แบ่งปันกันช่วยกันสอดส่องดูแลกันและกัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับลูกเขาเมียใครให้ทำตามจารีตประเพณีของชุมชนเราอย่างเคร่งครัด ไม่ให้โกหกมดเท็จเพราะจะทำให้เกิดความหวาดระแวงกันและจะแตกแยกแยกกรรมถึง

^๖ สัมภาษณ์ พระครูอุถัมภ์สังฆกิจ, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

ไม่พูดจาใส่ร้ายใครๆ ด้วยเพราะนั่นจะทำให้เราขาดความสามัคคี ที่นี้ต้องไม่มีการตีมสุรา หรือเข้าไป
ข้องแวะอบายมุขเพราะทำให้เสียเงินเสียทองจะทำให้เกิดความยากจนและลำบากไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวยา
เสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม^๗

ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีการรักษาศีล ๕ และกิมมังสวิรัตี้ กันมานานแล้ว และมีการสอน
กันต่อๆมาให้รักษาศีล ๕ เข้าวัดทำบุญ ห้ามฆ่าสัตว์ ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ไม่ให้หยิบของของที่มี
เจ้าของโดยไม่อนุญาต ไม่ผิดลูกผิดเมียใครตามคำสอนของหลวงพ่อกุศล ไม่พูดโกหก หลอกหลวงใครๆ ต้อง
มีความซื่อสัตย์ ไม่ดื่มเหล้า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขทั้งหลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำสตรีก็
พยายามณรงค์ให้แม่ไปช่วยกันอบรมสั่งสอนลูกๆ ตั้งแต่เล็กๆ เพื่อให้เขาได้ซึมซับความดีงามตั้งแต่
เด็ก^๘

ชุมชนพระบาทห้วยต้มรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของการถือศีลกิมมังสวิรัตี้มาตั้งแต่
บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงรุ่นนี้กว่า ๔๐ ปีนี้ท่านได้กล่าวถึงเรื่องศีลไว้ค่อนข้างน่าฟังว่า ศีล 5 เป็นคุณธรรม
พื้นฐานหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งยังพอทำเนาแต่ถ้าหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการ
กระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะเกิดความสับสนวุ่นวายเกิด ความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง
หมู่คณะ และชุมชน ซึ่งในชุมชนพระบาทห้วยต้มใช้ว่าจะไม่มีการกระทำผิดศีล ๕ แต่เพียงเล็กน้อย
และในบางครั้งก็เข้าไปในเมืองหรือในที่อื่นไกลๆ ก็ไม่ทานมังสวิรัตี้ก็มี แต่เมื่อใดที่กลับมาที่บ้านต้อง
รักษากันอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่พูดอย่างนี้ก็เหมือนหลอกกันแต่ที่นี้ไม่มีการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร เรา
เลี้ยงวัว ควายไว้ใช้งาน ไม่ได้มีไว้เพื่อเป็นอาหาร เราไม่มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร ไม่มีการลักขโมย
แต่ที่นี้แบ่งปันกันไม่ต้องขายเราเอาของที่เรามีมาแลกกันมาแบ่งปันกัน การผิดประเพณีเรื่องผู้ชายที่นี้
ถือกันมากกว่าไม่สมควรทำและเราสามารถรักษาประเพณีของเรามาช้านานและจะรักษาให้ดีงาม
ตลอดไป การที่สังคมในชุมชนของเราไม่นิยมการโกหกกันจะเห็นว่าเราไม่มีสมาชิกของชุมชนไปยุ่ง
เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แม้แต่พระในวัดพระบาทห้วยต้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัดอื่นๆ ที่จะเดินทางไปพุทธ
มณฑลล่าสุดยังอยู่ที่วัดไม่ได้เลยเพราะถือว่าละเลยคำสอนจำต้องหยุดการกระทำเพราะชาวบ้านที่นี้ไม่
เอาด้วย เรื่องสุรา ยาเสพติด ไม่ต้องเอ่ยถึงเพราะที่นี้ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแน่นอนเพราะหลวงพ่อกุศลท่านสอน
ไว้^๙

๔.๒.๒ การถ่ายทอดสืบสานวัฒนธรรมศีล ๕ ของหมู่บ้านหยั่งรากสู่จิตวิญญาณชุมชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าครูบาชัยวงศา ท่านจะมรณภาพไปนานแล้ว แต่เสียงคำสอนของท่าน
ยังได้รับการนำมาถ่ายทอดให้ลูกหลานคนในชุมชนหมู่บ้านให้เห็นถึงความสำคัญในการรักษาศีล ๕
โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนของหมู่บ้าน ให้ประพฤติปฏิบัติศีล ๕ ตามอย่างผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ทั้งนี้ผู้วิจัย
มองว่า การจะสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นใหม่รักษาศีลปฏิบัติธรรมท่ามกลางกระแสการล่อลวง

^๗ สัมภาษณ์ สุพจน์ เมธีล้ำเลิศ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทราย อำเภอสี
จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^๘ สัมภาษณ์ อรุณี ก่อเกิดตระกูล, ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย อำเภอสี
จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^๙ สัมภาษณ์ พันทอง ดอนนาทราย, ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ตำบลนาทราย
อำเภอสี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

ของกิเลสนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ซึ่งนอกจากพ่อแม่ครอบครัวต้องเป็นต้นแบบแล้ว ครูบาอาจารย์ต้องคอยตอกย้ำเรื่องเหล่านี้และประเด็นสำคัญตนเองต้องปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง มีเสียงสะท้อนจากครูในหมู่บ้านที่แสดงทัศนะเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า

การรักษาศีลเป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข คือไม่ทำร้ายกัน ไม่เบียดเบียนกันนั้น ที่หมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม จะปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด ที่นี้ไม่มีการทะเลาะวิวาทกัน ไม่ทำร้ายกัน ที่นี้ไม่ฆ่าสัตว์ และไม่มีการรับประทานเนื้อสัตว์ซึ่งนี่คือการลดความรุนแรงและการอยู่ร่วมกันอย่างลงตัวไม่มีการเบียดเบียนกันและ ที่นี้ไม่มีการลักเล็ก ขโมยน้อย จะมีบ้างก็เด็กๆ ไปหยิบนั่นหยิบนี่เพื่อมาเป็นของตนเองโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่งเราก็จะสั่งสอนกันว่าอะไรดีอะไรไม่ดี เพื่อลดการกระทำสิ่งนั้นๆ ซึ่งที่นี้จะถือเคร่งครัดในประเพณีของการรักษาเรื่องของการผิดประเวณีมาก คือจะไม่มีการชิงสุกก่อนห่ามมีการสอนเรื่องการรักษาประเพณีของชนเผ่าปาปาเกอญอ ตั้งแต่เด็กๆ ไม่มีการสวมเสื้อผ้าที่สั้นหรือล่อแหลมมักจะทำให้สวมชุดของพื้นบ้าน ที่เป็นผ้าทอ สำหรับการพูดจาโกหกเล็กๆ น้อยๆ ในหมู่บ้านหรือนักเรียนที่คลุกคลีก็มีบ้างไม่ถึงกับรุนแรงหรือทำให้เสียหายแต่การที่นักเรียนและชาวบ้านได้เข้าวัดสวดมนต์เกือบทุกวันและในวันพระคนที่นี่จะไปทุกคนซึ่งนั่นย่อมขัดเกลาจิตใจได้ในระดับหนึ่ง ที่นี้ไม่มีการดื่มเหล้าในหมู่บ้านเด็ดขาดเนื่องจากเป็นคำสั่งห้ามของหลวงพ่อตั้งแต่เริ่มมาอยู่ร่วมกันและเราสามารถรักษาไว้ได้มาโดยตลอด ที่รักเคารพหลวงพ่อและเชื่อฟังเป็นอย่างดี แม้ท่านจะมรณภาพไปนานกว่า ๑๐ ปีแล้วก็ตาม ในฐานะที่เป็นครูอาจารย์ก็พยายามที่จะสอนแต่สิ่งดีๆ ไม่ให้นักเรียนทำบาปผิดศีลธรรม ตลอดจนให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเพื่อให้การรักษากฎระเบียบของชุมชนเป็นไปอย่างเคร่งครัดและดีงาม^{๑๐}

มีเสียงสะท้อนที่ยืนยันให้เห็นถึงการรักษาศีล ๕ ของชุมชนพระบาทห้วยต้ม เยาวชนในหมู่บ้านยังรักษาศีล ๕ และมีความเข้าใจปฏิบัติศีล ๕ ตามคำสอนของหลวงพ่อ และพ่อแม่อย่างเคร่งครัด ดังข้อความว่า

ศีล ๕ มีความหมายคือ เว้นจากทำลายชีวิต เว้นจากถือเอาของที่เขามิได้ให้ เว้นจากประพฤติผิดในกาม เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากของเมา ซึ่งถูกสอนมาจากวัดพระบาทห้วยต้มและจากโรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ ซึ่งทั้งสองคนได้ให้ทัศนะคติต่อการรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ และ นักเรียนในโรงเรียนว่า ทุกคนจะทำตามคำสั่งสอนของหลวงพ่อและของพ่อแม่อย่างเคร่งครัดในเรื่องการไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทะเลาะกัน ไม่ยุแหย่ให้แตกแยกกัน ไม่ลักขโมย มีอะไรแบ่งปันกัน มีงานช่วยกันทำ อย่าเกียจกัน ไม่ชิงสุกก่อนห่าม ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องของการที่จะผิดประเพณีอันดีงามโดยเฉพาะเรื่องคูครองจะต้องรักษานวลสงวนตัวเข้าตามตรอกออกทางประตู ไม่โกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดให้เกิดความวุ่นวาย ให้สามัคคีกัน ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและยาเสพติดเด็ดขาด^{๑๑}

^{๑๐} สัมภาษณ์ อาจารย์ทรงธรรม ชัยศิริ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, (๕ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๑๑} สัมภาษณ์ ปิยวัฒน์ แสงดวงเดือน และ ปวีณอร ธารสุขสินธุ์, นักศึกษาชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ และมัคคุเทศน์ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, (๕ มีนาคม ๒๕๕๙).

๔.๒.๓ จากศีล ๕ พัฒนามาเป็นกฎบ้าน ๖ ข้อ

การสร้างกฎบ้านในสมัยแรกเป็นการกล่าวและจดจำ แต่ต่อมาได้มีการบันทึกไว้ที่บ้าน และในปัจจุบันมีการจัดทำเป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์กล่าวคือใช้ภาพโครงการหมู่บ้านศีล ๕ และใส่กฎบ้านเพื่อเป็นตัวประชาสัมพันธ์ โครงการ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าศีล ๕ กับ กฎบ้านไม่ได้มีความแตกต่างกันเพียงแต่กฎบ้านนำมาร้อยเรียงกันขึ้นมาตามคำกล่าวต่อกันมาและนำมาเขียนในบางครั้งก็ยิ่งมากกว่าศีล ๕ แต่โดยเนื้อแท้เหมือนกันทีเดียว

ศีล ๕	กฎบ้าน ๖ ข้อ
ปาณาติปาตา เวรมณี (การเว้นจากการฆ่าสัตว์)	ข้อ ๑ ห้ามเลี้ยงสัตว์ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามนำเนื้อสัตว์เข้ามาในหมู่บ้าน ในที่ต่างๆ ห้ามจำหน่ายจ่ายแจก
อทินนาทานา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์)	ข้อ ๔ ต้องรักษาความสงบ ไม่รบกวุ่นเพื่อนบ้าน ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท
กาเมสุมิจจาจารา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤตินอกใจ)	ข้อ ๕ ต้องรักและซื่อสัตย์ต่อครอบครัว
มุสาวาทา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ)	ข้อ ๖ ผู้ที่อยู่ในชุมชนควรเข้าวัดรักษาศีล ภาวนา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์สม่ำเสมอ และไม่เป็นที่ปรบักษ์ต่อการเผยแพร่ศาสนา
สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา)	ข้อ ๒ ห้ามจำหน่าย จ่ายแจก เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ของมีเมาทุกชนิด ข้อ ๓ ห้ามจัดเลี้ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิด ในงานเทศกาลและงานต่าง ๆ

ตารางเปรียบเทียบ ศีล ๕ กับกฎบ้าน ๖ ข้อของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

๔.๒.๔ ทานมังสวิริติและสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปัน

ชุมชนพระบาทห้วยต้มรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของการถือศีลกินมังสวิริติมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงรุ่นนี้กว่า ๔๐ ปี นั่นก็เพราะความเชื่อในคำสอนของครูบาชัยวงค์ษา ที่หมั่นปลุกปั้น และสั่งสอนให้ประชาชนที่จะมาอยู่ที่บริเวณใกล้วัดต้องรักษาศีล ๕ และ ต้องปฏิบัติตามกฎบ้าน ๖ ข้อจึงจะจัดที่อยู่ที่ทำกินให้แก่ครอบครัวนั้นๆ จำนวนครอบครัวละ ๑ ไร่ และยังสั่งสอนให้รักษามีความซื่อสัตย์ แบ่งปันกัน ช่วยเหลือกันและกัน เป็นหูเป็นตากันมีอะไรแบ่งปันกัน มีงานก็ต้องช่วยกันทำอย่างตั้งใจ รักษาวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้ให้ดี ไม่ให้เข้าไปมั่วสุมกับอบายมุขต่างๆ แม้ปัจจุบันท่านครูบาชัยวงค์ษา ไม่อยู่แล้วก็ตามทุกคนในชุมชนก็ยังถือปฏิบัติ กินมังสวิริติตลอดมาจนถึงทุกวันนี้ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างมั่นคงจริงจัง การที่ท่านห้ามการเลี้ยงสัตว์เพื่ออาหารให้กินมังสวิริติก็เพราะต้องลดการเบียดเบียนกัน และยิ่งในชุมชนพระบาทห้วยต้มมีสภาพแวดล้อมที่กันดาร น้ำมีให้น้อย จำเป็นต้องประหยัด และจำเป็นต้องรอดูฤดูกาลจึงจะสามารถกักเก็บน้ำไว้ได้พอใช้ ดังนั้นการสอน

ให้คนรู้จักการแบ่งปันยอมทำให้ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อต่อกัน เมื่อมีอาหารก็แบ่งกันตามสภาพไม่มีการขาย มีงานก็ไปช่วยกันทำเอาแรงกัน ซึ่งนี่คือผลของการรักษาศีล ๕ ของสังคมในชุมชนพระบาทห้วยต้ม

๔.๒.๕ การมีวัฒนธรรมชุมชนสันติสุข

พันทอง ดอนนาทราย ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนพระบาทห้วยต้มรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของการถือศีลกินมังสวิรัตมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงรุ่นนี้กว่า ๔๐ ปีนั้นท่านได้กล่าวถึงเรื่องศีลไว้อย่างน่าฟังว่า ศีล 5 เป็นคุณธรรมพื้นฐานหากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งยังพอทำเนาแต่ถ้าหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะเกิดความสับสนวุ่นวายเกิด ความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และชุมชน ซึ่งในชุมชนพระบาทห้วยต้มเชื่อว่าจะไม่มีการกระทำผิดศีล ๕ แต่เพียงเล็กน้อยและในบางครั้งก็เข้าไปในเมืองหรือในที่อื่นไกลๆ ก็ไม่ทานมังสวิรัตก็มี แต่เมื่อใดที่กลับมาที่บ้านต้องรักษากันอย่างเคร่งครัด ถ้าไม่พูดอย่างนี้ก็เหมือนหลอกกันแต่ที่นี้ไม่มีการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร เราเลี้ยงวัวควายไว้ใช้งาน ไม่ได้มีไว้เพื่อเป็นอาหาร เราไม่มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร ไม่มีการลักขโมย แต่ที่นี้แบ่งปันกันไม่ต้องขายเราเอาของที่เรามีมาแลกกันมาแบ่งปันกัน การผิดประเพณีเรื่องคู่สาวที่นี้ถือกันมากกว่าไม่สมควรทำและเราสามารถรักษาประเพณีของเรามาช้านานและจะรักษาให้ตั้งงามตลอดไป การที่สังคมในชุมชนของเราไม่นิยมการโกหกกันจะเห็นว่าเราไม่มีสมาชิกของชุมชนไปยุ่งเกี่ยวกับสีต่างๆ แม้แต่พระในวัดพระบาทห้วยต้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัดอื่นๆ ที่จะเดินทางไปพุทธมณฑลล่าสุดยังอยู่ที่วัดไม่ได้เลยเพราะถือว่าละเลยคำสอนจำต้องหยุดการกระทำเพราะชาวบ้านที่นี้ไม่เอาด้วย เรื่องสุรา ยาเสพติด ไม่ต้องเอ่ยถึงเพราะที่นี้ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวแน่นอนเพราะหลวงพ่อบ้านสอนไว้^{๑๒}

พระครูอุปถัมภ์สังขกิจ เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า การรักษาศีล ๕ ถือว่าเป็นพื้นฐานของชาวบ้านที่นี้มาช้านาน โดยการนำของหลวงพ่อดั้งแต่กว่า ๔๐ ปีที่ท่านมาบุกเบิกที่นี้ และทุกคนก็ถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัดและยาวนานจากรุ่นสู่รุ่นที่นี้มีการรักษาศีลกันอย่างเคร่งครัดและมีการเข้าวัดฟังเทศน์กันทุกวันพระทั้งหมู่บ้าน ที่นี้ตลอดจนรวมถึงพระที่นี้ก็จะรับประทานมังสวิรัตกันทุกบ้านตามที่หลวงพ่อบ้านสอนมา เพื่อจะได้ไม่มีจิตคิดเบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน มีจิตใจตั้งงาม ไม่ลักเล็กขโมยน้อยแต่ให้ทุกครัวเรือนแบ่งปันกันมีอะไรแบ่งกันกิน มีงานช่วยกันทำ มีทุกข์ช่วยกันแก้ ไม่มีการผิดลูกผิดเมียรักษาวัฒนธรรมอันดีงามมาโดยตลอดเพื่อความสุขสงบของครอบครัว ไม่โกหกหลอกลวงมีความซื่อสัตย์ไม่ดื่มสุรา ไม่เข้าไปข้องแวะยาเสพติด ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องอบายมุขทั้งหลายทั้งปวงซึ่งในมุมมองนี้ท่านพระครูได้อธิบายถึงการที่ไม่เข้าไปข้องแวะอบายมุขก็เพราะในอดีตที่ผ่านมาชาวบ้านแทบจะทุกหลังคาเรือนจะมาสวดมนต์ตอนช่วงเย็นๆ ซึ่งก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมในการเข้าวัดสวดมนต์เย็นจนกระทั่งเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชนรุ่นหลัง อีกด้วย^{๑๓}

สุพจน์ เมธิ์ลีเลิศ ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ผมเป็นผู้ใหญ่บ้านนานที่สุดในทุกหมู่บ้าน ทุกวันผมจะมาช่วยดูแลสอดส่องความเป็นอยู่กับผู้ใหญ่บ้านหมู่

^{๑๒} สัมภาษณ์ พันทอง ดอนนาทราย, ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์สังขกิจ, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

อื่นๆ รวม ๑๐ หมู่บ้านที่เป็นชนพื้นเมือง จากทั้งหมด ๒๓ หมู่บ้าน ทั้งนี้ถ้ากล่าวถึงเรื่องศีล ๕ พวกเราที่นี้ถูกสอนมาตั้งแต่หลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่ท่านเมตตาพวกเรามาก เราจึงปฏิบัติตามที่ท่านสอน ซึ่งที่นี้มี การสอนกันต่อๆ มา คือ ศีล เป็นเครื่องปฏิบัติคือ ไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร ไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายกัน ไม่ลักขโมยของกันและกันแต่ให้แบ่งปันกันช่วยกันสอดส่องดูแลกันและกัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับลูก เขาเมียใครให้ทำตามจารีตประเพณีของชุมชนเราอย่างเคร่งครัด ไม่ให้โกหกมดเท็จเพราะจะทำให้เกิด ความหวาดระแวงกันและจะแตกแยกแยะกรวมถึงไม่พูดจาใส่ร้ายใครๆ ด้วยเพราะนั้นจะทำให้เราขาด ความสามัคคี ที่นี้ต้องไม่มีการดื่มสุรา หรือเข้าไปข้องแวะอบายมุขเพราะทำให้เสียเงินเสียทองจะทำให้ เกิดความยากจนและลำบากไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม^{๑๔}

อรุณี ก่อเกิดตระกูล ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีการรักษาศีล ๕ และกินมังสวิรัตี้กันมานานแล้ว และมีการสอนกันต่อๆ มาให้ รักษาศีล ๕ เข้าวัดทำบุญ ห้ามฆ่าสัตว์ ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ไม่ให้หยิบของของที่มีเจ้าของโดยไม่ อนุญาต ไม่ผิดลูกผิดเมียใครตามคำสอนของหลวงพ่อบุญ ไม่พูดโกหก หลอกลวงใครๆ ต้องมีความ ซื่อสัตย์ ไม่ดื่มเหล้า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขทั้งหลาย ในฐานะที่เป็นผู้นำสตรีก็พยายาม ปรนรังค์ให้แม่ไปช่วยกันอบรมสั่งสอนลูกๆ ตั้งแต่เล็กๆ เพื่อให้เขาได้ซึมซับความดีงามตั้งแต่เด็ก^{๑๕}

สรุป จากการเข้าไปสัมภาษณ์ในพื้นที่และจากการสังเกตการณ์ดำเนินชีวิตของประชาชนใน ชุมชนพระบาทห้วยต้มพอจะสรุปได้ว่าการรักษาศีล ๕ แนวคิดเรื่องศีล ๕ ของประชาชนในพื้นที่ชุมชน พระบาทห้วยต้มมีแนวคิดจากศูนย์กลางคำสอนหรือเรียกว่าศูนย์อิทธิพลคือจากครูบาชัยวงศ์ษา นั้นเองกล่าวคือ การไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารก็จะละการฆ่าเพื่อเป็นอาหารการกินมังสวิรัตี้ทั้งชุมชน ก็ละเว้นจากการฆ่าการทารุณสัตว์ การที่สอนไม่ให้ทะเลาะกันให้แบ่งปันกันกินกันใช้ช่วยเหลือกันนั้น เท่ากับตัดปัญหาเรื่องของขโมยลงไปได้แม้แต่การให้รักษาประเพณีเรื่องของการมีครอบครัวให้ซื่อสัตย์ ต่อกันก็เป็นการละเว้นการกระทำผิดศีลข้อที่ ๓ เมื่อปฏิบัติได้แล้วการที่จะโกหกกัน การจะพูดจา ส่อเสียดการยุยงให้แตกแยกก็กระทำได้ยากแม้แต่การที่เข้ารับประทานมังสวิรัตินี้ก็เป็นการบังคับ ปลายๆ ให้ละลดเลิกการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และอบายมุขทั้งปวงนั่นเอง

ซึ่งการสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักศีล ๕ นั้นซึ่งวิเคราะห์ได้เป็นข้อๆ โดยใช้หลักการของ ศีล ๕ มาทำการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึงการสร้างชุมชนสันติสุขตามหลักศีล ๕ ของชุมชนพระบาทห้วย ต้มได้ดังนี้

^{๑๔} สัมภาษณ์ สุพจน์ เมธีล้ำเลิศ , ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๑๕} สัมภาษณ์ อรุณี ก่อเกิดตระกูล , ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

ภาพที่ ๑ ข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนห้วยต้ม ที่ทำติดไว้ประชาสัมพันธ์ ณ ศาลากลางบ้าน

๑. ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี คือ การเว้นจากการฆ่าสัตว์ การเบียดเบียนกัน ซึ่งตรงกับกฎบ้านข้อที่ ๑ ที่ห้ามเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามนำเนื้อสัตว์มาจำหน่าย ซึ่งหากทุกคนปฏิบัติตามย่อมไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทะเลาะกัน ย่อมนำมาซึ่ง ชุมชนสันติสุขได้ อีกทั้งตลอดเส้นทางเข้าหมู่บ้านที่จะเข้าไปถึงวัดยังมีป้ายห้ามนำเนื้อสัตว์เข้ามาจำหน่ายในหมู่บ้านและนำไปในวัดอีกต่างหากซึ่งถือว่าเป็นการรณรงค์แบบย่ำคิดย่ำทำที่เป็นรูปธรรมมาก

๒. ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี คือ การเว้นจากการลัก ขโมย ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น ตรงกับกฎบ้านข้อที่ ๔ กล่าวคือต้องรักษาความสงบ ไม่รบกวนเพื่อนบ้าน ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท แล้วถ้าเป็นเช่นนี้จะเกิดย่อมเกิดสันติสุขในชุมชน ซึ่งตรงนี้ยังมีการจัดคณะกรรมการหมู่บ้าน มีการจัดเวรยามเพื่อรักษาความสงบ

๓. ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉาจารา เวรมณี คือ การละเว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม ตรงกับกฎบ้านข้อที่ ๕ คือ ต้องรักและซื่อสัตย์ต่อครอบครัว หากเกิดความรักความหวังใยในครอบครัวย่อมนำมาซึ่งความสงบสุข เมื่อเกิดความสุขสงบในครอบครัวย่อมส่งผลถึงส่วนรวมไปด้วยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแห่งสังคมสันติสุข

๔. ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวรมณี คือ การละเว้นจากการพูดเท็จ ตรงกับกฎบ้านข้อที่ ๖ ผู้ที่อยู่ในชุมชนห้วยต้ม ควรเข้าวัด รักษาศีล ภาวนา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์สม่ำเสมอ การเข้าวัดรักษาศีลภาวนาย่อมไม่พูดปดมดเท็จ ซึ่งก็จะสามารถก่อให้เกิดความสงบสันติในชุมชนเช่นกัน

๕. ศิลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมีชขปมาทัญฐานา เวมณี คือ ละเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย ตรงกับกฎบ้านถึง ๒ ข้อกล่าวคือ ข้อที่ ๒ ห้ามจำหน่าย จ่าย แจก เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิดซึ่งจากการสังเกตจะเห็นได้ว่า ไม่มีร้านค้าที่มีการขายสุราของมีเมา และ ข้อที่ ๓ ห้ามจัดเลี้ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิดในงานเทศกาลหรืองานต่างๆ เพราะว่าสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ย่อมนำความเสื่อมมาสู่ชุมชนเพราะการขาดสติย่อมสามารถกระทำการสิ่งใดๆ ลงไปได้อย่างไม่ได้คิดถ้าจะได้ชุมชนย่อมไม่กระทำผิดในศีลข้ออื่นๆ ย่อมนำมาซึ่งชุมชนสันติสุข ซึ่งในวันที่ถึงพื้นที่เป็นวันประเพณีเททองหล่อพระ มีงานรื่นเริงแต่ไม่มีการพนัน การจำหน่ายสุรา ของมีเมา ตลอดจนมีป้ายห้ามนำเนื้อสัตว์เข้ามาในหมู่บ้าน ในบริเวณวัด

สันติภาพคือ สภาวะการณ์ซึ่งบุคคลต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ในลักษณะประนีประนอม และเมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งใดๆ เกิดขึ้น ก็ใช้เฉพาะสันติวิธีเท่านั้น ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว(นางพนิดา ดวงจินดา ทุตสันติภาพ)^{๑๖} และพุทธสันติวิธี คือ วิธีการ และเครื่องมือ ที่ก่อให้เกิด ความสงบ ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นผลจากการ รู้ – ตื่น – และเบิกบาน สันติ ดับ ความโลภ โกรธ หลง (นิพพาน) โลภุตะระ ปรมัต (ไม่มีเงื่อนไข) โลกียะ (มีเงื่อนไข) สอภกาย วาจา ใจ (ขัดแย้งได้ แต่ไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง) สันติวิธี คือ การไม่ใช้กำลัง การเชื่อฟัง การไม่ก่อความวุ่นวาย การทำตามกฎหมาย^{๑๗}

สรุป จากการเข้าไปสัมภาษณ์ในพื้นที่และจากการสังเกตการณ์ดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนพระบาทห้วยต้มพอจะสรุปได้ว่า บริบทของชาวบ้านนั้น สภาพของประชากรที่นี่เป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม การทำงานใช้แรงงานแบบช่วยเหลือกันที่เรียกว่า “ลงแขก” ผลัดเปลี่ยนกันไปช่วยกัน มีสภาพความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง รักและสามัคคีเชื่อมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดและนำมาเขียนเป็นกฎบ้านจำนวน ๖ ข้อ ซึ่งสามารถสร้างความปรองดอง สามัคคีไม่มีการละเมิดกฎนั้นคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ คำแนะนำของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไปถึงชุมชนอื่นนั้น ก็คือ ผู้นำชุมชน ผู้ที่เป็นศูนย์อิทธิพล ผู้นำศาสนาทุกศาสนา ทุกคนรวมถึงการเริ่มต้นที่ใจตนเองว่าพร้อมกันหรือยังที่จะปรองดองกัน นี่คือจุดเริ่มต้นสังคมสันติสุข ชุมชนสันติสุข ประเทศสันติสุข

ทฤษฎี ชัยศิริ รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนสันติสุข คือ ความสุขสงบ เป็นสภาพที่มีความสุขสงบภายในชุมชน ปราศจากความขัดแย้ง ความปรองดองกัน ความชื่นชมยินดี ไม่ทะเลาะกัน รักกันช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งที่นี่เป็นเพราะคำสอนและการที่ช่วยกันสอดส่องดูแลอย่างจริงจัง ไม่ละเลยจนเกิดเป็นปัญหาของชุมชนเราใช้ “บวร” ในการเข้าขจัดความขัดแย้ง และทำให้ชุมชนมีแต่สันติสุขมาตลอดระยะเวลาอันยาวนานนี้กล่าวคือ

^{๑๖} รวบรวมโดย สำนักงานเลขาธิการทุตสันติภาพ, ความหมาย “สันติภาพ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.upf.or.th/2010/index.php?option=com.

^{๑๗} พ.ม.ธรรมชา ธรรมหาโส,รศ.,ดร., พุทธสันติวิธี, มาจาก Power Point, บัณฑิตวิทยาลัย สันติศึกษา, พุทธศักราช ๒๕๕๗.

บ้าน = คนในบ้านช่วยกันสอนสั่ง และ ตักเตือนกันให้เคารพกฎกติกาที่ทำกันไว้ให้มีความศักดิ์สิทธิ์ไม่ละเลยในสิ่งที่จะกระทำให้เกิดความสามัคคี ตักเตือนกันก่อนจะกระทำผิด ไม่เข้าข้างกันแต่จะช่วยกันสั่งสอน ตักเตือนแนะแนวทางที่ถูกให้แก่กันและกันและให้อภัยกัน

วัด = วัดช่วยขัดเกลาจิตใจ ช่วยสั่งสอน เป็นที่กระทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นที่ชุมนุมของชนในชุมชนและการที่ฟังพระพูดในทุกวันพระเพื่อสอนสิ่งที่ดีงามและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ที่นี่เป็นที่กระทำกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อมีงานอะไรจะมาช่วยกันและกันคนละไม้คนละมือ

โรงเรียน = นี่ก็จะช่วยขัดเกลาจิตใจ และสั่งสอนทั้งวิชาการที่เป็นข้อกำหนดของกระทรวงและสอนวัฒนธรรมประเพณีด้วยเพื่อให้ทุกคนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินวิถีชีวิตได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงไม่ทำให้กระทำผิดศีล

ซึ่งการที่ชุมชนกระทำกันเช่นนี้จึงเกิดความสามัคคีและสามารถดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุขไม่ทะเลาะกัน ถ้าถามว่าจะแนะนำอย่างไรให้ชุมชนอื่นทำตามก็อยากแนะนำว่าต้องเริ่มที่ผู้นำก่อนว่ามีบาร์มีไหม จากนั้นเริ่มที่ผู้นำศาสนาทุกศาสนาว่าจะร่วมมือกันอย่างไรอย่าลืมหาหมู่บ้านอื่นหรือชุมชนอื่นไม่ได้มีศาสนาเดียวแล้วเราจะทำอย่างไรให้เขาร่วมมือทำให้เกิดชุมชนสันติสุข ต่อมาเรามามองที่โรงเรียนในชุมชนสอนอะไรเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และแนวทางปฏิบัติต่อนักเรียนนอกจากวิชาที่เรียนเพื่อให้เยาวชนเหล่านั้นตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๘}

ปียวัฒน์ แสงดวงเดือน และ ปวีณอร ธารสุขสินธุ์ นักศึกษาชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ และมัคคุเทศน์น้อยผู้นำทางในการไปสัมภาษณ์ลงพื้นที่ครั้งนี้ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ชุมชนเราไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ร่วมมือกันทำงาน อยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัย ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกเรามีกันแค่ ๑๐ หมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ของพวกเรานั้นเป็นนักเรียนที่ต้องทำหน้าที่ของตนเองเลิกเรียนเราจะช่วยที่บ้านทำงานบ้านวันหยุดเรามีหน้าที่พาคนต่างถิ่นที่มาเที่ยวเราเป็นมัคคุเทศน์นำทางและอธิบายสภาพความเป็นไปให้คนมาเที่ยวฟัง ที่นี้มีคนมาเพื่อศึกษามากมาย บางครั้งเราช่วยด้วยความสมัครใจไม่ได้หวังผลตอบแทนเราไม่เรียกร้องเงินทองเราทำอย่างสมัครใจเพื่อชุมชนของเรา พวกเราเข้าใจสังคมสันติสุขตามแบบพวกเราคือไม่ทะเลาะกัน ไม่มีแบ่งพวก เอื้ออาทรกัน ถ้าใครแนะนำให้คนอื่นทำตามเราคงยากครับเพราะใครจะมาถือศีล ๕ ทานมังสวิรัตแบบเรา แต่ถ้าทำได้ก็อยากให้เอื้อเพื่อกันไม่แบ่งพวกกันก็น่าจะเริ่มต้นได้^{๑๙}

พันทอง ดอนนาทราย ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ความเป็นอยู่ของประชากรที่นี่เราเป็นสังคมเกษตรกรรม สภาพท้องถื่นกันดารมีน้ำให้ใช้น้อยเราจำเป็นต้องประหยัด แต่เราก็จะปลูกพืชทนแล้งได้ดี หรือพืชใช้น้ำน้อย เราพึ่งฝนจากสภาพฤดูกาล และเราจะช่วยกันเมื่อทำงานในไร่นาสวนหรือที่เรียกว่าลงแขกในการทำงานในไร่ นา และเราจะแบ่งปันอาหารกันเราจะไม่ค่อยได้ขายกันมากนัก ผลผลิตทางการเกษตรเราจะนำไปขายที่เขามารับซื้อหรือขายส่งที่จุดรับซื้อ เราจะช่วยกันดูแลสอดส่องด้วยการจัดเจ้าหน้าที่และผู้ใหญ่บ้านในกลุ่มพวก

^{๑๘} สัมภาษณ์ อาจารย์ทรงธรรม ชัยศิริ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, (๕ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๑๙} สัมภาษณ์ ปียวัฒน์ แสงดวงเดือน และ ปวีณอร ธารสุขสินธุ์, นักศึกษาชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ และมัคคุเทศน์ ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, (๕ มีนาคม ๒๕๕๙).

เรา ๑๐ หมู่บ้านออกเวรตรวจตราเพื่อความสงบสุขของชุมชน เมื่อพบสิ่งใดไม่ดีเราจะช่วยกันตักเตือน และปรับปรุงเราเป็นสังคมให้โอกาสไม่ใช่สังคมแบบคนเมือง อยากแนะนำให้อื่นทำแบบเราคือจัดเวรยาม สร้างระเบียบ และปฏิบัติตามระเบียบของชุมชน คงหาที่ทำแบบเราได้ยากเพราะพวกเรามีครูบาวงศ์ ท่านช่วยสร้างมาตั้งแต่ต้น การที่ชุมชนอื่นจะทำเหมือนเราถ้ามองว่าเป็นวิถีพุทธคงจะทำได้เหมือนชุมชนเราอย่างแน่นอน แต่ถ้าบอกว่าเป็นวิถีทางแห่งคุณธรรมจะสามารถทำได้ทุกหนแห่ง เพราะทุกที่ต่างก็มีคนนับถือศาสนาที่แตกต่างกันออกไปย่อมไม่สามารถใช้วิถีทางแห่งพุทธได้ เราจึงอยากแนะนำให้ท่านวิเคราะหามาใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจังและมุ่งมั่นและสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้คือผู้นำศาสนาทุกศาสนาต้องให้ความร่วมมือสนับสนุน และ พยายามช่วยดำเนินการ^{๒๐}

พระครูอุปถัมภ์สังฆกิจ เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า ที่นี้มี ๒๓ หมู่บ้านแต่ที่เข้ามาปฏิบัติอย่างจริงจังมีเพียง ๑๐ หมู่บ้านซึ่งเป็นชาวปาปาเกอญูเท่านั้นนอกนั้นเป็นคนเมืองซึ่งบางครอบครัวก็จะปฏิบัติ บางครอบครัวเป็นผู้นับถือศาสนาอื่น จึงมิได้ปฏิบัติแต่ทุกหมู่บ้านก็พยายามจัดระเบียบของตนเองซึ่งทั้ง ๑๐ หมู่บ้านนี้เรามีกฎระเบียบ ๖ ข้อเป็นแนวทางปฏิบัติ ได้แก่

๑. ห้ามเลี้ยงสัตว์ ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามนำเนื้อสัตว์มาจำหน่ายแจกในหมู่บ้าน วัด และสถานที่ต่าง ๆ

๒. ห้ามจำหน่าย แจก เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิด

๓. ห้ามจัดเลี้ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และของมีเมาทุกชนิดในงานเทศกาลหรืองานต่าง ๆ

๔. ต้องรักษาความสงบ ไม่รบกวนเพื่อนบ้าน ไม่ลักขโมย ไม่ทะเลาะวิวาท

๕. ต้องรักและซื่อสัตย์ต่อครอบครัว

๖. ผู้ที่อยู่ในชุมชนห้วยต้ม ควรเข้าวัด รักษาศีล ภาวนา บำเพ็ญสาธารณประโยชน์สม่ำเสมอ และไม่เป็นปรปักษ์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ทั้ง ๖ ข้อทางชุมชนเราปฏิบัติมาอย่างช้านาน และปรับปรุง เขียนติดประกาศไว้ที่ใจบ้าน และศาลากลางบ้าน เพื่อเป็นการประกาศเจตนารมณ์ของเราในการปฏิบัติและเราจะสั่งสอนคนรุ่นหลังให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทางเราบางคนไม่ค่อยมีการศึกษาก็จะรู้ว่าสังคมสันติสุขคืออะไรหรือพวกเขาู้แต่ว่าอยู่กันอย่างสงบ สามัคคีกัน ไม่ทะเลาะกัน เป็นเพื่อน เป็นพี่ เป็นน้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน บางครั้งเราต้องสอนให้เขาทำกันอย่างนี้ ก็อยากสนับสนุนแนวคิดหมู่บ้านศีล ๕ ของรัฐบาลและอยากแนะนำให้เริ่มที่การสร้างสามัคคี ประองดองกันก่อน จึงออกเป็นระเบียบมาเป็นทางปฏิบัติ และเริ่มต้นในการรักษาศีล ๕ แบบค่อยเป็นค่อยไป^{๒๑}

สุพจน์ เมธีล้ำเลิศ ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า หมู่บ้านนี้เรามีกฎระเบียบ ๖ ข้อเป็นแนวทางปฏิบัติ ติดประกาศไว้ที่ใจบ้าน ถึงแม้เราจะจัดชุดเวรยามออกตรวจก็เป็นเพียงการระวัง ป้องปรามแต่ไม่เคยได้ดำเนินการกับใครในหมู่บ้านเลย มีแต่คนข้าง

^{๒๐} สัมภาษณ์ พันทอง ดอนนาทราย, ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์สังฆกิจ, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

นอกเข้ามาซึ่งเราก็อธิบายให้ฟังถึงแนวทางของเราและทำความเข้าใจกันและไม่เคยมีเรื่องหรือทะเลาะกันจนถึงส่งให้เจ้าหน้าที่ลงมาเกี่ยวข้องเราดำเนินการกันเองในหมู่บ้าน ถ้ามถึงชุมชนสันติสุขทางเราเข้าใจก็คือ ชุมชนที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งถ้าแนะนำก็อยากให้สามัคคีกัน ประองตองกันให้ได้ก่อน หรือถ้าชุมชนนั้นมีศูนย์อิทธิพลนั่นคือจุดเริ่มต้นที่ดีเหมือนเราที่มีท่านหลวงพ่อ(ครูบาวงศ์) ช่วยเป็นผู้นำตั้งแต่ต้นหากไม่มีหลวงพ่อกวเราคงไม่มีวันนี้ และเราจะต้องรักษาสิ่งที่ดีของชุมชนเราไว้ให้ยั่งยืนตลอดไป ทุกวันนี้พวกเราสอนบุตรหลานกันตั้งแต่เด็กๆ และพยายามพามาเข้าวัด ฟังธรรม ทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่เรียกว่าจิตอาสาตลอดจนนำนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเป็นมัคคุเทศน์เพื่อแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวแก่ผู้มาท่องเที่ยวในชุมชนของเราโดยไม่เรียกร้องค่านำทางซึ่งเป็นการเผยแพร่ความดีของชุมชนของเราอีกทางหนึ่งซึ่งเราหวังว่าสิ่งที่เราได้กระทำลงไปคงจะสามารถนำพาและเป็นตัวอย่างที่ดีให้ชุมชนอื่น สังคมอื่น หวังว่าสิ่งที่เรากระทำให้คงจะสามารถเป็นสิ่งที่อยู่อย่างยั่งยืนตลอดไปในชุมชนแห่งนี้โดยเฉพาะอนุชนรุ่นหลังซึ่งเป็นลูกหลานของเราจะสามารถนำพาชุมชนของเราให้มีความสุขความเจริญเป็นตัวอย่างของชุมชนอื่นๆ ได้นำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจังในชุมชน^{๒๒}

อรุณี ก่อเกื้อตระกูล ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ : กล่าวในการให้สัมภาษณ์ว่า เราเป็นชุมชนที่ทำเกษตรกรรม เราทอผ้า เย็บผ้าใช้เอง ตามประเพณีของเรา เราอยู่อย่างพอเพียงช่วยกันทำงาน แบ่งปันอาหารกัน ใครมีอะไรก็แบ่งให้คนที่ไม่มี เราทำอย่างนี้มานานแล้ว และเราสอนลูกหลานให้ทำตาม เราก็ออยู่อย่างมีความสุข นี่เรียกว่าชุมชนสันติสุขได้ใช่ไหม เราไม่รู้จะแนะนำอย่างไรเราก็มีการศึกษาน้อยกว่าคนอื่น แต่ถ้าถามเราก็ออยากบอกว่าเริ่มที่ใจตัวเองก่อนว่าจะทำได้ไหม เราจะสามารถตอบรับสิ่งใหม่ๆ มาสู่สังคมบ้านเราและเราจะสอนบุตรหลานของเราอย่างไรให้สามารถนำวัฒนธรรมพื้นบ้านของเราผสมผสานกับสิ่งที่เรียกว่าสมัยใหม่เข้ามาสู่สังคมบ้านเรา ที่เราทำได้ก็คือการนำบุตรหลานเข้าวัด บอกเล่าถึงความดีของชุมชนบ้านเรา บอกเล่าถึงการการที่เรามีวันนี้เพราะอะไร การที่เราทอผ้าใช้เองและให้บุตรหลานฝึกทอก็เพื่อจะได้ไม่ลืมวัฒนธรรมอันดีของเราแล้วยังเป็นการสร้างความภูมิใจให้แก่ทุกคนที่สามารถทอผ้าใช้เองเมื่อเราทำทุกบ้านเราจะรู้สึกว่าเป็นปกติไม่แตกต่างกันทำให้เกิดความรู้สึกไม่แตกต่างแต่เมื่อเราจะเข้าไปในเมืองหนุ่มสาวก็จะสวมใส่ชุดเหมือนคนในเมืองแต่เมื่อกลับมาอยู่ที่บ้านเรา เราจะพยายามสวมชุดพื้นเมืองที่เราทอขึ้นมาเอง^{๒๓}

^{๒๒} สัมภาษณ์ สุพจน์ เมธีล้ำเลิศ , ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทราย อำเภอสีจังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๒๓} สัมภาษณ์ อรุณี ก่อเกื้อตระกูล , ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย อำเภอสีจังหวัดลำพูน, (๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙).

๔.๓ วิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตามหลักศีล ๕

จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นจะเห็นได้ว่าที่ ชุมชนพระบาทห้วยต้มนั้นเป็นชุมชนสันติสุขอย่างแท้จริงจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นโมเดลในการดำเนินการจัดระเบียบสังคมและการสร้างสังคมสันติสุข ชุมชนสันติสุข ครอบครัวสันติสุขได้ ซึ่งแนวทางการสร้างสังคมสันติสุขจากคำกล่าวที่ว่า “สังคมไทยผ่านวิกฤตมาหลายครั้งโดยไม่สะบักสะบอมนัก เราเขินฆ่ากัน การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยจะต้องดำเนินต่อไปโดยไม่มีหลักประกันว่าจะไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันอีก แต่สังคมไทยส่วนใหญ่เริ่มเชื่อในสันติวิธี”^{๒๔} และ “จะดีกว่าไหมถ้าสังคมไทยมีแต่ “พวกเรา” แม้เธอกับเขา เราคิดไม่เหมือนกันแต่พวกเราอยู่ “ร่วมกัน” ได้ภายใต้สังคมสันติสุข (เดียวกัน) การสร้างสันติภาพไม่ให้อึดติดกับตำราแต่ยึดติดกับความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่สามารถผสมผสานกันอย่างลงตัวนั่นเอง”^{๒๕} หรือ “ศีล ๕ มีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม เป็นพื้นฐานการพัฒนาตนเองให้พบกับความสุขสงบเย็น เข้าถึงการดับทุกข์ และเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความสามัคคี ในหมู่ชน เกิดความรักใคร่ปรองดองอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข”^{๒๖} ตลอดจนคำกล่าวต่างๆ ที่กล่าวถึงสันติภาพดังเช่น “สันติภาพ (Peace) ที่เรามักจะกล่าวถึงในปัจจุบันมี ๒ ประการ คือ “สันติภาพภายใน” (Inner Peace) และ “สันติภาพภายนอก” (Outer Peace) แนวทางการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น ผู้เขียนมีความเชื่อมั่นประการหนึ่งว่า “รากฐานของสันติภาพในระดับประเทศ หรือระดับโลกต้องเริ่มต้นจากหมู่บ้าน” ซึ่งหมู่บ้าน (Village) เป็นชุมชนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการคือ “บ้าน วัด และโรงเรียน”^{๒๗} ซึ่งจากคำกล่าวเหล่านี้เราสามารถนำมาซึ่งการวิเคราะห์แนวทางการสร้างชุมชนสันติสุขได้ดังนี้

๔.๓.๑ ระบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน การที่มีคณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถขับเคลื่อนสังคมให้เกิดสันติสุข ซึ่งผู้นำสามารถขับเคลื่อนองค์กรได้จะต้องมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม มีจิตเป็นอาสาที่พร้อมจะเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างให้อนุชนรุ่นหลังนำไปเป็นแบบอย่างจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างลงตัวและจริงจัง ซึ่งหากมีการทำกันแบบนี้การสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนย่อมบังเกิดขึ้นได้ในทุกมิติของสังคม ก็คือสันติภาพภายนอก ซึ่งการรณรงค์ในทุกมิติของการ ทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง

^{๒๔} โคทม อารียา, บทความ, ข้อคิดเรื่องสันติวิธี, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา, เผยแพร่ครั้งแรกหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, ๒ มกราคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} พลเอก เอกชัย ศรีวิลาศ ผอ.สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล, แตกต่าง แต่ไม่แปลกแยก สังคมสันติสุข, สถาบันพระปกเกล้า, [ออนไลน์] เรียนรู้กับลุงเอก, แหล่งที่มา : elifesara.com/article/topic-27934.htm.

^{๒๖} ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ ดร., กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำ, พุทธศาสตร์คุณภูมิบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๖, บทความย่อ.

^{๒๗} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส รศ.ดร., 'สันติคาม'จากหมู่บ้านสันติสุขสู่สันติสุขสังคมไทย, [คม ชัด ลึกออนไลน์], แหล่งที่มา: www.komchadluek.net/detail/20131031/171772.html.

ภาพที่ ๒ ป้ายเชิญชวนให้ร่วมทำคุณความดี

ชาวบ้านที่นี้จะเชื่อฟังคำสอน และ กฎบ้านซึ่งเขียนไว้ที่ใจบ้าน (วันไปสัมผัสภาพผนังศาลาใจบ้าน ปิดประตูไม่สามารถเข้าไปได้) เพราะเป็นคำสอนของครูบาซึ่งได้กำหนดไว้ควบคู่กับศีล ๕ ซึ่งสิ่งที่ท่านเน้นหนักที่สุดเรื่องสติ นั่นคือการห้ามศีลข้อที่ ๕ กล่าวคือ กฎบ้าน ๖ ข้อ มีการนำศีลข้อ ๕ มาขยาย เป็น ๒ ข้อของกฎบ้านนั้นมองได้ถึงการทำท่านเน้นเรื่องสติ มาก่อนเรื่องใด และต่อมาก็จะเน้นเรื่องการสร้างความแตกแยกและความแตกต่างของการกระทำของประชาชนในชุมชนคือการรณรงค์การห้ามนำเนื้อสัตว์เข้ามาในชุมชน ท่านยังเน้นเรื่องของความรักในครอบครัวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสุขในสังคม

๔.๓.๒ การสร้างสันติภาพภายนอกก็รูปแบบย่อมต้องยึดเกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่นซึ่งต้องช่วยกันรักษาและส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่นเช่นกันและบุคคลในสังคมที่จะสามารถ มาเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมในการขับเคลื่อนที่ดีคือคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคม ชุมชน และใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหากกระทำได้อย่างจริงจังจะเกิดสันติสุขอย่างถาวรยั่งยืนตลอดไป

ภาพที่ ๓ การทอผ้าพื้นเมืองเพื่อใช้เองตามประเพณีปาปาเกอญอ

สภาพการทอผ้าที่ศูนย์กลางบ้านเป็นการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและมาดูวิธีการทอและวิถีชีวิตของชนชาวปาปาเกอญอที่แท้จริง สำหรับที่บ้านก็มีการทอสำหรับใช้เองเหมือนกัน สำหรับผ้าทอที่นี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของชนชาวปาปาเกอญอที่เดียว นอกจากนี้ยังมีพิธีการจนเรียกว่าประเพณีเปลี่ยนผ้าครุบา ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมทุกปี

๔.๓.๓ และที่จะขาดไม่ได้เลยก็คือ สันติภายใน คือการรักษาจิตใจให้ผ่องแผ้ว มีความเป็นธรรมและสิ่งนั้นย่อมต้องเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้อย่างดีกล่าวคือ ศาสนา นั่นเอง ซึ่งหากสังคมขาดเสียซึ่งสันติภายในย่อมไม่สามารถเรียกว่าสังคมแห่งสันติได้อย่างสมบูรณ์ถึงแม้ภายนอกจะดูสงบร่มเย็นก็ตามที่ ถ้าขาดสันติภายในแล้วความหวาดระแวงย่อมเกิดในจิตใจอยู่เสมอ

ภาพที่ ๔ เข้าวัดฟังธรรม และ ร่วมปฏิบัติธรรมของนักเรียนในชุมชน

การเข้าวัดรักษาศีลถือเป็นเรื่องปกติของที่นี่ แม้แต่วันธรรมดาที่นี่ก็จะมีการสวดมนต์ไหว้พระกันทุกวัน เพื่อรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้อย่างมั่นคงถาวร ถ้าเป็นวันพระผู้คนที่นี้จะหยุดกิจกรรมทุกชนิดทั้งหมดและมาทำบุญถือศีลที่เรียกว่า อุโบสถศีล กันทุกบ้านทีเดียว ซึ่งในสังคมที่นี้จะเน้นเรื่องการทำบุญถือศีล และ การเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรมกันทุกคร้วเรือน ดังที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องการนับถือผีसानางไม้ที่นี้แทบจะไม่มีเลยทุกคนยึดมั่นในคำสอนของศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด

๔.๔ สรุป

สรุปได้ว่า ประชากรที่นี้เป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม การทำงานใช้แรงงานแบบช่วยเหลือกันที่เรียกว่า “ลงแขก” ผลัดเปลี่ยนกันไปช่วยกัน มีสภาพความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง รักและสามัคคีเชื่อมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดและนำมาเขียนเป็นกฎบ้านจำนวน ๖ ข้อ ซึ่งสามารถสร้างความปรองดอง สามัคคีไม่มีการละเมิดกฎนั้นคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ ที่ชุมชนพระบาทห้วยต้มสามารถรักษาศีล ๕ ได้อย่างเคร่งครัดนั้นก็เพราะ การที่ครูบาชัชวงค์ฯ ได้ริเริ่มที่จะให้คนที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่กับท่านต้องรักษาศีล ๕ จึงจะจัดสรรที่ดินทำกินให้ครอบครัวละ ๑ ไร่ และเมื่อทุกครอบครัวปฏิบัติตามก็ได้อย่างที่ท่านกล่าวไว้จึงเกิดศรัทธาและสามารถกำหนดวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนได้จนเกิดการปฏิบัติตามจนเกิดความเคยชินและด้วยแรงแห่งศรัทธา จึงเป็นชุมชนสันติสุขตราบเท่าทุกวันนี้

สันติภายในและสันติภายนอกย่อมขาดจากกันเสียมิได้หากขาดสิ่งใดก็ตามการสร้างสันติภาพที่แท้จริงก็มักจะไม่น่าบังเกิดผลที่สมบูรณ์ย่อมนำไปให้สังคมที่จะเกิดสันติสุขจะไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงจำเป็นในการที่จะต้องนำพาทุกมิติให้ขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กันอย่างกลมกลืนและมั่นคงทุกก้าวอย่างตลอดจนการที่มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เคร่งครัดและนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังนั้นคือการกระทำที่ชุมชนสามารถรักษาไว้ได้อย่างเคร่งครัด แม้แต่ในวัดคือพระได้ถูกจัดระเบียบไว้อย่างดี ผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตอาสา และเสียสละตลอดเวลา สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของอนุชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติตาม สำหรับในครอบครัวก็สามารถสอนบุตรหลานให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และ มุ่งมั่นจริงจัง

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาแนวคิดแนวความคิดคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ว่ามีหลักการและรูปแบบแนวทางปฏิบัติอย่างไร จะนำมาใช้ในวิถีชีวิตจริงได้หรือไม่ พร้อมทั้งศึกษากรณีตัวอย่างสภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน ว่ามีแนวทางการรักษาศีล ๕ อย่างไร โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้มตามหลักศีล ๕ ว่ามีความสอดคล้องกันอย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงวางวัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ ๓ ประเด็น คือ

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาสภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้มตามหลักศีล ๕

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ แนวคิดคำสอนเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ศีลเป็นเรื่องของการรู้จักควบคุมระวังความประพฤติจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องขัดเกลาและพัฒนาตนเองตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ศีลมีลักษณะแสดงถึงความประพฤติ ทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้ เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกาย วาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาตามปกติ ตามวินัย, ปกติ, มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติ ในการละเว้นความชั่ว, ข้อปฏิบัติ ในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น, ความสุจริตทางกาย วาจา อาชีพ ศีล ๕ จึงเป็นพื้นฐานในการประพฤติทางกาย วาจา และทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ศีล ๕ มีองค์ประกอบ ๕ ข้อ กล่าวคือ ๑) **ปาณาติปาตา เวรมณี (การเว้นจากการฆ่าสัตว์)** คือ ไม่ทำลายชีวิต ความประพฤติ หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย ๒) **อทินนาทานา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์)** คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ หรือไม่ลักขโมย ถือเอาสาระว่า ความประพฤติหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์และกรรมสิทธิ์ ๓) **กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม)** คือ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย หรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองตน ๔) **มุสาวาทา เวรมณี (เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ)** คือ ไม่พูดเท็จ ความ

ประพุดหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จโกหกหลอกลวงตัดรอนประโยชน์หรือแกล้งทำลาย ๕) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณี (เจตนาเป็นเครื่องดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท) คือ ไม่เสพของมีนเมา ความประพุดหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมัวเมา

โดยคุณค่าของศีล ๕ นั้น เป็นไปเพื่อการพัฒนาตน กล่าวคือ ๑) เป็นไปเพื่อการตั้งความเห็นให้ตรง ๒) เป็นการฝึกฝนให้เกิดพลังใจที่เข้มแข็ง ๓) เป็นการฝึกจิตให้มั่นคงยิ่ง ๔) เพื่อกระตุ้นเตือนให้ละอายบาป ๕) เพื่อการสร้างมิตรภาพให้ยั่งยืน ๖) เพื่อการครองคู่ที่เป็นสุข

กล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องศีล ๕ ในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นแนวคิดที่มาของศีลกับการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เกิดสันติและเป็นการพัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งศีล ๕ เป็นหนทางแห่งสันติภาพและสอดคล้องกับแนวคิดบางแง่มุมของศาสตร์สมัยใหม่เกี่ยวกับการสร้างสันติภาพ และนับว่าศีล ๕ เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสันติภาพภายในพัฒนาสังคมให้เกิดสันติภาพภายนอก

ประเด็นที่ ๒ สภาพบริบทการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม

จ.ลำพูน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การรักษาศีล ๕ แนวคิดเรื่องศีล ๕ ของประชาชนในพื้นที่ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีแนวคิดจากศูนย์กลางคำสอนหรือเรียกว่าศูนย์อทธิพลคือจากครูบาชัยวงศาชา นั้นเองกล่าวคือ การไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารก็จะละการฆ่าเพื่อเป็นอาหารการกินมังสวิรัตทั้งชุมชนก็ละเว้นจากการฆ่าการทารุณสัตว์ การที่สอนไม่ให้ทะเลาะกันให้แบ่งปันกันกินกันใช้ช่วยเหลือกันนั้นเท่ากับตัดปัญหาเรื่องของขโมยลงไปได้แม้แต่การให้รักษาประเพณีเรื่องของการมีครอบครัวให้ซื่อสัตย์ต่อกันก็เป็นการละเว้นการกระทำผิดศีลข้อที่ ๓ เมื่อปฏิบัติได้แล้วการที่จะโกหกกัน การจะพูดจา ส่อเสียดการยุยงให้แตกแยกก็กระทำได้อย่างยากแม้แต่การที่ให้รับประทานมังสวิรัตินี้ก็เป็นการบังคับกลายๆ ให้ละลดเลิกการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสุรา ยาเสพติด และอบายมุขทั้งปวงนั่นเอง

สำหรับชุมชนพระบาทห้วยต้มนับว่าเป็นชุมชนต้นแบบที่สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยการรักษาศีล ๕ ของชุมชน ซึ่งไม่ใช่สันติภาพในเชิงความคิดหรือเชิงคัมภีร์ แต่เป็นชีวิตตัวอย่างที่ควรค่าอย่างยิ่งในการไปศึกษาถอดบทเรียนเพื่อนำเสนอแนวทางให้กับสังคมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยมีศีล ๕ เป็นรากฐานในการขับเคลื่อนชุมชน โดยบริบทของชาวบ้านนั้น สภาพของประชากรที่นี่เป็นชุมชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม การทำงานใช้แรงงานแบบช่วยเหลือกันที่เรียกว่า “ลงแขก” ผลัดเปลี่ยนกันไปช่วยกัน มีสภาพความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง รักและสามัคคีเชื่อมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดและนำมาเขียนเป็นกฎบ้านจำนวน ๖ ข้อ ซึ่งสามารถสร้างความปรองดอง สามัคคีไม่มีการละเมิดกฎนั้นคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แต่ทั้งนี้ทุกคนต้องเริ่มต้นที่ใจตนเองก่อนว่าพร้อมกันหรือยังที่จะปรองดองกัน นี่คือการเริ่มต้นสังคมสันติสุข ชุมชนสันติสุข ประเทศสันติสุข

ประเด็นที่ ๓ วิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขของชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตามหลักศีล ๕

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนพระบาทห้วยต้มนั้นเป็นชุมชนสันติสุขอย่างแท้จริงจากรุ่นสู่รุ่น มีระบบการบริหารจัดการหมู่บ้านที่ดี การที่มีคณะกรรมการหมู่บ้าน สามารถขับเคลื่อนสังคมให้เกิดสันติสุข มีผู้นำสามารถขับเคลื่อนองค์กรได้ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม มีจิตเป็นอาสาที่พร้อมจะเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างให้อนุชนรุ่นหลังนำไปเป็นแบบอย่างจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างลงตัวและจริงจัง ซึ่งหากมีการทำกันแบบนี้การสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนย่อมบังเกิดขึ้นได้ในทุกมิติของสังคม ก็คือสันติภาพภายนอก ซึ่งการรณรงค์ในทุกมิติของการทำงานร่วมกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง

ชาวบ้านจะเชื่อฟังคำสอนของครูบา และ กฎบ้านซึ่งเขียนไว้ที่ใจบ้าน คำสอนของครูบาได้กำหนดไว้ควบคู่กับศีล ๕ ซึ่งสิ่งที่ท่านเน้นหนักที่สุดเรื่องสติ นั่นคือการห้ามศีลข้อที่ ๕ กล่าวคือ กฎบ้าน ๖ ข้อ มีการนำศีลข้อที่ ๕ มาขยายให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ ๒ ของกฎบ้านนั้น มองได้ถึงการทำท่านเน้นเรื่องสติ มาก่อนเรื่องใด และต่อมาก็จะเน้นเรื่องการสร้าง ความแตกต่างและความแตกต่างของการกระทำของประชาชนในชุมชนคือการรณรงค์การห้ามนำเนื้อสัตว์เข้ามาในชุมชน ท่านยังเน้นเรื่องของการความรักในครอบครัวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความสุขในสังคม

ทั้งนี้การเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข โดยนำแนวคิดเรื่องของการกำหนดกติกาและการมีคณะกรรมการที่เป็นจิตอาสาและมีคุณธรรมนั้น ประเด็นสำคัญคือ คณะกรรมการที่มาดำเนินการเป็นตัวแทนหมู่บ้าน นอกจากมีจิตอาสาแล้วยังต้องเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นต้นแบบคุณธรรม และเคารพกติกาของหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การบริหารจัดการหมู่บ้านเกิดความเป็นธรรมและมีความโปร่งใส ซึ่งคุณสมบัติที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของชุมชนหมู่บ้านสำเร็จผลได้ เพราะกรรมการที่ทำงานนั้นเป็นผู้มีศีล ๕ เป็นหลักพื้นฐานที่ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะช่วยให้เมื่อชุมชนหมู่บ้านเกิดความสงสัยหรือมีความเห็นไม่ตรงกัน คณะกรรมการสามารถทำหน้าที่เจรจาและเกิดการรับฟังจากลูกบ้าน ด้วยเชื่อว่าท่านนี้เป็นผู้มีศีล ในขณะที่เดียวกันการเคร่งครัดในกฎระเบียบของคณะกรรมการไม่ใช่ดำเนินการเพื่อหาข้อดี แต่ต้องอาศัยการพูดคุยต่อกันด้วยความรักและเมตตาปรารถนาให้สมาชิกชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข

นอกจากมีคณะกรรมการดำเนินงานที่เป็นจิตอาสา ทรงศีลทรงธรรมแล้ว การตั้งกฎกติกาของหมู่บ้านหรือชุมชนให้เกิดสันติสุขได้นั้น อาจต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้นๆ โดยอาศัยหลักศีล ๕ เป็นพื้นฐานของแนวคิดที่จะไม่เบียดเบียน อย่างเช่น การที่จะทำให้ชุมชนปลอดจากอบายมุข และการจำหน่ายสุรายาเสพติด สิ่งสำคัญคือ การตั้งความเห็นหรือการนำพลังของชุมชนในการขับเคลื่อน กล่าวคือ คิด พูด ทำ ในเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกระบวนการวิธีการจัดการที่มองว่า ผู้ที่ละเมิดศีล หรือทำผิดนั้น เป็นเพราะเขาขาดแรงต้านทานจากกิเลสของตน จึงทำให้หลงผิด ดังนั้นชุมชนควรนำหลักคำสอนหรือธรรมะมาเผยแผ่หรือสอดแทรกพูดคุยในหมู่บ้าน ชุมชน รวมถึงการชี้ให้เห็นโทษของการผิดศีล

ชุมชนพระบาทห้วยต้มนั้นยังมีการสร้างสันติภาพภายนอกผ่านการสานต่อทางวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นอีกรูปแบบที่ต้องยึดเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณีในท้องถิ่นซึ่งต้องช่วยกันรักษาและส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่นเช่นกัน และบุคคลในสังคมที่จะสามารถมาเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมในการขับเคลื่อน

เคลื่อนที่ดีคือคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สังคมครอบครัว สังคมชุมชน และใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหากกระทำได้อย่างจริงจังจะเกิดสันติสุขอย่างถาวรยั่งยืนตลอดไป

นอกจากนั้นแล้วประชาชนชุมชนพระบาทห้วยต้ม ยังเข้าวัดรักษาศีลอยู่เป็นประจำ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติของชุมชนนี้ แม้แต่วันธรรมดาก็จะมีการสวดมนต์ไหว้พระกันทุกวัน เพื่อรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้อย่างมั่นคงถาวร ถ้าเป็นวันพระผู้คนที่นี้จะหยุดกิจกรรมทุกชนิดทั้งหมด และมาทำบุญถือศีลที่เรียกว่า อุโบสถศีล กันทุกบ้านที่เดียว เรื่องการนับถือผีสงนางไม้ที่นี้แทบจะไม่มีเลยทุกคนยึดมั่นในคำสอนของศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด แต่ส่วนใหญ่ประชากรในชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรมการทำงานใช้แรงงานแบบช่วยเหลือกันที่เรียกว่า “ลงแขก” ผลัดเปลี่ยนกันไปช่วยกัน มีสภาพความเป็นอยู่แบบช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง รักและสามัคคีเชื่อมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดและนำมาเขียนเป็นกฎบ้านโดยสามารถสร้างความปรองดอง สามัคคีไม่มีการละเมิดกฎนั้นคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

และที่ชุมชนพระบาทห้วยต้มสามารถรักษาศีล ๕ ได้อย่างเคร่งครัดนั้นก็เพราะ การที่ครูบาชัยวงศา ชาติริเริ่มที่จะให้คนที่เข้ามาตั้งรกรากอยู่กับท่านต้องรักษาศีล ๕ จึงจะจัดสรรที่ดินทำกินให้ครอบครัวละ ๑ ไร่ และเมื่อทุกครอบครัวปฏิบัติตามก็ได้อย่างที่ท่านกล่าวไว้จึงเกิดศรัทธาและสามารถกำหนดวิถีชีวิตของบุคคลในชุมชนได้จนเกิดการปฏิบัติตามจนเกิดความเคยชินและด้วยแรงแห่งศรัทธา จึงเป็นชุมชนสันติสุขตราบเท่าทุกวันนี้ สันติภายในและสันติภายนอกย่อมขาดจากกันเสียมิได้ หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วการสร้างสันติภาพก็มักจะไม่บังเกิดผลที่สมบูรณ์ย่อมนำพาให้สังคมที่จะเกิดสันติสุขจะไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงจำเป็นในการที่จะต้องนำพาทุกมิติให้ขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กันอย่างกลมกลืนและมั่นคงทุกก้าวอย่างต่อเนื่องจนการที่มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เคร่งครัดและนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังนั้นคือการกระทำที่ชุมชนสามารถรักษาไว้อย่างเคร่งครัด แม้แต่ในวัดคือพระได้ถูกจัดระเบียบไว้อย่างดี ผู้นำชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตอาสา และเสียสละตลอดเวลาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของอนุชนรุ่นหลังให้ประพฤติปฏิบัติตาม สำหรับในครอบครัวก็สามารถสอนบุตรหลานให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และ มุ่งมั่นจริงจัง เพื่อการสร้างสันติภาพในชุมชนและสังคมต่อไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัย “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ : กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยพบว่า ความสามัคคีในการทำงาน และรู้จักหน้าที่ของตนเองนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งนี้หากมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีและแน่วแน่ต่อจุดหมายแล้ว การจะทำการสิ่งต่างๆ ให้บรรลุผลจะสำเร็จได้โดยง่ายและเป็นไปอย่างสันติสุข

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัย “แนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: กรณีศึกษาชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ผู้วิจัยพบว่า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นปัญหาเอาไว้ เพื่อให้ผู้ใดศึกษาได้ทำการค้นคว้าวิจัยในโอกาสต่อไป ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ในเผยแพร่เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างได้ผลและมั่นคง
๒. ศึกษาผู้นำกับการใช้หลักศีล ๕ ในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดสันติสุข

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม**. กรุงเทพมหานคร:

มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ :

(๑) หนังสือ

คัทลียา รัตนาวงศ์, “แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัชยิต กุบฏ”, หน้า ๓๒.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๓๐.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา, กิ่งศตวรรษขบวนการสันติภาพ : การรับรู้ ความจริงทางประวัติศาสตร์ด้วย

กระบวนการทัศน์ของฝ่ายประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : หจก.พี.เจ.เพลท โปรเซสเซอร์,

๒๕๔๕), หน้า ๒-๓.

ประชุมสุข อาชวอำรุง, ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ, หน้า ๑๓๓.

ประเวศ วะสี, บนเส้นทางชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๔), หน้า ๘๙๗.

ประเสริฐ บุญตา, ดีด้วยศีล, (กรุงเทพฯ: Knowledge Plus, ๒๕๔๙), หน้า ๕๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเพื่อสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธ

ธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๓๒.

ปีเตอร์ ดรัคเกอร์, โลกใหม่ไร้พรมแดน, แปลโดย สุเรษฐ บัวชาติ, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์,

๒๕๓๗), หน้า ๑๗๘.

พระมหานรงค์ กนตสีโล (อุนคำ), จุดเด่นของพระพุทธศาสนา, (เชียงใหม่: ทรีโอแอดเวอร์ไทซิ่ง แอนด์

มีเดีย จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๗๒.

พระมหาหรรษา ธมฺหาโส. **พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความ**

ขัดแย้ง. กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๔.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง

จ.เชียงใหม่”, หน้า ๑๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖,

(กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕,
(กรุงเทพมหานคร: บ.สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๓๙๑.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖),
หน้า ๑๑๐๓.

ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร, วาทะธรรมว่าด้วยสันติภาพ, (กรุงเทพมหานคร: บ้านลานธรรม, ๒๕๔๙),
หน้า ๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๖, หน้า ๑๑๖๖.

พระพุทฺธโฆษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภ
มหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖),
หน้า, ๙.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕,
(กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๔๒๐.

พุทธทาสภิกขุ, การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙),
หน้า ๒๑.

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๓.

อดุลย์ ชันทอง ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, **กระบวนการยุติธรรมเพื่อสันติภาพ**,

เอกสารประกอบการสอนบัณฑิตศึกษา สาขาสันติศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ปีการศึกษา ๒๕๕๘.

สันสิทธิ์ ขวลิตรำรง, รัฐศาสตร์ภาพกว้าง, (กรุงเทพมหานคร: สวีชาญการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๖.

(๒) บทความ :

โคทม อาริยา, บทความ, **ข้อคิดเรื่องสันติวิธี**, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา, เผยแพร่ครั้งแรก
หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, ๒ มกราคม ๒๕๕๘.

ชนชาติ ประทุมสวัสดิ์ ผศ.ดร., บทความนำเสนอ, **บทวิเคราะห์ระบอบการเมืองการปกครองไทย
ระหว่างประชาธิปไตย กับ อามตยาธิปไตย**, พุทธศักราช ๒๕๕๗.

ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี, **หลักฐานเรื่องศีล**, ธรรมศึกษาวิจัย, มูลนิธิเบญจนิกาย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ จำนวน
๕๐๐ เล่ม, พุทธศักราช ๒๕๕๐.

พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานี, รศ.ดร., **ต้นแบบชุมชนสันติสุข**, เอกสารประกอบการสอนบัณฑิตศึกษา
สาขาสันติศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีการศึกษา ๒๕๕๘.

พระมหาธรรมชา ธมมหาโส, เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาพุทธสันติวิธี (Buddhist
Peaceful Means), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.
๒๕๕๘), มปป.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

ชั้นทอง วัฒนະประดิษฐ์ ดร., กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำ,
พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต(สาขาวิชาพระพุทธศาสนา),บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

ชั้นทอง วัฒนະประดิษฐ์, “พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕”, สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุฎฐิ
 บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖),
 หน้า ๒๗-๓๒.

คัทลียา รัตนางค์, “แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัยยิต ฤๅณ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,**
 (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

ชัชวาลย์ ชิงชัย, “สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ: ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตและราช
 กุมารที่เมา”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

นัทธมน แก้วแดง, การประยุกต์หลักโอวาท ๑๐ ของธัญชัยเศรษฐีเพื่อเสริมสร้างครอบครัวสันติสุข,
สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต(สันติศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

ประสิทธิ์ ลาภพิทักษ์มงคล, แนวทางการสร้างสันติภาพของแม่ชีเทเรซา : การศึกษาเชิงวิเคราะห์จาก
 มุมมองพระพุทธศาสนา, **สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต(สันติศึกษา),** บัณฑิต
 วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

พรอูชา ประสงค์วรรณะ, การศึกษาชุมชนต้นแบบต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติในแขวงวัตกัล
 ยาน์ เขตธนบุรี, **พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต(สาขาวิชาการพัฒนาสังคม),** บัณฑิตวิทยาลัย :
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗, บทคัดย่อ.

พระมหาฤๅษณะ ตรีโณ,ดร., "พระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
 มหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑),
 บทคัดย่อ.

พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติชโย (ไชยสมศรี), ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล ๕ ที่มีผลกระทบต่อกระบวนการ
 ควบคุมทางสังคม, **ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต(พุทธศาสนาและปรัชญา),** บัณฑิตวิทยาลัย
 : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๕๐, บทคัดย่อ.

พระมหาชัยณรงค์ วรณชโย (เทศสาย), ศีลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท,**พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต,**
 บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๔๘,
 บทคัดย่อ.

พระมหาปัญญา ชยปณฺโญ (ดาบพลหาร), “กามสุมิฉฉาจารกับปัญหาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน”,
 วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๗.

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไพ, “การศึกษาทัศนะเรื่องศีล ๕ ของชาวพุทธไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะ
 กรณี การฆ่าสัตว์”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒),บทคัดย่อ.

พระสมุห์วารินทร์ ญาณวิโช (แช่จิว), พฤติกรรมการรักษาเบญจศีลของประชาชนในชุมชนวัดบ้าน
หลวง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ)**,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖,
บทคัดย่อ.

พระมหารานนท์ ฐิตานนโท (นวลคำ), ความสัมพันธ์ระหว่างศีล ๕ และสันติภาพในสังคม :
การศึกษาเชิงวิเคราะห์, **ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(พุทธศาสนาและปรัชญา)**, บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พุทธศักราช ๒๕๔๕, บทคัดย่อ.

พระสมพงษ์ ติกขธมโม, “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมูสาวาทในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๑),บทคัดย่อ.

พระมหาสำรวย ญาณส่วโร, “การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อ
สังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

พระมหาอิสระ สันเปี้ย, “การวิเคราะห์ปัญหาอาทินานาทานตามพุทธจริยศาสตร์ เถรวาทในบริบท
สังคมไทย”, วิทยานิพนธ์อักษรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕)
บทคัดย่อ.

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, “ศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในพระไตรปิฎก”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
,(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ

พระครูสุชาติ กาญจนวงศ์ (ชานนท์ จาครโต/ผิวแดง), การประยุกต์หลักขั้นศีลธรรมเพื่อการเสริมสร้าง
สังคมสันติสุข, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(สันติศึกษา)**, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

ยุวดี บำรุงบุตร, วิเคราะห์การเสริมสร้างชุมชนสันติสุขของอาสาสมัครการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสังคหัตถ์ ๔, , **สารนิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต(สันติศึกษา)**, บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘, บทคัดย่อ.

(๔) เว็บไซต์ :

คริสตศาสนธรรมอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, เอกสารออนไลน์ , **หลักธรรมคำสอนคาทอลิก**, หลักคำ
สอนบัญญัติ ๑๐ ประการ, www.kamsonbkk.com, หนังสือ หลักธรรมคำสอน
คาทอลิก (คุณพ่อวุฒิเลิศ แห่งล้อม).

เตชปณฺโญ ภิกขุ, สันติภาพตามแนวทางพุทธศาสนา, อาศรมพุทธบุตร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<http://www.whatami.net>. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 'สันติคาม'จากหมู่บ้านสันติสุขสู่สันติสุขสังคมไทย, คมชัดลึก, [ออนไลน์],
แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20131031/171772.html>. [๒ ม.ค.
๒๕๕๙].

- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าคณาจารย์, โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ทุกจังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.sila5.com>. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, สันติภาพโลกคืออะไรทำอย่างไรจะก่อให้เกิดสันติภาพโลกขึ้นมาได้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dmc.tv/.../สันติภาพโลกเกิดขึ้นได้ตามแนวพุทธ-ข้อคิดรอบตัว.html>. [๓ ก.พ.๒๕๕๙].
- พระทศพล เขมาภิรโต, องค์ประกอบเสริมของสันติสุข, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.baanjommyut.com/library/2552/peace_and_peace/07.html. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].
- แม่ชีทศพร เทวาพิทักษ์ธรรม, **ศีลห้าที่สปลดกรรม**, บทความ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : www.thossaporn.com, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **วิกฤตการณ์การเมืองไทย พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [:https://th.wikipedia.org/wiki/](https://th.wikipedia.org/wiki/)
- ศุภณัฐ ดอนจันทร์, การสร้างสันติภาพที่มีหลากหลายวิธี, มหาวิทยาลัยสันติภาพโลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.pubkk.blogspot.com/2013/03/blog-post_2.html. [๒ ม.ค.๒๕๕๙].
- สรารุติ ปิ่นทอง, ลำพูน มอบล้อท์หมู่บ้านรักษาศีล ๕ แห่งแรก, สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : thearakaya.co.th/web/?p=3027.
- สำราญ สมพงษ์, 'สงฆ์ไทย-ลาว'หนุนรักษาศีล๕ สร้างสันติภาพประชาคมอาเซียน-โลก, คมชัดลึก, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.komchadluek.net/detail/20140803/189442.html>. [๓ ก.พ.๒๕๕๙].
- หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ , กระทู้ข่าวออนไลน์, **ได้พระดี มีความเป็นผู้นำ ก็ดีแบบนี้**, ศาสนาพุทธจังหวัดลำพูน, กระทู้ข่าว [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://bit.ly/เพจข่าวดี>, ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย, ประวัติความเป็นมาชุมชนพระบาทห้วยต้ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://22www.nasailocal.go.th/oldweb/index.php/a/s.html>. [๒ ธ.ค.๒๕๕๙].
- เอกชัย ศรีวิลาศ พลเอก, ผอ.สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล, **แตกต่าง แต่ไม่แปลกแยก สังคมสันติสุข**, สถาบันพระปกเกล้า, [ออนไลน์] เรียนรู้กับลุงเอก, แหล่งที่มา : elifesara.com/article/topic-27934.htm.
- อภากร ปัญญา และคณะ, **เรื่อง โครงการ การพัฒนาข้อกำหนดการอยู่ร่วมกันของชุมชนศีล ๕ ของบ้านพระบาทห้วยต้ม หมู่ที่ ๘ และบ้านชัยวงษา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลนาทราย อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน ระยะที่ ๑**, รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์, เลขที่สัญญา RDG55N0023, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : ห้องสมุดออนไลน์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖.
- Ajmal Gismad Pathan, **ศีลห้ากับคำสอนศาสนาอิสลาม**, [ออนไลน์] มุสลิมเชียงใหม่ดอทเน็ต, แหล่งที่มา : <http://www.facebook.com/groups/178791372171331/doc/231762370207564/>,

Bam Nattamon Pornmaha, ความหมาย การอยู่ร่วมกัน และองค์ประกอบของสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://sites.google.com/.../khwam-hmay-kar-xyu-rwm-kan-laea-xngkh-prakxb-khxng-sangkhm>. [๓ ก.พ.๒๕๕๙].

DaBusVin KaSemPiMonPorN, แนวทางในการสร้างสันติภาพให้แก่โลก, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: dabusvin-king.blogspot.com/2010/10/blog-post_2140.html. [๑ ก.พ.๒๕๕๙].

MGR Online, “ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม” มากหลายวัฒนธรรม ผูกพันพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=9540000122250>.

[๑ ธ.ค.๒๕๕๙].

Thearokaya, ที่ง ๑๐ หมู่บ้าน ถิ่นศีลกินมังสวิรัต ยึดเศรษฐกิจพอเพียงปลอดภัย-โจร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://flagship.prd.go.th/ewt_dl_link.php?nid=2223. [๒ ม.ค. ๒๕๕๙].

(๕) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ อาจารย์ทรงธรรม ชัยศิริ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ ปิยวัฒน์ แสงดวงเดือน และ ปวีณอร ธารสุขสินธุ์, นักศึกษาชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ โรงเรียนบ้านห้วยต้มชัยยะวงศาอุปถัมภ์ และมัคคุเทศน์ ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๕ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พันทอง ดอนนาทราย, ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูอุปถัมภ์สังฆกิจ, เจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ สุพจน์ เมธิ์ล้ำเลิศ, ผู้ใหญ่บ้านตำบลนาทราย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ อรุณี ก่อเกิดตระกูล, ผู้นำสตรีชุมชนพระบาทห้วยต้มหมู่ที่ ๘ ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๑๘๙๓ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.พูนสุข มาศรีสรค์

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ที่อยู่ ๑๖/๙๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาพรชชา ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา

ในนาม
คณาจารย์
๒๙ ธ.ค. ๒๕๕๘

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๑ ๙๓ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาเมธา จันทสาโร,ดร.
ผู้อำนวยการส่วนธรรมวิจัย มจร

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ที่อยู่ ๑๖/๙๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาธรรษา ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๙๖๐๖

ทรงคุณวุฒิ/วิจัย/วิจัย

๒๗ ธ.ค. ๕๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๑๘๓

วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาดวงเด่น จิตญาโณ, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ที่อยู่ ๑๖/๙๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา

ตรวจแล้ว
ใช้ในการสัมภาษณ์ได้
๒๗/๑๒/๕๘

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ว ศ.๖ วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ที่อยู่ ๑๖/๙๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๐๐๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **“ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน”** ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหากษัตริยาธิราชเจ้า ภูมิพลอดุลยเดช, ร.๙)

ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มจร

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา

ธันวาคม ๒๕๕๘

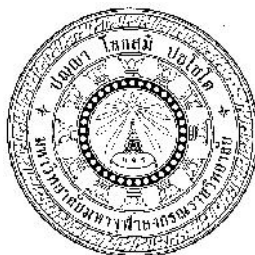
สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

เพื่อการศึกษาวิจัยหัวข้อเรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ : ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน”

.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิจัยเรื่อง **ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ : ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน** โดยมีคณาจารย์จากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษาและกำกับดูแล

ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะเก็บเป็นความลับและใช้เพื่อประกอบในการทำวิจัยเท่านั้น โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-นามสกุล.....
๒. ตำแหน่ง.....
๓. ประสบการณ์.....
๔. วัน/เวลา.....
๕. สถานที่.....
๖. ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ ของชุมชน พระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน

๑. ท่านคิดว่าการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุขได้จะต้องอาศัยเงื่อนไขและองค์ประกอบอะไรบ้าง
๒. ชุมชนของท่านมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างไร
๓. ชุมชนพระบาทห้วยต้มมีประวัติความเป็นมาและกฎระเบียบเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขอย่างไร

๔. ในชุมชนของท่าน มีหลักการ เป้าหมายในการรักษาศีล ๕ อย่างไร และมีรูปแบบแนวทางปฏิบัติอย่างไร
๕. ท่านคิดว่า ศีลข้อที่ ๑ ในมุมมองของท่านคืออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อท่านปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างไร และท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร
๖. ท่านคิดว่า ศีลข้อที่ ๒ ในมุมมองของท่านคืออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อท่านปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างไร และท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร
๗. ท่านคิดว่า ศีลข้อที่ ๓ ในมุมมองของท่านคืออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อท่านปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างไร และท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร
๘. ท่านคิดว่า ศีลข้อที่ ๔ ในมุมมองของท่านคืออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อท่านปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างไร และท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร
๙. ท่านคิดว่า ศีลข้อที่ ๕ ในมุมมองของท่านคืออะไร มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร เมื่อท่านปฏิบัติแล้วได้ส่งผลให้สังคมเกิดสันติสุขอย่างไร และท่านมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหรือไม่อย่างไร

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเพื่อการเสนอแนะต่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕ ของชุมชนพระบาท คุ้มคุ้ม จังหวัดลำพูน

๑. ท่านคิดว่าการรักษาศีล ๕ ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบหรือเงื่อนไขอะไรบ้าง มีหลักการและแนวทางปฏิบัติอย่างไร
๒. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคต่อการรักษาศีล ๕ คือ อะไร ท่านหรือชุมชนของท่านมีแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนั้นอย่างไร
๓. ท่านคิดว่า การรักษาศีล ๕ มีส่วนสำคัญมากน้อยเพียงใดต่อการเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข
๔. ท่านคิดว่าภาวะเบียด จารีต วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชนของท่านมีความสอดคล้องกับหลักศีล ๕ อย่างไรบ้าง
๕. ท่านคิดว่าชุมชนอื่น ๆ ถ้าจะหันมาปฏิบัติตามหลักศีลเหมือนชุมชนของท่าน ท่านจะเสนอแนะแนวทางปฏิบัติอย่างไร

.....

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก๒๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรียน/เจริญพร **พระครูอุมาภิมล สังฆกิจ**
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคม
สันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ซึ่งมีคณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยใน
การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

อิมิต โสภณภักดิ์
พระครูอุมาภิมลสังฆกิจ

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก๒๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนับน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรียน/เจริญพร คุณสุพจน์ เมธะวิไล
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคม
สันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ซึ่งมีคณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยใน
การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิติตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อเพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

คุณสุพจน์ เมธะวิไล

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก๒๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน/เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิต นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษายินดีให้สัมภาษณ์
ปีระกาน แสงทอง ๒๕๖๓

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นายคณิต กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก ๒๓๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน/เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริตตา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคมสันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

ยื่นส่งให้ สำนักราชบัณฑิต
น.ร. ปัทมาภรณ์ อธิสุขสันต์

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๕๔-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นายคณิศร กิตติกรปริตตา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก๒๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรียน/เจริญพร *คุณอุษณีย์ ก่อเกียรติตระกูล*
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิต นามสกุล กิตติกรปริตา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคม
สันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ซึ่งมีคณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์ โดยใน
การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๔๔
http://www.ps.mcu.ac.th
นายคณิต กิตติกรปริตา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก๒๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๕ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๓๐ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เรียน/เจริญพร คุณพันทอง ๑๐๓๖๒๗๗
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นายคณิศร นามสกุล กิตติกรปริดา นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๐๓ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสังคม
สันติสุขตามหลักศีล ๕: ศึกษากรณีชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน” ซึ่งมีคณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ โดยใน
การทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมา
ประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

(พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

ภาควิชาสันติศึกษา ๑๐๓๖๒๗๗

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๓๔
http://www.ps.mcu.ac.th
นายคณิศร กิตติกรปริดา นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๑-๖๘๗-๓๖๐๖

ผนวก ง
ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ คุณสุพจน์ เมธีล้ำเลิศ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๑ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้
จังหวัดลำพูน วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ คุณอรุณี ก่อเกื้อตระกูล ผู้นำสตรีหมู่ที่ ๘ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้
จังหวัดลำพูน วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ คุณพันทอง ดอนนาทราย ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย
ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูอุปลัมภ์สังฆเจ้าอาวาสวัดพระบาทห้วยต้ม และ รองเจ้าคณะตำบลนาทราย
ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน วันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ คุณปิยวัฒน์ แสงดวงเดือน และ คุณปวีณอร ธารสุขสินธุ์ นักศึกษา ประกาศนียบัตร
วิชาชีพ โรงเรียนบ้านพระบาทห้วยต้ม ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน
วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๙

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นายคณิศร กิตติกรปรีดา
- วัน/เดือน/ปี เกิด: วันพุธที่ ๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๗
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๓๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลหมอนนาง อำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๔๐
- การศึกษา : ประถมศึกษา โรงเรียนวัดโป่งปากดง ต. นาเวียง อ. พนสนิม จ. ชลบุรี
 มัธยมศึกษา โรงเรียนพนัสพิทยาคาร ต. กุฎโง้ง อ. พนสนิม จ. ชลบุรี
 วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช. การขาย)
 โรงเรียนเทคนิคเบญจชลบุรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส. การบัญชี)
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระ
 ราชมงคล ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์การปกครอง)
 หลักสูตร เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับวิชาชีพ (จป.วิชาชีพ)
 หลักสูตร The Association For Oversea Technical Scholarship (AOTS
 Training)
 หลักสูตร ที่ปรึกษาแรงงานสัมพันธ์
 หลักสูตร ธรรมศึกษาชั้น เอก
- ประสบการณ์การทำงาน : อดีตอาจารย์สอนโรงเรียนเทคนิคเบญจชลบุรี และ โรงเรียนเทคโนโลยี
 ภาคตะวันออก
 อดีตผู้จัดการฝ่ายบุคคล บริษัท ฟินิกซ์ เฟอร์นิเจอร์ กรุ๊ป จำกัด
 อดีตผู้อำนวยการบริหารงานขาย บริษัท เนชั่นไวต์ประกันชีวิต จำกัด
 ผู้จัดการฝ่ายบุคคล บริษัท ฉวีวรรณ อินเตอร์เนชั่นแนล ฟู้ดส์ จำกัด
 อดีตเลขาธิการพุทธสมาคมเมืองพัทยา
 อดีตรองเลขาธิการสมัชชานักศึกษาพุทธเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ประจำจังหวัดชลบุรี
 ผู้ไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทคดีทางแพ่งประจำอำเภอพนสนิม
 กรรมการ ปปช. ภาคประชาสังคม ประจำอำเภอพนสนิม
 ประธานรุ่นที่ ๑๑๔ เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสิ่งแวดล้อม ระดับ
 วิชาชีพ